

Національна академія педагогічних наук України
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти

На правах рукопису

ГОРАШ КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА

УДК 378.018.46:330.341.1

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ
ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Спеціальність: 13.00.01. – загальна педагогіка та історія педагогіки

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Науковий керівник:
ДАНИЛЕНКО ЛІДІЯ ІВАНІВНА,
доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2010

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	13
1.1. Теоретичний аналіз проблеми впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.....	13
1.2. Якісний стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.....	39
Висновки до першого розділу	68
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В ІНСТИТУТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	71
2.1. Теоретичне обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в інститутах післядипломної педагогічної освіти	71
2.2. Зміст моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в інститутах післядипломної педагогічної освіти і технологія її створення.....	92
Висновки до другого розділу.....	111
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ МОДЕЛІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В ІНСТИТУТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	114
3.1. Організація експериментальної апробації розробленої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІНСТИТУТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	114

3.2. Методичні рекомендації із застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників	137
Висновки до третього розділу.....	168
ВИСНОВКИ	171
ДОДАТКИ.....	176
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	210

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- НАПН – Національна академія педагогічних наук;
- ВНЗ – вищий навчальний заклад;
- ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад;
- ДО – дистанційна освіта;
- ДН – дистанційне навчання;
- ЗМІ – засоби масової інформації;
- ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад;
- ІКТ – інформаційні і комунікаційні технології;
- МОНУ – Міністерство освіти і науки України;
- ІП – інформаційні процеси;
- ІППО – інститут післядипломної педагогічної освіти
- ПК ПП – підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- ППО – післядипломна педагогічна освіта;
- ППД – передовий педагогічний досвід;
- ПТНЗ – професійно-технічний навчальний заклад;
- СІЗ ВОІ – система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій;
- ЦППО – Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти.

ВСТУП

Актуальність теми. Глобалізаційні процеси наприкінці ХХ століття ознаменувалися кардинальними змінами в усіх сферах життя: політиці, науці, економіці, освіті й зумовили появу нового типу суспільства – інформаційного, яке висуває сучасні вимоги до функціонування державної освітньої системи.

Україна спроможна забезпечити якісну освіту своїх громадян завдяки активній участі у глобалізаційних процесах, інкорпорації до інформаційного суспільства, інтеграції в світову спільноту, стабільному науково-технічному прогресу, розвитку потужних інформаційних потоків і застосуванню інноваційних технологій.

Упровадження інновацій у всі сфери суспільно-економічного життя є одним з пріоритетних напрямів розвитку нашої держави. Це підтверджено чинними законами України: “Про освіту” (1991), “Про вищу освіту” (1999), “Про інноваційну діяльність” (2002), “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності” (2003) та засвідчено нормативними документами, як-то: Національна доктрина розвитку освіти (2002), Указ Президента України “Про питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів” (2000), Постанова Верховної Ради України “Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України” (1999), Державна програма “Вчитель” (2002).

Стратегічними завданнями реформування освіти в Україні визначено: піднесення освіти на рівень розвинених країн світу через докорінне реформування концептуальних, структурних й організаційних засад; подолання монополії держави в освітній сфері; модернізацію і демократизацію державних навчальних закладів; формування багатоваріантної інвестиційної політики у сфері освіти.

Сучасний стан, перспективи та проблеми реформування вітчизняної освіти відповідно до Концепції державної інноваційної політики і законодавчої бази досліджують українські вчені: В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, В.І. Бондар, В.Г. Кремень, О.Я. Савченко й ін.

Процеси впровадження освітніх інновацій невіддільні від сучасної педагогічної практики, яку вивчає нова галузь загального наукового і педагогічного знання – педагогічна інноватика. Її розвиток як науки про освітні інновації і перебіг інноваційних процесів досліджено у працях відомих українських і зарубіжних учених: К. Ангеловські, Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.В. Попової, К.Р. Роджерса, В.О. Сластьоніна й ін.

Ученими розроблено фундаментальні наукові положення щодо інноваційної діяльності: її принципи, основи управління освітніми інноваціями, їх класифікацію. Створено методики втілення освітніх інновацій в практичну діяльність педагогічних працівників з метою підвищення рівня управління інноваційними навчальними закладами, ефективності навчально-виховного процесу, його наукового, методичного, інформаційного забезпечення.

Про освітні інновації і результати інноваційної діяльності педагогічних працівників на сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти накопичено достатньо інформації різного ступеня репрезентативності. На часі – її поглиблене вивчення, систематизація, аргументоване узагальнення та розроблення технологій для здійснення інформаційних процесів (пошук інформації, її обробка, збереження, захист, поширення тощо). Однією з передумов розв'язання цієї науково-практичної проблеми є вдосконалення діяльності системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників та її складових, зокрема інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Теоретичні основи застосування освітніх інновацій у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників відображено у працях В.І. Бондаря, Л.І. Даниленко, В.В. Олійника, Л.П. Пуховської, В.А. Семиченко й ін. Різні аспекти роботи з інформацією і застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі досліджують В.Ю. Биков, В.В. Васильєв, Н.В. Морзе, О.А. Орлов й ін. Проблеми управлінської діяльності керівників навчальних закладів і її інформаційне забезпечення розкрито у працях В.В. Гуменюк, Г.В. Єльнікової, Л.М. Калініної, В.І. Маслова й ін.

Узагальнений аналіз теоретичних джерел та практичного досвіду інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників доводить, що існують певні суперечності між суспільними потребами, вимогами сьогодення до втілення інноваційних надбань у практику педагогічних колективів навчальних закладів, його інформаційного забезпечення та рівнем компетентності більшості педагогічних працівників щодо здійснення інноваційної діяльності.

Наявні невідповідності між якістю та рівнями теоретичного, науково-методичного й технологічного забезпечення процесів упровадження освітніх інновацій у систему післядипломної освіти, їх інформаційного супроводу призводять до виникнення наукових і практичних проблем, які потребують конструктивного розв'язання.

Такий стан наукового знання та педагогічної практики зумовлює необхідність вирішення суперечностей між:

- суспільним усвідомленням потреби впровадження освітніх інновацій і недостатнім інформаційним забезпеченням цього процесу в інститутах післядипломної педагогічної освіти (далі – ІППО);
- наявністю в педагогічній теорії та практиці інформації про освітні інновації і відсутністю науково обґрунтованої системи інформування педагогічних працівників в ІППО;
- створенням у навчальних закладах сучасних інформаційних ресурсів і низьким рівнем готовності педагогічних працівників до їх застосування у процесі впровадження освітніх інновацій.

Актуальність визначених проблем, їх теоретична і практична значущість зумовили вибір теми дослідження: **“Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано згідно з темою, передбаченою планом науково-дослідної роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти

АПН України «Науково-організаційні основи експертизи інноваційної освітньої діяльності в регіоні» (№ 0103U003305).

Тему дисертації затверджено вченою радою Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України (протокол № 8 від 15.10.2006 р.) та узгоджено і зареєстровано в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 4 від 24.04.2007 р.).

Мета дослідження полягає у розробці науково обґрунтованої та експериментально апробованої в ІППО моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз стану теорії і практики інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

2. Розробити науково обґрунтовану модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

3. Експериментально апробувати модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

4. Розробити методичні рекомендації щодо застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Об'єкт дослідження – впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Предмет дослідження – теоретичні засади, зміст і технології інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Методологічну основу дослідження складають: філософські положення про діалектичний взаємозв'язок, взаємозалежність явищ і процесів соціально-педагогічної дійсності (Ю.К. Бабанський, В.П. Беспалько, Б.С. Гершунський й

ін.); положення філософії і методології демократичних та гуманістичних засад освіти (В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.С. Лутай, О.Я. Савченко й ін.); закономірності перебігу інноваційних процесів, управління освітніми інноваціями (Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.В. Попова, В.О. Сластьонін й ін.); положення теорії і методики післядипломної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів освіти (В.І. Бондар, В.І. Маслов, В.В. Олійник, Л.П. Пуховська, Т.І. Сущенко й ін.); теоретичні засади розвитку інформаційних технологій та практичне їх застосування в освіті (А.І. Берг, В.Ю. Биков, А.М. Гуржій, Л.М. Калініна, Н.В. Морзе й ін.).

Методи дослідження. *Теоретичні:* аналіз, синтез, узагальнення дали змогу визначити й обґрунтувати концептуальні й методологічні основи дослідження, базові поняття; порівняльний аналіз застосовано для розгляду сутностей освітньої інновації та інформації, їх джерел і особливостей, для виокремлення нормативно-правової бази інноваційної й інформаційної діяльності педагогічних працівників; моделювання здійснювалося з метою побудови науково обґрунтованої структури і змісту моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; методи функціонального аналізу і структуризації використано для розробки компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Емпіричні: анкетування, тестування, опитування, інтерв'ювання, бесіди, спостереження за інноваційною та інформаційною діяльністю педагогічних працівників, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) дали змогу отримати інформацію про результати дослідження і виявити рівень якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІПО; методи математичної статистики використано для обробки й узагальнення інформації про стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІПО та визначення результативності запропонованої моделі інформаційного

забезпечення; за допомогою графічних методів (таблиці, схеми, рисунки тощо) наочно відображено структурні компоненти розробленої моделі інформаційного забезпечення, динаміку змін стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів: *уперше* на теоретично обґрунтованому рівні *розв'язана* проблема інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; аналітично *визначено й систематизовано* умови, що сприяють результативному впровадженню освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; *конкретизовано* етапи впровадження освітніх інновацій в ІППО; *виокремлено і класифіковано* види інформаційних джерел про освітні інновації; *науково обґрунтовано і розроблено* модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, *сформульовано і розкрито* принципи та умови її функціонування; *узагальнено критерії* рівнів якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО; *уточнено* основні поняття проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій; *набули подальшого розвитку* тенденції оновлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників через упровадження освітніх інновацій та якісне інформаційне забезпечення цього процесу в ІППО.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні технологій створення інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО і визначення рівнів його якості, методичних рекомендацій з практичного застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; доповненні змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО науково-методичними матеріалами (програма і навчально-тематичний план спецкурсу) для викладачів і методистів ІППО, районних методичних кабінетів, міських методичних центрів та керівників ЗНЗ.

Особистий внесок автора: розроблено науково-методичні матеріали про інформаційне наповнення та організацію роботи Банку освітніх інновацій Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти (далі – ЦППО) ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, які опубліковано в науково-педагогічному виданні у співавторстві з Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.І. Зайченко, М.В. Набоком й ін. У спецкурсі “Інновації і педагогічний досвід в Україні”, розробленому в співавторстві з В.Ф. Паламарчук, автору належить розробка теми “Банк освітніх інновацій АПН України як сучасний інформаційний носій в процесі поширення освітніх інновацій”. У спецкурсі “Основи інформаційно-комунікаційних технологій”, який підготовлено у співавторстві з Д.В. Рябіченко, автором розроблено тему “Інтернет та організація пошуку в Інтернеті”. Теоретичний доробок ідей, що належать співавторам, у дисертації не використано.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЦППО ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України (довідка № 01-02/615 від 11.11.2010 р.); Житомирського обласного ІППО (довідка № 1-554 від 02.09.2010 р.), Кіровоградського обласного ІППО імені В.О. Сухомлинського (довідка № 643 від 01.09.2010 р.), Хмельницького обласного ІППО (довідка № 485 від 21.09.2010 р.), Черкаського обласного ІПОПП (довідка № 01-06 від 20.09.2010 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідались й обговорювались на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня, як-то: міжнародні науково-практичні конференції: “Післядипломна педагогічна освіта в умовах глобалізації” (м. Біла Церква, 2005), “Условия экономического роста в странах с рыночной экономикой” (м. Переяслав-Хмельницький, 2008), “Засоби і технології сучасного навчального середовища” (м. Кіровоград, 2008), “Єдине інформаційне середовище навчального закладу в контексті стратегічного розвитку освіти України” (м. Київ, 2008); Всеукраїнські науково-практичні конференції: “Гармонізація розвитку вищої освіти в умовах Болонського процесу”

(м. Переяслав-Хмельницький, 2006), “Індивідуалізація і фундаменталізація навчального процесу в умовах євроінтеграції” (м. Переяслав-Хмельницький, 2007), “Теорія і практика використання сучасних інформаційних технологій в навчальному процесі загальноосвітньої школи (на прикладі природничо-математичних дисциплін)” (м. Хмельницький, 2007); на звітних науково-практичних конференціях ЦППО, ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України (м. Київ, 2003, 2005, 2010); на науково-практичних семінарах для ректорів і проректорів обласних ІППО, педагогічних працівників в експериментальних ІППО, курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників у ЦППО ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України.

Публікації. Основні методологічні й теоретичні положення, проміжні результати та висновки з проведеного дослідження висвітлено у 8 публікаціях автора. Серед них – 5 одноосібних статей надруковано у фахових виданнях, один науково-методичний посібник (у співавторстві), два спецкурси (у співавторстві).

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (217 найменувань), 8 додатків. Основний текст дисертації викладено на 175 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок. У роботі подано 18 таблиць і 8 рисунків.

РОЗДІЛ І

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

1.1. Теоретичний аналіз проблеми впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Світові тенденції інноваційної спрямованості соціально-економічних процесів спонукають Україну до вибору випереджувальної моделі подальшого розвитку та мобілізації суспільних ресурсів, що суттєво впливає на національну систему освіти. Інноваційна державна політика стала одним із пріоритетів держави та дієвим чинником реформування освіти [128].

Розробка і реалізація державної політики, спрямованої на впровадження інновацій в усі сфери життєдіяльності людини, та підготовка майбутніх поколінь до життя в умовах інноваційного розвитку країни є визначальними чинниками для приєднання України до високотехнологічних держав.

Інноваційні зміни в Україні віднайшли своє відображення в ряді законодавчих і нормативно-правових документів, що враховують особливості інноваційної політики високо розвинутих країн світу.

У Законі України “Про інноваційну діяльність” визначено головну мету державної інноваційної політики – створення соціально-економічних, організаційних і правових умов, які б забезпечили відтворення, розвиток й використання науково-технічного потенціалу країни та впровадження сучасних енерго- та ресурсозберігаючих технологій у виробництво [68].

У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що модернізація системи освіти відбувається на основі новітніх наукових і технологічних досягнень, впровадження освітніх інновацій, новітніх педагогічних та інформаційних технологій у навчання, виховання, управління освітніми закладами і установами; передбачає правовий захист результатів науково-

педагогічної діяльності як інтелектуальної власності, що є головною умовою і головним фактором її подальшого розвитку [127].

“Глибинна особливість освітньої політики”, за визначенням В.Г. Кременя, полягає в тому, що вона “органічно поєднує в собі політичні, соціальні, економічні та власне освітні аспекти. Тільки за такого підходу до освіти ми зможемо вивести її за відомчо-галузеві бар’єри та надати їй сучасної сутності як сфери інтеграції та реалізації загальнонаціональних інтересів і пріоритетів нашої держави” [102, с. 168]. У цьому є сутність інноваційної політики освіти і держави в цілому.

У теорії визначено чотири варіанти інноваційної політики – це: політика “інноваційного поштовху”, “ринкової орієнтації”, “соціальної орієнтації”, “спрямування на зміну” [3].

В Україні найбільш розвинулась політика “інноваційного поштовху”, характерною особливістю якої є пріоритети науки і техніки, що визначаються та забезпечуються державою, яка володіє необхідними матеріальними ресурсами. Інші види інноваційної політики лише зароджуються в Україні, їх відрізняє те, що основні ресурси розподіляються ринковими структурами, вітчизняною й міжнародною громадськістю [122].

Ми погоджуємось із дослідниками, що такі види інноваційної політики в освіті як “ринкова орієнтація”, “соціальна орієнтація”, “політика постійних змін” реалізуються не в повній мірі. Це зумовлено тим, що розвиток ринкових відносин в Україні триває. Слід зазначити, що освітні інновації, які реалізуються в рамках міжнародних і вітчизняних проектів та програм, мають підтримку різних інвесторів.

Головною відмінністю між видами освітньої інноваційної політики є те, що впровадження освітніх інновацій шляхом “інноваційного поштовху” є загальнообов’язковими і здійснюється масово і масштабно. Прикладами можуть слугувати інновації, що активно впроваджуються у загальній середній освіті: введення 12-річного терміну навчання, 12-бальної шкали оцінювання досягнень учнів; упровадження профільного навчання; незалежне оцінювання знань учнів.

“Наступні освітні інновації масово впроваджувались у закладах освіти України різних рівнів і типів в умовах реалізації інших видів інноваційної політики. А саме, прийняття Стандартів початкової, загальної і повної середньої освіти мало масове обговорення; розробка Стандартів професійної діяльності директорів шкіл відбувалась у рамках міжнародного Українсько-Нідерландського проекту, Стандартів підвищення кваліфікації вчителів економіки – в рамках спільної діяльності ЦППО з Українською радою з питань економічної освіти та Національною радою з питань економічної освіти США та інших” [122, с. 28].

Для впровадження інноваційної програми “Intel® Навчання для майбутнього” у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників були застосовані такі види інноваційної політики: “постійних змін” (інтеграція зусиль для виконання міжнародних проектів) і “інноваційного поштовху” (організаційна і нормативна підтримка з боку Міністерства освіти і науки України – Наказ МОН України “Про проведення експерименту за програмою “Intel® Навчання для майбутнього”, щодо навчання вчителів використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі” № 749 від 22.09.2004 р.).

Інноваційна освітня політика формується на загальнодержавному рівні, її реалізація забезпечується нормативною базою і знаходить своє відображення в інноваційних процесах, пов’язаних із утворенням нових переконань теорії і практикою оновлення освіти шляхом масового застосування освітніх інновацій. Однією з фундаментальних дисциплін, що вивчає інновації та перебіг інноваційних процесів в освіті, є нова галузь наукових знань – педагогічна інноватика.

У матеріалах Міжнародній комісії ЮНЕСКО у справах освіти для XXI (1996 р.) століття відмічалось, що розвиток педагогічної інноватики сприяє “плеканню свідомості та інтелекту кожної особистості в дусі універсальних цінностей і самовдосконалення, навчить поважати принцип плюралізму, не зраджуючи водночас власні принципи і переконання. Від цього залежить виживання людства” [57, с.3].

Теоретичні засади сучасної педагогічної інноватики спираються лише частково на методологію ХХ століття, а новітні – на сучасну філософію освіти ХХІ століття. Педагогічна інноватика є наукою про систему оновлених взаємовідносин між учасниками педагогічного процесу, об'єктом дослідження якої є інноваційні процеси, предметом дослідження – педагогічні інновації, під якими розуміється не лише кінцевий продукт застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращання) суб'єкта та об'єктів управління й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й процедурою їхнього постійного оновлення [57].

Питання інноваційного розвитку держави, інноваційні аспекти освіти і науки в Україні розглядаються в наукових працях: Л.М. Ващенко [27], В.Г. Кременя [102], С.М. Ніколаєнка [128]; результати досліджень стану інноваційних освітніх процесів на різних рівнях системи освіти, висвітлені у працях В.І. Бондаря [22], Л.І. Даниленко [53], В.Ф. Паламарчук [138], Підласого [144], О.В. Попової [158], В.А. Сластьоніна [185], Н.Р. Юсуфбекової [211]. Ці науковці детально дослідили і розкрили суть понять освітніх і педагогічних інновацій та інноваційних процесів в освіті, закони їх перебігу, концептуальні й теоретичні основи управління інноваційними навчальними закладами та менеджменту освітніх інновацій.

Оновлення національної системи освіти визначається рівнем застосування освітніх інновацій, що спрямовані на збереження досягнень минулого і на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики [126].

Тому у психолого-педагогічних дослідженнях значна увага приділена проблемам освітньої та педагогічної інновації, які досліджено вітчизняними і зарубіжними ученими: К. Ангеловські [2], І.Л. Даниленко [52], К.О. Козловою [94], В.Ф. Паламарчук [138], В.А. Сластьоніним [185] та ін. Вивчення цих наукових праць дає чітке розуміння понять „інновація”, „освітні інновація” і „педагогічна інновація”, які розглядаються у дисертаційному дослідженні.

Поняття „інновація” сучасні вчені розглядають неоднозначно – як: “процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв’язання тих педагогічних проблем, які досі розв’язувались по-іншому” [179, с. 400], “результат процесу розроблення і практичної реалізації основних гіпотез, ідей, моделей; створення, поширення й використання нових форм, методів, засобів для тих освітніх завдань, які досі не вирішувались, або розв’язувались інакше як у теорії, так і на практиці” [24, с. 6], “актуальні й значущі системні утворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти” [65, с. 123] та ін.

Здійснюючи аналіз психолого-педагогічних досліджень, ми погоджуємось із визначенням поняття “інновації”, запропонованим Л.І. Даниленко: – “це процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети” [53, с. 45]. Дослідниця стверджує, що *освітня інновація* є складовою загальної інновації і, в свою чергу, складається з педагогічної, соціально-економічної та науково-виробничої. Педагогічна інновація є складовою освітньої інновації і характеризується новою чи вдосконаленою педагогічною системою або технологією педагогічного процесу [51].

Досить важливим моментом у глибокому пізнанні суті інновації є їх класифікація, оскільки точне знання характеристик інновацій дозволяє правильно їх відібрати, визначити шляхи впровадження та очікувані результати.

Аналіз наукової літератури з даного питання показав, що науковцями приділено достатньо уваги розробленню та уточненню класифікації освітніх інновацій. Ми підтримуємо точку зору Л.І. Даниленко, яка пропонує класифікувати освітні інновації за напрямками та складовими освітнього процесу (навчання, виховання, управління). Вона поділяє інновації на масштабні і локальні і визначає локальні інновації як такі, що виникають у формах, методах і засобах освітнього процесу, масштабні – у меті, завданнях, змісті, структурі і результаті [122].

Зокрема, до масштабних інновацій дослідницею віднесено інновації у меті, завданнях, змісті; до локальних – групові та індивідуальні форми навчання; проектно-цільову, системно-модульну, системно-регіональну форми управління;

“активні”, “інтерактивні” методи навчання; мотиваційно-ціннісні методи виховання; комп’ютерні та телекомунікаційні засоби навчання; сучасні педагогічні, психологічні, діагностичні, інформаційні та управлінські технології [122].

Аналіз наукових джерел підтверджує думку, що численні уточнення визначення поняття “інновація” спричинені різними підходами науковців до інноваційних процесів, перебіг яких зумовлений рядом суперечностей, відмінних між собою за предметним походженням, складністю.

Зокрема, В.Ф. Паламарчук серед суперечностей перебігу інноваційних процесів в освіті виділяє: невідповідність між старим і новим, яка породжується як соціальними, так і педагогічними потребами політики становлення освіти (I рівень); обмеженість у часі термінів навчання і зростання обсягу наукової інформації (II рівень); суперечність між можливостями особистості і дійсністю, прагнення творчої особистості до пошуків нового (III рівень) [138].

Ці суперечності, на нашу думку, вплинули і на визначення науковцями поняття “інноваційний процес”, яке ми подаємо у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Полісемія поняття “інноваційний процес”

Вчені	Визначення
1	2
Л.М. Ващенко	“циклічний процес переходу в якісно інший стан, з ревізією застарілих норм та положень...” [27, с. 45]
Л.І. Даниленко	„внесення нових елементів у традиційну систему, створення і використання інтелектуального продукту, реалізації нових оригінальних ідей у формі наукової розробки“ [51, с. 24]
В.Ф. Паламарчук	невідповідність між старим і новим, яка породжується як соціальними, так і педагогічними потребами політики становлення освіти (I рівень); обмеженість у часі термінів навчання і зростання обсягу наукової інформації (II рівень); суперечність між можливостями особистості і дійсністю, прагнення творчої особистості до пошуків нового (III рівень) [137]
О.В. Попова	“обумовлений суспільною потребою комплексний процес створення, впровадження, розповсюдження новацій та інновацій та зміни освітнього середовища, де здійснюється його життєвий цикл” [157, с. 16]
М.М. Поташник	“інноваційний процес – це комплексна діяльність щодо створення, освоєння, використання та розповсюдження нововведень” [162, с. 197].

1	2
В.А. Сластьонін, Л.С. Подимова	виділяють два типи інноваційних процесів у галузі освіти. Перший тип – інновації, які виникають стихійно, без глибокого розуміння всіх умов, засобів і шляхів здійснення інноваційного процесу. Такі інновації не пов’язані з науковим обґрунтуванням, здійснюються на емпіричному рівні, під впливом ситуативних вимог, вимагають глибокого аналізу з метою виокремлення їх позитивних сторін. Другий тип нововведень – інновації, які здійснюються на основі цілеспрямованої, науково-культивованої міждисциплінарної діяльності [185].
Т.І. Шамова	“...включає в себе формування та розвиток змісту і організації нового” [207, с. 136].

Ми погоджуємось з цими науковцями щодо визначення поняття “інноваційний процес“, що наводяться в наукових працях, і зазначаємо, що для цілісного його осмислення ми враховуємо не лише суперечності, а також тенденції перебігу інноваційних процесів і характерні властивості освітніх інновацій.

Дослідження науковцями освітніх інноваційних процесів є цінними для нашого дисертаційного дослідження тим, що вони уточнюють розуміння поняття “освітня інновація” та висвітлюють проблеми інноваційної діяльності педагогічних працівників.

В Україні здійснення інноваційної освітньої діяльності забезпечується нормативно-правовими документами: Національною доктриною розвитку освіти (2001) [127], законами України “Про освіту” (1996) [69], “Про загальну середню освіту” (1999) [166], “Про вищу освіту” (1999) [67], “Про інноваційну діяльність” [68], Положенням прямої дії “Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” (Наказ МОН України від 17.11.2000 р. № 522) [153] та “Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад” (Наказ МОН України від 20.01.2002 р. № 114) [154].

У наукових джерелах значна увага приділена проблемам здійснення інноваційної діяльності в ЗНЗ, які вивчають Л.М. Ващенко [28], Л.І. Даниленко [53], І.М. Дичківська [57], О.Г. Козлова [95] й ін.

У працях І.М. Дичківської інноваційну діяльність педагогічних працівників визначено як “засновану на осмисленні педагогічного досвіду цілеспрямовану педагогічну діяльність, зорієнтовану на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики” [57, с. 338].

На думку, Л.І.Даниленко „інноваційна освітня діяльність – це процес внесення інновацій у навчання, виховання й управління закладами (установами, організаціями) освіти” [53, с. 62].

У наукових працях дослідницею детально розглядаються сутність і специфіка інноваційної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, її структура, особливості управління нею та умови, що спонукають педагогічних працівників до інноваційної діяльності.

Значимими для нашого дослідження є узагальнення Л.І. Даниленко про інноваційну діяльність ЗНЗ, яка характеризується внесенням нових елементів у традиційну систему, розробленням нових ідей і технологій та їх реалізацією у навчально-виховному процесі [53].

Аналіз наукових думок щодо суті інноваційної діяльності, її змісту, структури і специфіки здійснення педагогічними працівниками є важливим тому, що інноваційна діяльність передбачає і процес впровадження освітньої інновації, який є предметом нашого дослідження.

Теоретичний аналіз наукової літератури з даного питання показав, що науковцями частіше розглядаються інноваційні процеси щодо розробки інноваційних ідей, їх експериментальної перевірки, здійснення інноваційної діяльності у навчальних закладах загальної середньої освіти (Л.М. Ващенко [30], І.П. Підласий [143], О.В. Попова [156], Н.Р. Юсуфбекова [211] й ін.); управління освітніми інноваціями та їх масове застосування у системі загальної середньої освіти (Л.І. Даниленко [53], Н.М. Островерхова [136], М.М. Поташник [162] та

інші), тоді, як впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників досліджено недостатньо.

Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників як підсистема післядипломної педагогічної освіти функціонує у відповідності до Конституції України та законодавчих нормативно-правових документів, що регламентують її діяльність у галузі освіти України.

Основні положення теорії і практики післядипломної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів освіти розкрито у працях багатьох учених В.І. Бондаря [21], С.В. Крисюка [105], В.І. Маслова [113], В.В. Олійника [133], Н.Г. Протасової [170] та ін.; роль обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти у модернізації змісту освіти в Україні досліджують І.П. Жерносек [66], Н.І. Клокар [90]; С.В. Крисюк [105], М.І. Лапенюк [108], Л.Д. Покроєва [151], Л.П. Пуховська [173], Н.М. Чепурна [204] й ін.; особливості процесу навчання у підвищенні кваліфікації схарактеризовано М.Ю. Красовицьким [101], В.В.Олійником [134], В.І. Пуцовим [174] й іншими вченими.

Інноваційні процеси в післядипломній педагогічній освіті України і підвищенні кваліфікації педагогічних працівників розглядаються в наукових працях Л.І. Даниленко [52], А.М. Зубка [76], Н.І. Клокар [90], В.Ф. Паламарчук [138], Л.П. Покроєвої [151], Н.М. Чепурної [204] та інших.

За твердженнями дослідників, інноваційні процеси у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників прискорюють модернізацію державної освіти, привносять системні зміни в усіх елементах освітньої діяльності – формах організації навчально-виховного процесу, системі управління навчальними закладами, критеріальних підходах до оцінювання освітньої діяльності тощо.

Система підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів спрямована на задоволення інтересів освітян у професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих педагогічних кадрах, їх мотивацію до самоосвіти, творчої інноваційної діяльності [133].

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників відбувається як системний, безперервний і плановий процес, що реалізується через курси підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної педагогічної освіти (далі – ІППО), міжкурсову підготовку педагогічних працівників і керівних кадрів, методичну роботу районних методичних кабінетів та самоосвіту.

Інститути післядипломної педагогічної освіти забезпечують навчальну, науково-методичну, організаційно-координуючу та інноваційну діяльність із вирішення пріоритетних проблем національної освіти.

Діяльність ІППО визначається основними напрямками системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників: підвищенням теоретичного рівня знань слухачів і посиленням їх практичної спрямованості; активізацією самостійної роботи з розвитку педагогічної майстерності, оволодіння новими педагогічними і інформаційно-комунікаційними технологіями; залученням педагогічних працівників до науково-дослідної, методики викладання інноваційних навчальних дисциплін; освоєнням і використанням дистанційної та інших інноваційних форм навчання; оволодіння методикою модульно-розвивального навчання; оптимальним використанням ІКТ; поєднання технологічного напрямку із розвитком педагогічної майстерності; вивченням програм, з інтегрованих курсів тощо [149].

Основні напрями діяльності системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників забезпечуються відповідними інноваційними програмами та технологіями, що впроваджуються у систему освіти з метою внесення змін у якісний стан процесу підвищення кваліфікації, його зміст, форми навчання, структуру ІППО [44].

Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів освіти забезпечує реалізацію стратегій державної освітньої політики щодо її інноваційного розвитку шляхом поширення освітніх інновацій, здійсненням наукового супроводу їх упровадження та залученням освітян до активної участі в інноваційних процесах, що можливо за умови професійної і психологічної готовності педагогічних працівників до нових потреб ринку праці,

нестандартного творчого мислення, самовдосконалення, ефективного спілкування, інноваційної діяльності.

Педагогічні працівники є авторами інноваційних ідей, організаторами і учасниками інноваційних процесів та забезпечують якісне їх впровадження.

Поняття „педагогічний працівник“ означено у Законі України “Про вищу освіту”, де це особи, які професійно займаються педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах першого і другого рівня акредитації (стаття 47) [67]. Педагогічні працівники мають відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки і згідно нормативно-правових документів повинні підвищувати кваліфікацію один раз на п’ять років в ІППО [150].

Основними посадами педагогічних працівників вищих навчальних закладів першого та другого рівнів акредитації є викладач, старший викладач, голова предметної (циклової) комісії, завідуючий відділенням, заступник директора, директор. Окрім вищих навчальних закладів I та II рівнів акредитації, педагогічні працівники можуть викладати також у професійно-технічних навчальних закладах, загальноосвітніх навчальних закладах, навчальних закладах для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, дошкільних навчальних закладах, позашкільних навчальних закладах і в деяких інших закладах відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників” від 14.06.2000 р., № 963.

У нашому дослідженні йдеться про педагогічних працівників, які безпосередньо здійснюють впровадження освітніх інновацій у системі підвищення кваліфікації (ректори (директори) ІППО, їх заступники, завідуючі структурними підрозділами та методисти); у системі загальної середньої освіти (директори ЗНЗ та методисти РМК). Їх інноваційна діяльність нині є визначальним чинником оновлення змісту у системі освіти та суттєвим важелем переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому. Впроваджуючи нові знання і технології, педагогічні працівники першими потребують

забезпечення необхідною інформацією про інноваційні процеси і технології впровадження освітніх інновацій.

У науковій психолого-педагогічній літературі досить активно розглядаються інноваційні освітні процеси в ЗНЗ; здійснення інноваційної діяльності педагогічними працівниками та упровадження наукових досліджень і передового педагогічного досвіду тоді, як процеси впровадження освітніх інновацій в ІППО потребують більшого висвітлення.

Визначення понять „упровадження“ і „впровадження інновацій“ та розробки стратегій покращення показників успішності будь-якого процесу розкрито у науковій літературі з досліджень у сфері економіки й управління організаціями. Популярності набули видання, що розкривають «впровадження» (Execution) в однойменній книзі Ларрі Боссіді, де зазначено, що процес впровадження є фундаментальним, потребує розроблення стратегії та здатності організації щодо її реалізації” [217].

На думку дослідника впровадження повинно: перше – забезпечувати задоволення потреб організації, де впроваджується інновація; друге – відповідати критеріям до результатів, визначених раніше.

Ця стратегія включає наступні складові: організаційні потреби; базові показники, необхідні для подальшого порівняння результатів; критерії успішного впровадження, пов’язані із задоволенням організаційних потреб, включаючи очікувані результати послідовних етапів процесу впровадження; підрозділи організації, які впроваджують інновації; очікуваний вплив результатів впровадження інновацій на інші підрозділи організації; стратегії і плани оцінки і вибору, пілотного проектування і переходу до повномасштабного впровадження; основні чинники ризику; орієнтований план витрат і джерела фінансування процесу впровадження; підготовлений персонал і інші ресурси [216].

У наукових джерелах ми знаходимо чимало свідчень активного впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Зокрема, у працях Л.І. Даниленко [52], В.В. Олійника [130], М.І. Романенка [175], В.А. Семиченко [183], Т.М. Сорочан [187] та інших

учених йдеться про науково-методичні основи діяльності післядипломної педагогічної освіти на державному, обласному та районному рівнях, де післядипломна освіта та підвищення кваліфікації педагогічних працівників розглядається в контексті концептуального та технологічного забезпечення стратегії інноваційного розвитку освітньої галузі в Україні та регіонах.

Особлива увага приділена в працях науковців інноваційній діяльності, модернізованим функціям і науково-дослідній роботі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти [149].

Освітні інновації, що впроваджуються в систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, направлені на оновлення змісту, форм, методик навчального процесу та структури ІППО. Курсова підготовка в цих вищих навчальних закладах здійснюється за різними схемами, етапами та потребує відповідного забезпечення, що спонукало нас до виявлення загальних проблем, визначення оптимальних (універсальних) етапів та видів забезпечення цього процесу.

Вирішення цих завдань можливе за умов, що сприяють систематичному впровадженню освітніх інновацій, оскільки недостатність або відсутність відповідних умов призводить до виникнення проблем впровадження.

Поняття “умова” визначено в “Тлумачному словнику української мови” як “необхідна обставина, що уможлиблює здійснення, утворення чогось або сприяє чомусь” [191, с. 717].

Ми погоджуємось із результатами досліджень М.Ю. Красовицького, А.В. Сердюка [101], які дослідили проблеми та умови впровадження досягнень педагогічної науки у практику шкіл; Л.М. Ващенко [27], Л.І. Даниленко [53], О.В. Поповою [159], які розкрили умови організації запровадження інновацій в діяльність загальноосвітніх навчальних закладів; М.І. Лапенюк [108], В.М. Маліхіною [110], Н.М. Чепурною [204], які визначили умови впровадження освітніх інновацій в навчальний процес інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз наукових праць цих дослідників дозволив нам уточнити проблеми впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників:

- недостатня організація процесу впровадження освітніх інновацій;
- недостатнє або відсутнє системне інформування педагогічних працівників про освітні інновації та результати впровадження,
- психологічна та технологічна неготовність педагогічних працівників до впровадження або застосування інновацій;
- невизначеність етапів упровадження освітніх інновацій в ІППО;

З метою розв'язання цих проблем нами уточнено та обґрунтовано організаційно-методичні, аналітично-інформаційні та психолого-педагогічні умови впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Під *організаційно-методичними умовами* впровадження освітніх інновацій ми розуміємо створення та забезпечення діяльності інноваційних і інформаційних структурних підрозділів ІППО, організацію впровадження освітніх інновацій, координацію, моніторинг, системне інформування та консультування учасників навчального процесу; під *аналітично-інформаційними* – систематизацію інформації про освітні інновації та її відбір на основі аналізу об'єктивних даних, визначення якості; розробку системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій а ІППО; активне застосування сучасних ІКТ в інформаційних процесах та дистанційному навчанні; створення єдиного інформаційного простору системи післядипломної освіти; під *психолого-педагогічними* – створення у педагогічних працівників розуміння необхідності впровадження освітніх інновацій.

Для визначення етапів процесу впровадження освітніх інновацій та видів його забезпечення нами було здійснено порівняльний аналіз наукових джерел з проблем впровадження досягнень педагогічної науки та передового педагогічно досвіду в закладах післядипломної педагогічної освіти.

Порівняльний аналіз наукової літератури з проблем упровадження наукових досягнень та передового педагогічного досвіду дозволив нам виділити

спільні риси цих процесів та узагальнити етапи впровадження: підготовчий етап, який включає вивчення теоретичних матеріалів, теоретичну та психологічну підготовку педагогічного колективу, складання плану впровадження; основний етап - передбачає застосування інновації, аналіз і фіксацію результатів, корекцію критеріїв та плану впровадження; заключний етап управління застосуванням відпрацьованих технологій, які ми використали у визначенні етапів впровадження освітніх інновацій.

Результати здійсненого аналізу щодо узагальнення етапів цих процесів представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Етапи впровадження досягнень педагогічної науки, передового педагогічно досвіду, освітніх інновацій

Досягнення педагогічної науки	Передовий педагогічний досвід	Освітні інновації
1	2	3
підготовка, планування і забезпечення теоретичної та психологічної готовності педагогів до засвоєння і застосування нових ідей	підготовка до впровадження досвіду	виявлення інноваційної ініціативи , моніторинг якості освітніх процесів у навчальному закладі
впровадження та аналіз результатів;	узагальнення досвіду	експертиза освітніх інновацій , пошук і актуалізація нових ідей, формування творчої групи
управління процесом подальшого впровадження в практику роботи навчальних закладів	розробка критеріїв ефективності впровадження передового педагогічного досвіду	створенням (розробкою) інновації , проектування нововведення шляхом формалізації ідеї (розробка проекту чи програми
управління процесом подальшого впровадження в практику роботи навчальних закладів [101, 195]	розробка критеріїв ефективності впровадження передового педагогічного досвіду	створенням (розробкою) інновації , проектування нововведення шляхом формалізації ідеї (розробка проекту чи програми
	цілеспрямоване вирошування передового досвіду [101, 97]	розповсюдження , освоєння (апробація) нової педагогічної ідеї освоєння визначення стратегії управління та забезпечення підготовки суб'єктів інноваційного пошуку до роботи в нових умовах

1	2	3
		збереження подолання опору та психологічного дискомфорту оприлюднення результатів інноваційного пошуку [27, 51, 110]

Як бачимо, впровадження освітніх інновацій в ЗНЗ потребує більшої кількості етапів (сім) порівняно з впровадженням досягнень педагогічної науки (три) та передового педагогічного досвіду (чотири).

Визначення та застосування етапів упровадження наукових досягнень дозволило у 80–90-х роках в ППО результативно розв’язувати проблеми ознайомлення педагогів з новими педагогічними ідеями, методиками, технологіями. Відстоюючи такі етапи впровадження у практику досягнень педагогічної науки, дослідники все ж погоджуються, що впровадження наукових надбань є варіативним [101].

Дослідниця О.Г. Козлова, наприклад, свідчить, що у Сумському ОІПО у 80-х роках за розробленою моделлю впровадження досягнень науки було застосовано механізм і технологію освоєння досягнень науки у педагогічну практику через систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників у рамках системи: “область – район – школа” [94].

Характеризуючи діяльність творчих об’єднань педагогічних працівників з упровадження досягнень педагогічної науки у практику в межах району (міста), М.І. Лапенюк наводить алгоритм їх діяльності, який співпадає з етапами впровадження досягнень педагогічної науки, що рекомендували у 80-х роках: вивчення науково-педагогічної літератури з проблеми, надання консультацій розробниками ідей; створення моделей упровадження в практику досягнень науки та рекомендацій щодо їх застосування у педагогічній практиці; апробація передового досвіду з проблеми дослідження; вибір методів контролю та оцінювання; рефлексія проміжних та кінцевих результатів; узагальнення результатів роботи творчої групи (презентація авторських доробок, освітніх

програм, методичних рекомендацій та ін.), масове поширення узагальненого досвіду в практику [108].

Автори наукових розробок із упровадження досягнень науки в освітню практику підкреслюють важливість подолання формалізму, який панував і панує в оцінці результатів і наслідків цього процесу у підвищенні кваліфікації педагогів взагалі, коли про них судять за кількістю проведених заходів. Наслідки цілеспрямованого втілення досягнень науки у практику визначаються на основі аналізу обґрунтованої інформації про зміни, що відбулися у рівні знань вчителів про сутність педагогічних концепцій, ідей, рекомендацій [9].

Ми зазначаємо, що для запропонованої системи впровадження у практику досягнень педагогічної науки характерна наявність певної регламентації, деяка заформалізованість і обмеженість свободи вибору ідей, відсутність технологій впровадження, невизначеність видів його забезпечення.

Ще й досі не вирішене питання про спрямованість самого процесу: “впровадження” чи “використання” досягнень науки, що пояснюється недостатнім рівнем готовності педагогічних працівників до сприйняття теоретичних ідей, відсутністю цілеспрямованості у цій роботі на практиці.

Завданнями організації розповсюдження, використання та впровадження передового педагогічного досвіду вважаються: обґрунтування переваг вивченого досвіду; система заходів із метою демонстрації досвіду в дії; практичне навчання відповідної категорії педагогів на базі досвіду; стимулювання процесу впровадження [142].

Ми погоджуємось із думками науковців щодо визначення етапів упровадження передового педагогічного досвіду та досягнень педагогічної науки у практику і зазначаємо, що наукові напрацювання з цього питання є підґрунтям для аналізу і уточнення етапів впровадження освітніх інновацій у нашому дослідженні, оскільки впровадження інновацій поєднує в собі поняття “впровадження передового педагогічного досвіду” та “впровадження досягнень педагогічної науки”. Така трансформація відбиває подальше розроблення науково-методичних засад цього процесу.

Впровадження освітніх інновацій складається з етапів, на яких передбачено різні види роботи учасників цього процесу, і являє собою інноваційну діяльність від розробки інновації або пошуку її реалізації до експерименту [44].

На основі аналізу висвітлених у наукових дослідженнях особливостей та етапів процесів впровадження досягнень педагогічної науки, передового педагогічно досвіду та освітніх інновацій нами уточнено етапи впровадження освітніх інновацій в інституті післядипломної педагогічної освіти, до яких ми відносимо:

- підготовчий, метою якого є виявлення кола проблем в ІППО та формулювання мети і завдань впровадження освітньої інновації;
- формуючий, створення творчої групи, розробку плану, програми та створення умов впровадження освітньої інновації;
- адаптаційний, первинне освоєння за розробленою технологією та оцінювання результатів;
- корекційний, у якому, на основі аналізу інформації про результати впровадження внесення доповнень, відбувається уточнення або зміна завдань і плану впровадження освітньої інновації;
- апробаційний, що передбачає повторне впровадження з урахуванням внесених виправлень;
- експертний, де експертизу здійснюють незалежні експерти;
- презентаційний – висвітлення інформації про освітню інновацію, результати її впровадження за допомогою різних інформаційних засобів.

Відмінність уточнених нами етапів впровадження освітніх інновацій від розглянутих раніше полягає в тому, що дозволяє педагогічним працівникам відповідно до результатів впровадження змінювати умови, корегувати види діяльності, застосовувати різні засоби і технології для проведення моніторингу, висвітлення результатів впровадження на кожному із запропонованих етапів впровадження освітніх інновацій відповідно до потреб і конкретних ситуацій.

Вивчення та аналіз наукових джерел із питань впровадження педагогічного досвіду, освітніх інновацій у навчальні заклади освіти, визначення умов і етапів

дозволили нам розглядати поняття „*впровадження освітніх інновацій*“ як цілеспрямований процес, який передбачає діагностування освітніх проблем, розробку і поетапне застосування освітньої інновації та потребує наукового, нормативно-правового, інформаційного, методичного, організаційного, кадрового, фінансово-матеріального забезпечення.

Під науковим забезпеченням впровадження освітніх інновацій ми розуміємо науковий супровід, проведення експертизи, консультування; під нормативно-правовим – систему правових актів, нормативних документів і стандартів, що визначають інноваційну діяльність, порядок впровадження освітніх інновацій; під методичним – розробку рекомендацій, інструкцій, навчальних програм впровадження освітніх інновацій; під інформаційним – надання комплексної інформації про освітні інновації, технології їх впровадження, забезпечення доступу до інформаційних ресурсів; під організаційним – створення механізмів для організації та координації процесу впровадження освітніх інновацій; кадрове – добір педагогічних кадрів, які братимуть участь у впровадженні освітніх інновацій, їх підготовка та мотивація, визначення кваліфікаційних характеристик; технічне – створення сучасної технічної бази засобів для роботи з інформацією); фінансово-матеріальне – створення умов праці, надання та обслуговування приміщення, обладнання робочих місць, мотивація учасників впровадження [43].

Предметом нашого дослідження є інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, тому ключовими для нас є поняття “забезпечення” та “інформаційне забезпечення”.

У літературних джерелах суть поняття “забезпечення” визначається як:

- “сукупність заходів і коштів, створення умов, які сприяють нормальному здійсненню процесів, реалізації запланованих програм, проектів, підтримці стабільного функціонування системи та її об’єктів, усунення порушень нормативних актів” [62, с. 70];

- “умову, дію, гарантію здійснення того чи іншого процесу, тобто уточнення, якого саме процесу і якого конкретно якісного його аспекту –

організаційного, правового, фінансового, методичного – потребує власне забезпечення” [83, с. 71].

Основною характерною рисою сучасного наукового супроводу впровадження освітніх інновацій в будь-якій галузі є вивчення та регулювання інформації про освітні інновації, технології їх впровадження та інформаційні потоки (ресурси і комунікації), які забезпечують впровадження освітніх інновацій і інформаційні процеси переробки інформації, її аналізу, синтезу і обміну, отже, *інформаційного забезпечення*.

У “Тлумачному словнику з основ інформаційної діяльності” поняття “інформаційне забезпечення” визначається як “спеціально організована система відбору, переробки, зберігання і подальшого використання чітко визначеного комплексу інформації, що відображає основні напрями діяльності” [192, с. 8].

Увага науковців до забезпечення різноманітних процесів життєдіяльності людини належною інформацією призвела до появи багатьох визначень поняття “інформаційне забезпечення” відповідно до сфери дослідження, вчені визначають інформаційне забезпечення як:

- “сукупність єдиної системи класифікації та кодування техніко-економічної інформації, уніфікованої системи документації, що певним чином організовані та описані за допомогою технічних засобів, які застосовуються для обслуговування різної відомчої підлеглості ” [79, с. 39]

- “спеціально організована система збору, обробки, збереження та наступного використання чітко визначеного комплексу інформації, яка відображає і забезпечує реалізацію цілей та завдань управління” [48, с. 4];

- “комплексний цілеспрямований процес доведення інформаційних матеріалів, створених у сфері документального, фотографічного і концептографічного обслуговування, до безпосередніх виконавців, розробки з урахуванням їх інформаційних потреб та наявних інформаційних ресурсів (методів, засобів тощо.)” [19, с. 120];

- “інформаційне обслуговування управління як дії щодо надання потрібної інформації в необхідне місце на основі визначених процедур із заданою для

управлінської діяльності періодичністю, як заходу щодо створення інформаційного середовища управління” [38, с. 14];

- “інформація необхідна для управління економічними процесами, яка зберігається в базах даних інформаційних систем” [196, с. 102].

Дослідження поняття “інформаційне забезпечення” дозволило зробити висновок, що його багатозначність і багатоаспектність залежить від сфери застосування та наукових підходів, які застосовують учені до його визначення .

Під *інформаційним забезпеченням впровадження освітніх інновацій* розуміємо цілеспрямовано відібрану і систематизовану сукупність інформації, яка необхідна для поетапного впровадження інновацій, і відповідні інформаційні ресурси, джерела й технології, без яких неможливе здійснення інформаційних процесів (пошук, збір, відбір, обробка, збереження, захист та поширення інформації про інновації).

Оскільки інформація у наш час набула виняткового значення в житті суспільства, то цілком закономірно, що сама вона з певного часу стала об'єктом вивчення, об'єктом наукових досліджень. Діалектико-матеріалістичне розуміння співвідношення науки і суспільства виходить з того, що людське пізнання в загальному визначається практичними потребами суспільства. Як реалізація однієї з цих потреб і з'явилася область науки, що вивчає інформацію. Ця галузь науки називається інформатикою, в англійській мові терміну „інформатика“ відповідає англо-американський термін „Information Science“ (наука про інформацію). Предметом вивчення інформатики є: структура та загальні властивості наукової інформації; закономірності всіх формальних і неформальних інформаційних процесів [81].

За останні десятиріччя помітно зросла зацікавленість учених у вивченні проблем інформації як об'єкту інформаційного забезпечення. Філософські та методологічні проблеми інформації, її сутність, властивості, структуру розглянуто у наукових працях В.Г.Афанасьєва [7], Д.І. Блюменау [19], В.Ю. Бикова [17], В.В. Васильєва [26], В.В. Година [38], В.В. Гуменюк [47,49], Л.М. Калініної [84].

Аналіз літератури свідчить, що є десятки визначень цього поняття у різних галузях наук і існує кілька підходів до його тлумачення.

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка знаходимо таке визначення цього поняття: “інформація - одне з загальних понять науки; в широкому розумінні - нові відомості про навколишній світ, одержувані в результаті взаємодії з ним. У педагогіці і психології - зміст будь-якого повідомлення, дані про щось, які розглядаються в аспекті передачі їх у просторі і часі” [40, с. 150].

У наукових дослідженнях Т.І. Шамової розуміння управлінської інформації подається як “дані, які містять певну новизну для одержувача і вимагають прийняття ним управлінського рішення” [207, с. 59].

У працях Л.М. Калініної уточнено, “що інформація та інформаційні процеси, адекватно відображають реальну дійсність, властиві не тільки природним, кібернетичним, соціальним, соціотехнічним, технічним та біологічним системам, а й взагалі всім матеріальним системам і об’єктам неживої природи” [84, с. 124]. Також дослідницею уточнено найбільш значущі ознаки інформації що визначають її специфіку, до яких вона відносить: самостійність інформації відносно її носія; кількісна визначеність, суб’єктивний характер інформації як результат інтелектуальної діяльності суб’єкта, можливості багаторазового її використання суб’єктами [84].

У дослідженнях В.І. Маслова зазначається, що професійна робота менеджера починається з аналізу систематизованої за різними параметрами інформації. Від уміння організувати її надходження, обробляти, аналізувати і використовувати залежать якість і оперативність праці адміністрації [115].

Такий погляд на роль інформації ґрунтується на розумінні, що будь-який процес потребує певної інформації для його здійснення. Інформація є результатом та відображенням інформаційного процесу, і надає можливість виконання функцій щодо збору, обробки, аналізу і прийняття відповідних рішень.

Особливе місце у дослідженні В.В. Васильєва відводиться ролі педагогічної інформації. Дослідник у пошуках більш чіткого визначення сутності

педагогічної інформації звертається до вивчення її функціонування в практиці загальноосвітньої школи і вважає, що це поняття вживається у вузькому розумінні як науково-педагогічна інформація (повідомлення про наукові досягнення вгалузі педагогіки і науково-оброблений передовий педагогічний досвід) та у широкому – як загальні відомості про педагогічні процеси у навчальних закладах [26].

Увага інформаційним процесам приділяється і в педагогічних дослідженнях: В.П. Беспалько [15], який розкрив процеси інформування педагогів; В.А. Сластьонін [186] всебічно досліджує роль інформації в підготовці майбутніх педагогів; Н.Г. Протасова [170] визначила інформаційне забезпечення функціонування системи післядипломної освіти та роль змістовної інформації у навчанні дорослих.

Для нашого дослідження результати наукової діяльності цих учених безумовно є цінними і значущими, оскільки розкривають особливості інформаційного забезпечення діяльності людини, які ми проектуємо на процес упровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, та надають розуміння ролі інформаційних джерел, ресурсів і потоків у даному процесі.

Як зазначає В.В. Васильєв, для здійснення інформаційного процесу, недостатньо мати джерела інформації, потрібно їх активізувати з метою передачі інформації споживачу каналами зв'язку. Він вводить поняття "шляхи передачі інформації" як способи активного застосування інформаційних джерел, за якими споживач отримує інформацію і виділяє чотири групи джерел педагогічної інформації для шкільних педагогів: документи – книги, журнали, накази, інструкції, кінофільми тощо; посадові особи – методист, викладач, директор, заступник; організації і установи – відділ освіти, методичний кабінет, бібліотека ін.; процеси, заходи – семінари, наради, конференції, виставки тощо [26].

Систематизуючи джерела інформації для студентів (майбутніх педагогів), В.А. Сластьонін характеризує специфіку студентських інформаційних зв'язків,

до яких відносить: засоби масової інформації, сферу вільного спілкування, освіти, навчальний процес і бесіди з викладачами [186].

Як закономірні зв'язки між компонентами будь-яких процесів і Ю.К. Бабанський назвав “найбільш суттєві”, “стійкі”, “необхідні”, “домінуючі”, “постійно діючі” шляхи обміну інформацією в педагогічних дослідженнях [9]; В.В. Васильєв називає усі можливі шляхи надходження інформації до різних категорій педагогів і, розкриваючи закономірні зв'язки між джерелами інформації та її споживачами, виділяє з урахуванням цих зв'язків основні шляхи отримання педагогічної інформації: навчання на курсах підвищення кваліфікації; участь у міських та районних нарадах і семінарах; участь у засіданнях педради, інших нарадах в школі; участь у роботі методичних об'єднань; заняття самоосвітою [26].

Більш повну характеристику інформаційних джерел наводить Н.Г. Протасова. Вона виділяє дев'ять основних джерел інформаційного забезпечення системи післядипломної освіти: 1) законодавчі, керівні, концептуальні документи; 2) навчальна, наукова, методична, популярна та художня література; 3) засоби масової інформації, заклади культури та мистецтва; 4) педагогічний досвід; 5) спілкування; 6) діагностування; 7) педагогічне прогнозування; 8) атестація педкадрів; 9) статистичні, фінансові, управлінські документи, звіти, тощо [171, с . 96–98].

Вибір комплексу інформаційних джерел, як і зміст інформації, що надається, залежить від двох питань: кому потрібна інформація і для чого. У нашому дослідженні йдеться про інформацію необхідну для впровадження освітніх інновацій, отже – про джерела інформації для впровадження освітніх інновацій педагогічними працівниками в ІППО та інформаційні ресурси, в яких міститься необхідна інформація.

Ми розглядаємо інформаційні ресурси як запас інформації, який зберігається в інформаційному середовищі [196].

Інформаційні ресурси є продуктом інтелектуальної діяльності суспільства і розглядаються в даний час як стратегічний ресурс розвитку будь-якої країни,

який по значущості не поступається іншим – фінансовим, сировинним, матеріально-технічним [33].

Детально інформаційні ресурси характеризуються науковцями як: документи на будь-яких носіях (книги, періодичні видання, нотні і изоиздания тощо); бібліографічна продукція (бібліографічні списки, покажчики, бази даних, довідково-бібліографічний апарат бібліотек, інформаційних центрів і архівів); фактографічні і повнотекстові бази даних.

Нині педагогічним працівникам для впровадження освітніх інновацій потрібно не тільки володіти знаннями про сучасні теорії, науково-дослідні авторські школи, орієнтуватись в інформації про інноваційні освітні процеси і освітні інновації, а й вміти знаходити потрібну інформацію, яка забезпечує інноваційні процеси, аналізувати її, та використовувати у педагогічній практиці, продукувати свої інноваційні ідеї, розповсюджувати їх через інформаційні джерела. Залишаються актуальними проблеми наявності й доступності інформаційних джерел, удосконалення традиційних і створення нових інформаційних ресурсів; рівнів вмінь та навичок здійснення інформаційних процесів педагогічними працівниками в упровадженні освітніх інновацій [41].

До *інформаційних процесів* ми відносимо здійснення педагогічними працівниками пошуку, збору, відбору, обробки, збереження, захисту та розповсюдження конкретної інформації про інновації, що впроваджуються у педагогічну практику.

Інформаційні процеси та проблеми впорядкування збору, обробки, збереження і видачі організаційно-управлінської інформації досліджуються В.Ю. Биковим, [79], В.В. Васильєвим [26], Г.В. Єльніковою [64], О.А. Орловим [135], Н.М. Островерховою [136] та інші.

Інформаційні процеси передбачають наявність інформаційних потоків і ресурсів, що забезпечують своєчасне інформування педагогічних працівників в процесі впровадження освітніх інновацій.

Цілеспрямоване формування інформаційних потоків, за визначенням В.В. Гуменюк, є однією з умов удосконалення інформаційної діяльності, адже,

саме формування інформаційних потоків є одним із основних етапів у побудові системи інформаційного забезпечення [48]. За нашим припущенням, стихійний характер і недосконалість інформаційних потоків є проблемою інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у системі підвищення кваліфікації.

У науковій літературі інформаційний потік розглядається як організований у певному напрямку в межах інформаційної системи організації потік повідомлень, що може здійснюватись в усній, письмовій або електронній формі [109].

Інформаційні потоки в ІППО ми розглядаємо як сукупність циркулюючої інформації у середині навчального закладу та між ним і зовнішнім середовищем.

Вид інформаційного потоку залежить від:

- структури навчального закладу: горизонтальний, який належить до одного рівня ієрархії: кафедри, відділи та методичні кабінети ІППО; вертикальний - від верхнього рівня: ректорат, вчена рада, науково-методична рада до нижнього: кафедри, відділи, методичні кабінети.
- місця обміну інформацією: зовнішній, що циркулює між ІППО і зовнішнім середовищем; внутрішній, що циркулює всередині ІППО або окремого структурного підрозділу (кафедри, відділу, лабораторії тощо).

Обсяги інформаційного потоку здійснюється відповідно до кількості обробленої або переданої інформації за визначену одиницю часу; ґрунтується на переміщенні паперових або електронних документів. Залежно від цього, він може вимірюватися або кількістю оброблених і переданих одиниць паперових документів або сумарною кількістю друкованих рядків у цих документах, або кількістю електронної інформації (біт, для електронних повідомлень), яка міститься в тому чи іншому повідомленні [26].

Інформаційні потоки характеризують за параметрами:

- джерело інформації про освітню інновацію;
- напрямок руху інформації;
- періодичність обміну інформацією;
- інтенсивність (швидкість) передачі та прийому інформації.

Зростання ролі інформаційних потоків обумовлено тим, що педагогічні працівники, як споживачі інформації про освітню інновацію і учасники її впровадження, потребують наявності достовірної інформації про освітні інновації, рекомендацій для їх упровадження, чіткого визначення етапів та об'ємів звітної документації тощо.

Здійснений аналіз наукової літератури показав, що якість інформаційного забезпечення є важливим чинником успішного здійснення інноваційних процесів у сфері освіти, зокрема впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Якісне інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій потребує систематизованої інформації про освітні інновації, наявності й доступності інформаційних джерел, традиційних і електронних інформаційних ресурсів, створення інформаційних потоків для обміну інформацією та здійснення педагогічними працівниками інформаційних процесів на етапах процесу впровадження.

1.2. Якісний стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про актуальність впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників та важливу роль ІППО у забезпеченні цього процесу.

Сучасні тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти та досвід інноваційної діяльності обласних ІППО висвітлено у працях І.М. Авдєєвої [1], Н.І. Клокар [89], М.І. Лапенюк [108], Л.Д. Покроєвої [151], М.І. Романенка [176], Т.М. Сорочан [187], Н.М. Чепурної [204] та ін.

Науковці доводять, що концептуальні ідеї, які покладені в основу Національної доктрини розвитку освіти щодо інтеграції наукових досліджень в освітні процеси і залучення педагогічних працівників до наукової й інноваційної діяльності, спонукає ІППО до диференціації освітніх послуг, а саме:

обґрунтування та перевірки ефективності педагогічних ідей; проведення моніторингу впровадження освітніх інновацій в загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних закладах освіти; якісного інформування педагогічних, громадськості про стан та результати впровадження освітніх інновацій [124].

Зазначена діяльність ІППО включає інформування педагогічних працівників та здійснення ними інформаційних процесів (пошуку, збору, обробки, аналізу, зберігання, використання і розповсюдження інформації) та технологій їх застосування у впровадженні освітніх інновацій.

Враховуючи теоретичний аналіз проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників та згідно програми дослідження (додаток А) проведено констатувальний етап експерименту, метою якого було виявлення практичного стану досліджуваної проблеми.

Констатувальний етап дослідження здійснювався на основі розробленої нами програми і методики.

Програма констатувального етапу дослідження включала:

1. Збір і аналіз інформації щодо впровадження освітніх інновацій в ІППО.
2. Розроблення критеріїв визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.
3. Визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до розроблених критеріїв і отриманих даних статистичних звітів.

Методика констатувального етапу дослідження передбачала застосування таких методів, як: цілеспрямоване спостереження за інформаційною діяльністю педагогічних працівників в експериментальних ІППО, анкетування, інтерв'ювання, вивчення аналітичних матеріалів та звітних документів ІППО щодо їхньої інноваційної діяльності.

Констатувальний етап дослідження проводився з 2004 року до 2006 року у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти АПН України, нині ЦППО ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України.

До участі в анкетуванні та усному опитуванні були залучені слухачі курсів підвищення кваліфікації ЦППО з різних регіонів, серед яких: 24 – ректори обласних ІППО, 34 заступники ректорів (директорів) ІППО, 36 керівників інноваційних структурних підрозділів та 67 завідуючих методичними кабінетами, 82 методисти обласних ІППО, 65 керівників ЗНЗ, 137 методистів РМК; усього – 445 респондентів.

Метою констатувального етапу дослідження було визначення якісного стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Завданнями цього етапу дослідження передбачалося:

1. Виділити критерії, за якими визначається якісний стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.
2. З’ясувати:
 - наявність необхідної інформації про освітні інновації;
 - доступність різних видів інформаційних джерел та ресурсів;
 - наявність структурних підрозділів ІППО з питань інноваційної діяльності педагогічних працівників;
 - рівень використання їх педагогічними працівниками у процесі впровадження освітніх інновацій.
3. Визначити зацікавленість педагогічних працівників в упровадженні освітніх інновацій та їх участі в цьому процесі.
4. Проаналізувати зміст навчальних планів та програм курсів підвищення кваліфікації, спецкурсів в ІППО.

У нашому дослідженні ми дотримуємося причинно-наслідкової залежності, встановленої професором В.І. Масловим, про те, що між якістю інформації і якістю управління, його результатами існує пряма залежність [114]. Причинно-наслідкову залежність ми розуміємо як пряму залежність результату

будь-якого процесу (управління, навчання, впровадження інновацій тощо) від якості інформації, необхідної для його перебігу.

Отже, ми гіпотетично передбачаємо, що існує пряма залежність рівня якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО та якості інформації про освітні інновації; наявності інформаційних ресурсів і доступності джерел, що містять інформацію про освітні інновації; налагоджених шляхів передачі інформації від ресурсу (джерела) до об'єктів і суб'єктів інноваційних процесів; діяльності організаційних структурних підрозділів в освітніх навчальних закладах і організаціях; ефективного застосування сучасних педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників. Для дослідження якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників цьому етапі експерименту нами використовувались такі методи:

- анкетування слухачів курсів підвищення кваліфікації ЦППО;
- Інтернет – опитування;
- спостереження за організацією та впровадженням інноваційної програми «Intel® Навчання для майбутнього» у навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників ІППО;
- аналіз звітної документації 27 ІППО з інноваційної діяльності щодо впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників за 2004 – 2006 роки;
- аналіз змісту навчальних планів, програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО, за зазначеними напрямками, на основі документів, що регламентують теоретичну і практичну підготовку педагогічних працівників до впровадження освітніх інновацій;
- аналіз інформаційних джерел та ресурсів про освітні інновації (баз даних та сайтів ЦППО та обласних ІППО).

З метою вивчення якісного стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО нами було визначено критерії якості

інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, в основу яких покладено вимоги, що ставляться до вибору критеріїв якісної інформації у працях Л.М. Калініної [84], В.А. Сластьоніна [185], С.Б. Шапіро [209] й ін.; рівня якості інформаційних джерел і ресурсів, що досліджують Н.О. Вербицька [32], І.С. Вовчак [33], Н.Г. Протасова [170] та ін.; процеси інформування педагогів у навчальному закладі, які розкрив В.П. Беспалько [15].

У наукових дослідженнях Л.М. Калініної йдеться про критерії відбору наукової інформації для керівників ЗНЗ, серед яких дослідниця визначає: актуальність, наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, доцільність використання, відповідність умовам роботи загальноосвітнього закладу новітнім ідеям, теоріям тощо [84].

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить, що проблема визначення критеріїв і показників сформованості різноманітних складників професійно-педагогічної компетентності висвітлюється у працях багатьох дослідників Є.В. Бондаревської [23], В.М. Мазіна [109], В.А. Сластьоніна [185] та інших.

Науковці майже єдині у тлумаченні поняття „критерій“ (від грец. *kriterion* – засіб судження, мірило) визначається як: „мірило оцінки, думки“ [131; с. 307]; під яким розуміється „ознака, на основі якої відбувається оцінка, визначення або класифікація чого-небудь; мірило оцінки“ [186, с. 654].

Критерій – „показник якості об’єкта, який характеризує одну з його властивостей, оцінка якої можлива за рахунок використання одного зі способів виміру або експертного методу; ознака, на основі якої відбувається оцінювання, визначення або класифікація чого-небудь, мірило суджень, оцінки, засіб перевірки істинності або помилковості твердження, гіпотези” [109, с. 118].

Поняття „критерій “ у літературі прямо пов’язано з поняттям „показник“, який розуміють як “узагальнену характеристику властивостей об’єкта або процесу. При цьому розрізняють: якісні показники, що фіксують наявність чи відсутність якої-небудь властивості, та кількісні показники, що фіксують міру вираженості, розвитку властивості. Іноді під показниками розуміють якісні або кількісні характеристики сформованості того або іншого критерію” [109; с.218].

На основі вивчення цих наукових праць та визначення поняття “інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників”, його інформаційних елементів нами виділено критерії рівня якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО:

1. Якість інформації про освітні інновації.
2. Наявність різноманітних і доступних для користувача інформаційних ресурсів і джерел, що містять інформацію про освітні інновації.
3. Організованість інформаційних потоків в ІППО.
4. Наявність структурних підрозділів з інноваційної діяльності.
5. Застосування сучасних педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

До критеріїв якості інформації ми віднесли: новизну (передбачає наявність виключно новітніх відомостей про освітню інновацію, аналіз і висновки експертів щодо її впровадження, попит і масове застосування); актуальність (заключає в собі відображення в інформації важливих сучасних проблем системи освіти, для рішення яких і застосовується освітня інновація); достовірність (визначає точність і правдивість інформації, адекватне відображення дійсності, викладення фактів з відповідною ступенем аргументації, що забезпечується державними установами, адміністрацією навчальних закладів, офіційними документами (закони, постанови, накази, висновки експертів тощо); достатність (передбачає повноту, об’єм інформації і його відповідність інформаційним потребам користувача); комунікативність (визначається зрозумілістю, рівнем засвоєння інформації про освітні інновації, можливостями оперативного її отримання і передачі).

Ми розглядаємо критерії і якісні показники як взаємопов’язані дефініції, інструменти, що забезпечують можливість перевірки теоретичних положень і надають об’єктивну характеристику досліджуваному явищу.

Критерії якісної інформації про освітні інновації та їх показники подаємо в табл. 1.3.

Критерії і показники якості інформації про освітні інновації

Критерії	Показники
А <i>новизна</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність нових відомостей про освітні інновації; 3. Наявність висновків експертів про результати впровадження освітніх інновацій; 2. Системність подання інформації через сучасні інформаційні джерела.
В <i>актуальність</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відображення важливих проблем навчання, організації у ПК ПП; 2. Можливість покращення навчального процесу у ПК ПП 3. Розуміння педагогічними працівниками потреби у впровадженні освітньої інновації
С <i>достовірність</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Точність даних про освітню інновацію; 2. Реальне відображення інформації про впровадження освітньої інновації; 3. Довіра інформаційним джерелам ;
Д <i>достатність</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність повноти і об'єму інформації про освітню інновацію інформаційним потребам ; 2. Наявність інформаційних ресурсів (баз даних про освітні інновації); 3. Інформаційні джерела, які забезпечують високий рівень інформованості.
Ф <i>комунікативність</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зрозумілість інформації та рівень засвоєння, 2. Доступність інформаційних баз, інформаційних джерел, 3. Готовність педагогічних працівників до роботи з сучасними інформаційними джерелами

З метою визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІПО за виділеними критеріями якості інформації про освітні інновації нами проведено опитування педагогічних працівників.

До анкетування були залучені: керівники структурних підрозділів, методисти ІІПО, керівників ЗНЗ, методистів РМК. Усього взяли участь 104 особи.

Опитуваним пропонувалась форма для заповнення і (додаток Б), результати якої оброблялись методом математичної статистики (розроблено таблиці критеріїв та показників якості інформації). За допомогою спеціальних таблиць були підраховані загальні коефіцієнти якості інформації про освітні інновації в ІІПО [112].

У таблиці були внесені показники, згруповані за такими ознаками:

- показники критерію “ новизна ” (1а., 2а., 3а.);

- показники критерію “актуальність” ($1b.$, $2b.$, $3b.$);
- показники критерію “достовірність” ($1c.$, $2c.$, $3c.$);
- показники критерію “достатність” ($1d.$, $2d.$, $3d.$);
- показники критерію “комунікативність” ($1f.$, $2f.$, $3f.$)

У стовпцях таблиць респонденти відмічали вагомість названих показників кожного з критеріїв балами:

«0» – низький рівень;

«1» – достатній рівень;

«2» – високий рівень.

- a , b , c , d , f – загальна кількість балів для кожного з зазначених критеріїв; відповідно показники, наприклад, критерію a позначені $1a$, $2a$, $3a$, де $a = 1a + 2a + 3a$; $b = 1b + 2b + 3b$; $c = 1c + 2c + 3c$; $d = 1d + 2d + 3d$; $f = 1f + 2f + 3f$.

n – загальна кількість показників критеріїв, у нашому дослідженні визначено, що кожен критерій має по три показники, відповідно загальна кількість яких становить 15.

j – загальний коефіцієнт якості інформації про освітні інновації для одного респондента.

Умовно визначено, якщо загальний коефіцієнт якості інформації $j = 1$, то рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій достатній; $j > 1$ переважає високий рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій;

$j < 1$ – переважає низький рівень.

Розрахунки для кожного респондента проводилися за формулою:

$$j = \frac{a+b+c+d+f}{n}$$

(1.1)

Приклад розрахунку коефіцієнта якості інформації про освітні інновації для одного респондента: $j = \frac{2+2+1+1+2}{15} = \frac{8}{15} = 0,53$;

$j < 1$ - низький рівень.

Загальний рівень коефіцієнта якості інформації про освітні інновації на вході (констатувальний етап дослідження) було розраховано за формулою:

$$J_{ex} = \frac{\sum J_1, J_2, J_3, \dots, J_n}{N} \quad (1.2)$$

J_n – результат розрахунку коефіцієнта якості інформації про освітні інновації на одного респондента;

N – загальна кількість респондентів (104);

J_{ex} – загальний результат розрахунків коефіцієнта якості інформації про освітні інновації.

Приклад розрахунку загального коефіцієнта якості інформації про освітні інновації на вході (констатувальний етап дослідження):

$$J_{ex} = \frac{\sum J_1, J_2, J_3, J_n}{N} = \frac{624}{104} = 0,6;$$

За результатами підрахунків (за формулою 1.2) коефіцієнт якості інформації про освітні інновації, який включав рівень інформованості опитуваних про освітні інновації, їх готовності до впровадження, використання сучасних інформаційних джерел становить 0,6 і є меншим за одиницю, що дозволило нам зробити висновок про низький рівень якості інформаційного забезпечення, при чому низький рівень показали всі педагогічні працівники, що спонукало нас до пошуку нових підходів до процесу інформування педагогічних працівників про освітні інновації.

Одночасно нами проводилось традиційне анкетування відповідних категорій слухачів ЦППО (додаток В). Завданнями анкетування було:

- визначити рівень обізнаності педагогічних працівників про освітні інновації, їх готовності до інноваційної діяльності; оцінити їх досвід участі в інноваційних програмах (проектах);
- встановити наявність елементів інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників (інформаційні ресурси, структурні підрозділи з інноваційної діяльності тощо),

оцінити діяльність структурних підрозділів в ІППО, форм роботи щодо пропаганди освітніх інновацій, види інформаційних джерел;

- виявити головні чинники у впровадженні освітніх інновацій у підвищення кваліфікації, значимість інформаційного забезпечення серед інших видів забезпечення впровадження освітніх інновацій; рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО за результатами його оцінки опитуваними.

Перше питання анкети стосувалось наявності в ІППО структурних підрозділів з питань організації інноваційної діяльності.

Виявилось, що працівники обласних ІППО знають про існування в ІППО структурних підрозділів з питань інноваційної діяльності і співпрацюють з ними (100%), тоді як серед опитуваних методистів РМК про їхнє існування повідомили – 1% опитуваних.

До структурних інноваційних підрозділів з питань інноваційної діяльності 98% опитаних педагогічних працівників ІППО (керівники, заступники керівників ІППО, керівники структурних підрозділів та методисти ІППО) відносять центри, відділи, та лабораторії освітніх інновацій, які створено в ІППО, а 99% методистів РМК не знають про існування таких підрозділів ІППО, що свідчить про недостатню діяльність таких структурних підрозділів щодо пропаганди їхньої роботи та інформування педагогічних працівників про освітні інновації, організації та координації впровадження їх у систему підвищення кваліфікації.

Цю думку підтвердило і наступне запитання анкети про “форми роботи для пропаганди освітніх інновацій”, відповідаючи на яке 96% керівників обласних ІППО та їх заступників називають: конференції, семінари, курси підвищення кваліфікації; 98% керівників структурних підрозділів та методистів ІППО додають ще майстер класи, які проводяться у міжкурсовий період методичними об’єднаннями для учасників інноваційних програм (проектів); переважна більшість методистів РМК – 98%, до форм роботи щодо пропаганди впровадження освітніх інновацій відносять курси підвищення кваліфікації, семінари.

Відповіді респондентів доводять, що курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які назвали усі опитувані, є найбільш відомою формою роботи для інформування освітян про інноваційні програми, проекти, технології. В той же час, ніхто не вказав на сучасні форми інформування (сайти, Інтернет-конференції, чати тощо), що свідчить про недостатнє інформування педагогічних працівників про освітні інновації.

Недостатність інформування підтвердили відповіді респондентів на запитання про “використання електронних інформаційних баз даних (Банків освітніх інновацій)”. Відповідь “ні” надали 76% опитуваних і тільки 24% вказали на Банк освітніх інновацій ЦППО, з яким ознайомились на курсах підвищення кваліфікації в ЦППО.

Серед головних чинників у впровадженні освітніх інновацій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, перелік яких було надано у наступному запитанні, респонденти визначили:

- законодавчу базу – 76%;
- управлінську діяльність керівників навчальних закладів (структурних підрозділів з інноваційної діяльності) – 78% (з них 64% – керівники обласних ІППО та їх заступники, керівників структурних підрозділів);
- професійно-психологічна готовність кадрів – 68%;
- потреби слухачів курсів підвищення кваліфікації – 54%;
- інформаційну діяльність центрів (відділів, лабораторій) інновацій ІППО – 37% та потреби суспільства – 23%.

Це підтверджує наші результати щодо низького рівня інформування педагогічних працівників про діяльність структурних підрозділів ІППО з інноваційної діяльності та відсутність належної організації і інформаційного супроводу впровадження освітніх інновацій цими підрозділами й системного інформування педагогічних працівників про освітні інновації.

Наступне запитання щодо інноваційних програм і проектів, які впроваджуються в ІППО, респонденти назвали такі інноваційні програми всеукраїнського рівня, як “Інтел Навчання для майбутнього” – 83%, “Рівний –

рівному” – 57%; “Росток” – 34%; і тільки 27% опитуваних назвали освітні інновації регіонального (локального) рівня, усього – 9 назв (додаток Г).

На запитання про участь в інноваційних програмах (проектах) 24% опитуваних оцінили свій досвід як достатній, 72% – визнали його недостатнім, 4% - не мають досвіду та ніхто не обрав оцінку “високий”, що підтверджує актуальність нашого дослідження щодо інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації, одним з завдань якого є пропаганда освітніх інновацій та інформаційна підтримка у впровадженні.

Також, доцільним було виявлення готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності з упровадження освітніх інновацій за результатами їхньої самооцінки. Результати опитування показали, що з загальної кількості опитуваних (445 слухачів курсів підвищення кваліфікації ЦППО) 11 респондентів визначили свою готовність на 100%, 96 – на 80%, 284 – на 50%, 54 – на 25 %, ніхто з опитуваних не оцінив свою готовність на 0%. Це свідчить про розуміння педагогічними працівниками потреби у впровадженні освітніх інновацій та їх недостатню готовність до участі в даному процесі, 339 (76%) респондентів готові на 50% і 25% .

Запропоноване респондентам ранжирування видів забезпечення впровадження освітніх інновацій дозволило з'ясувати їх значимість від більш значимого до менш значимого та виявити місце інформаційного забезпечення серед інших, отже результат ранжирування був такий: 1 – методичне забезпечення, 2 – фінансово-матеріальне; 3 – інформаційне забезпечення; 4 – наукове; 5 – кадрове; 6 – нормативно-правове; 7 – організаційне; 8 – технічне.

Під час опитування педагогічних працівників нами також було уточнено, що педагогічні працівники недостатньо інформовані про існуючі освітні інновації, методики та технології їх впровадження; наукові погляди дослідників щодо інноваційних розробок та досвіду їх впровадження; нормативно-правову базу; шляхи і можливості додатково фінансування впровадження освітніх інновацій та інше. Хоча респонденти надали інформаційному забезпеченню впровадження

освітніх інновацій третє місце за значимістю, ми вважаємо, що саме недостатня інформованість є причиною виникнення багатьох проблем впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Аналіз відповідей респондентів на запитання щодо оцінки існуючих джерел інформації про освітні інновації за критеріями: доступність, достовірність, об'єктивність у 100 – бальній системі оцінювання дозволив виявити найбільш доступні і популярні джерела інформації та неготовність педагогічних працівників до використання сучасних, результати аналізу представлено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Результати оцінювання педагогічними працівниками доступності інформаційних джерел, що містять інформацію про освітні інновації

Види інформаційних джерел	Бали оцінювання	Відсоток слухачів, які їх визначили
<i>Традиційні</i>		
1	2	3
Бібліотечні фонди	100	(94%)
Семінари, конференції з проблем освітньої інноватики	40	(87%)
Курси підвищення кваліфікації	50	(92%)
ЗМІ	10	(81%)
Обмін досвідом із колегами	10	(68%)
<i>Сучасні</i>		
Інформаційні бази даних (Банк освітніх інновацій)	10	(98%)
Сайти освітніх установ	10	(92%)
Інтернет-конференції	0	0
Інноваційні тренінги (дистанційні курси)	10	(89%)
Центр (відділ, лабораторія) інновацій ІППО	10	(76%)

Як бачимо у таблиці 1.4, найбільш доступними і достовірними для педагогічних працівників залишаються бібліотеки (100 балів надали 94% слухачів) та курси підвищення кваліфікації (50 балів надали 86% слухачів), інші джерела інформації або малодоступні, або інформація, яку вони отримують з них

недостатньо достовірна. Деякі види інформаційних джерел респондентам взагалі невідомі (Інтернет - конференції).

Відповіді на запитання щодо визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО підтвердили наше припущення про відсутність системного інформування педагогічних працівників в процесі впровадження освітніх інновацій і низький рівень його інформаційного забезпечення. Так, достатнім визначили 38% опитуваних, серед яких переважна більшість працівників обласних ІППО, 62% визнали його низьким.

Аналіз результатів анкетування педагогічних працівників з питань впровадження освітніх інновацій та його інформаційного забезпечення дозволив:

- визначити недостатній рівень: обізнаності педагогічних працівників про освітні інновації, що впроваджуються в ІППО; готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності (за результатами самооцінювання); та їх досвіду щодо участі в інноваційних програмах (проектах);

- встановити: наявність елементів інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, до яких відносимо: інформаційні джерела (традиційні – бібліотеки, семінари, конференції з проблем освітньої інноватики, курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників, засоби масової інформації; сучасні – інформаційні бази даних (Банк освітніх інновацій ЦІППО), сайти освітніх установ, інноваційні тренінги (дистанційні курси)); структурні підрозділи з інноваційної діяльності; недостатній рівень роботи структурних підрозділів в ІППО з інноваційної діяльності щодо пропаганди освітніх інновацій;

- виявити головні чинники у впровадженні освітніх інновацій у підвищення кваліфікації, серед яких інформаційна діяльність центрів (відділів, лабораторій) інновацій ІППО становить лише 37%, про низький рівень інформування педагогічних працівників про освітні інновації також свідчить; потребу в належному інформаційному забезпеченні впровадження освітніх інновацій, оскільки рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО за результатами його оцінки респондентами (62%) визнано низьким.

Результати анкетування підтвердили наше припущення про низький рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО та відсутність в ІППО розробленої та науково обґрунтованої *системи інформаційного забезпечення* впровадження освітніх інновацій.

Безпосереднє вивчення стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій надало можливість з'ясувати, наскільки (якісною) і необхідною інформацією про освітні інновації володіють педагогічні працівники та наскільки ефективно використовують традиційні і сучасні інформаційні джерела, адже недостатність інформування про освітні інновації та невміння користуватись сучасними інформаційними джерелами призводить до уповільнення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації та систему освіти в цілому.

На констатувальному етапі дослідження проведено спостереження за впровадженням у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників інноваційної програми “Intel® Навчання для майбутнього” і здійснено аналіз цього процесу.

Нами проаналізовано зміст інформаційних джерел про цю інноваційну програму та інформаційні потоки в ІППО.

Всесвітня освітня інноваційна програма „Intel® Teach to the Future“ була розроблена дирекцією освітніх програм корпорації “Intel” і впроваджена у 37 країнах світу з метою навчання педагогічних працівників використанню комп'ютера як інструмента в освітньому процесі [125].

Основна, принципова відмінність між програмою „Intel® Навчання для майбутнього“ та іншими програмами підвищення кваліфікації педагогічних працівників полягає в тому, що навчаючись за даною програмою, вчителі не лише оволодівають деякими знаннями і вміннями в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, а й навчаються, як використовувати ці технології в шкільному кабінеті, включати їх в загальний педагогічний процес, найкращим чином передати учням свої власні знання, використовуючи інноваційні

педагогічні технології. Вчителі навчаються комплексно інноваційним педагогічним та інформаційно-комунікаційним технологіям [42].

Вивчення документації щодо організації впровадження інноваційної програми „Intel® Навчання для майбутнього“ (накази МОНУ, розпорядження ППО) дозволили нам дослідити види забезпечення впровадження даної Програми та з'ясувати стан її інформаційного забезпечення.

Дирекцією освітніх програм Intel в Україні для впровадження програмою „Intel® Навчання для майбутнього“ було застосовано різні види забезпечення:

- нормативно-правове: накази МОН України “Про проведення експерименту за програмою “Intel® Навчання для майбутнього”, щодо навчання вчителів використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі” № 749 від 22.09.2004 р.; „Про розширення педагогічного експерименту за програмою “Intel® Навчання для майбутнього“ щодо навчання майбутніх вчителів ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі“ № 248 від 22.04.2005р.; „Про запровадження освітньої програми “Intel® Навчання для майбутнього” щодо навчання педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів” № 10 від 13.01.2006 р. [125, 214];

- науковий супровід впровадження Програми здійснювали Н.В. Морзе, доктор педагогічних наук, професор, проректор Академії праці і соціальних відносин ФПУ; В.П. Андрущенко, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор, ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та інші видатні вчені; В.В. Олійник, доктор педагогічних наук, професор, ректор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України [214];

- для науково-методичного забезпечення впровадження інноваційної програми „Intel® Навчання для майбутнього“ створено науково-методичну координаційну раду, до якої увійшли працівники МОН України, департаменту загальної середньої та дошкільної освіти, науковці вищих навчальних закладів, науково-методичних центрів МОН України;

- організацію впровадження інноваційної програми в Україні очолив Департамент загальної середньої та дошкільної освіти, в областях її здійснювали управління освіти і науки;

- кадрове забезпечення впровадження Програми здійснювали дирекція Програм Intel в Україні та ІППО, в усіх обласних ІППО проводився підбір тренерів, їх навчання та науково-методичний супровід; призначено координаторів в ІППО з питань впровадження Програми;

- для інформаційного забезпечення створено офіційний сайт, проводились науково-практичні семінари, конференції, дирекцією програми спільно з керівниками ІППО організовувалось всебічне обговорення результатів педагогічного експерименту впровадження відповідно до нормативних документів МОН України плану впровадження Програми здійснюється системне підвищення кваліфікації тренерів Програми (проведення консультацій, майстер-класів тощо);

- для фінансово-матеріального забезпечення дирекцією програми надавались навчальним закладам, де впроваджувалась Програма: кошти на поточні витрати та здійснювалось забезпечення комп'ютерною технікою.

Для впровадження інноваційної освітньої програми „Intel® Навчання для майбутнього“ МОН України спільно з дирекцією освітніх програм “Intel” в Україні створили умови:

- *організаційно-методичні:* розроблено та затверджено програму педагогічного експерименту, організовано його проведення і науковий, науково-методичний супровід; створено Науково-методичну координаційну раду; призначено в ІППО відповідальних осіб з організації та методичного забезпечення впровадження Програми; створено та забезпечення діяльності творчих груп (обласні, районні тренери), організовано моніторинг проходження педагогічного експерименту, системне інформування та консультування його учасників;

- *аналітично-інформаційні:* здійснюється системне інформування про результати проведення педагогічного експерименту; збір та аналіз об'єктивних даних, визначення якості (висновки експертів); застосування різноманітних

інформаційних елементів, сприяння для активного застосування сучасних ІКТ педагогічними працівниками - учасниками тренінгів за даною Програмою.

- *психолого-педагогічні*: проведено системне консультування учасників Програми з боку Дирекції Програми, майстер-класи; підготовлено тренерів для усунення психологічного дискомфорту в процесі навчання педагогічних працівників.

Поряд з тим, інтерв'ювання учасників тренінгів програми „Intel® Навчання для майбутнього“ в ІППО дозволило виявити деякі перешкоди для інформаційного забезпечення впровадження даної Програми, серед яких – недосконалість інформаційних потоків в ІППО.

Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій передбачає використання інформаційних потоків для обміну інформацією та для своєчасного інформування педагогічних працівників в процесі впровадження.

На констатувальному етапі дослідження здійснено аналіз вхідних анкет для слухачів курсів підвищення кваліфікації ЦППО – учасників тренінгів програми „Intel® Навчання для майбутнього“ (додаток Д). Анкети розміщено на сайті Програми (URL – адреса: <http://iteach.com.ua>) .

За результатами анкетування, більшість (65%) учасників тренінгів за інноваційною програмою „Intel® Навчання для майбутнього“ отримали інформацію про програму від адміністрації навчального закладу (вертикальний вид інформаційного потоку) та колег (горизонтальний) і були направлені керівництвом на навчання; частина (25%) опитаних дізналися про програму від колег з інших навчальних закладів (види інформаційних потоків – горизонтальний, зовнішній) та за власної ініціативи взяли участь у тренінгах; 10 відсотків отримали інформацію з Інтернету (зовнішні інформаційні потоки).

Маємо зазначити, що в ІППО функціонують різноманітні інформаційні потоки, за різними напрямками рухів: зовнішні (між ІППО і освітніми закладами, установами, організаціями) та внутрішні: вертикальні (між ректоратом і структурними підрозділами) та горизонтальні (між структурними підрозділами).

На цьому етапі впровадження Програми учасники тренінгів не вказали на їх участь у спеціальних конференціях, у тому числі і в Інтернет-конференціях, навчальних семінарах на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО за даною програмою та про наявність відповідної інформації в ЗМІ, бібліотечних фондах тощо.

Це дозволило нам зробити висновок, що кількість та зміст інформаційних джерел, які були доступні для педагогічних працівників в ІППО, є недостатніми, інформаційні потоки – стихійними, що уповільнює інформування педагогічних працівників в упровадженні даної Програми.

Також, опитування показало, що інформація для впровадження даної інновації в ІППО поступала із зміною періодичністю. Тільки 5% педагогічних працівників ІППО отримували інформацію постійно на сайті інноваційних програм Інтел в Україні [214], 12% мали можливість відвідувати майстер-класи та семінари, які організовувались дирекцією Програми, але традиційні джерела інформації (бібліотеки, ЗМІ) взагалі не містили інформації про цю інновацію.

Серед головних причин такого стану обміну інформацією назвали називають неоднакові вимоги до впровадження в ІППО та різні можливості педагогічних працівників щодо пошуку інформації, недостатнє забезпечення Інтернет-зв'язку в ІППО, або відсутність мережі Інтернет взагалі. Також опитувані вказують на відсутність регулярного, добре організованого в ІППО обліку і звітності про впровадження інноваційної програми, що призводять до одержання випадкових даних.

Невпорядкованість і нерегулярність інформаційних потоків в ІППО, виявлена у процесі спостереження за впровадженням інноваційної програми „Intel® Навчання для майбутнього“, визначається випадковістю отримання різної інформації, яка не завжди була достовірною (суб'єктивна думка колег), достатньою та своєчасною.

Аналіз інформаційних потоків, які функціонують в ІППО і впливають на процес впровадження освітніх інновацій показав такі явища, як відсутність систематичного обміну інформацією про освітні інновації; єдність при

формуванні інформаційних баз в ІППО, невпорядкованість і нерегулярність внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків, несвоєчасність надходження інформації, її недостатня повнота і надійність.

У 2006 році інформацію про освітню інноваційну програму та результати її впровадження було розміщено на сайті ЦПППО у Банку освітніх інновацій (URL – адреса: <http://cippe.edu.ua/index.php?page=search>), який не мав зв'язку з інформаційними базами ІППО, тому дану програму було внесено за різними довідковими даними.

Серед проблем впровадження інноваційної програми „Intel® Навчання для майбутнього“ нами виявлено низький рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями серед педагогічних працівників.

Під час проведення навчальних тренінгів у ЦПППО за даною програмою для планових груп слухачів курсів підвищення кваліфікації за категорією: керівники структурних підрозділів, методисти ІППО та РМК вхідне анкетування показало, що 58% мають низький рівень володіння ІКТ, а 18% не працюють з комп'ютером. Цей факт значно ускладнював навчальний процес, оскільки, одним з завдань інноваційної програми є ефективне використання ІКТ у педагогічній діяльності, де мається на увазі, не навчання педагогічних працівників комп'ютерної грамотності, а розширення їх знань та вмінь щодо застосування програмних продуктів в професійній діяльності.

Низький рівень, або відсутність досвіду роботи з комп'ютером також значно завадили застосуванню педагогічними працівниками сучасних інформаційних джерел: освітніх сайтів.

Проведений аналіз реального стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО засвідчив, що пошук та обробка інформації з частковим застосуванням ІКТ значно уповільнює темпи впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Отже, зазначаємо, що для впровадження освітньої інноваційної програми „Intel® Навчання для майбутнього“ в ІППО було створено відповідні умови та застосовано різні види забезпечення цього процесу, що сприяло успішному

впровадженню Програми в освіту України, у 2004 – 2006 роках за даними офіційного сайту Програми навчено понад 50000 вчителів [214]. Проте, з'ясовано, що для інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій потрібно: системне інформування педагогічних працівників про освітню інновацію, наявність різних видів інформаційних джерел та підготовка педагогічних працівників до роботи з ними; створення в ІІПО сучасних інформаційних ресурсів (баз даних) та ефективне використання традиційних: своєчасне розміщення інформації про освітні інновації у науковій літературі, ЗМІ, курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників; врегулювання зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, залучення для проведення інформаційної та організаційної роботи педагогічних працівників різних структурних підрозділів ІІПО.

У нашому дослідженні для визначення стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій також було здійснено аналіз документації ІІПО з інноваційної діяльності: офіційні звіти обласних ІІПО, інформаційні бази даних, діяльності структурних підрозділів з питань інноваційної діяльності.

Необхідність оновлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників висунула проблему оновлення її інформаційного забезпечення. Значно розширилась самостійна видавнича діяльність інститутів: створення інформаційно-видавничих секторів, відділів. Вимога часу стати конкурентоспроможними навчальними закладами спонукала ІІПО створити науково-методичні та науково-практичні педагогічні журнали, які допомагали б учителю через публікації розкривати свій творчий потенціал, ділитися думками перед широкою аудиторією освітян не лише області, а й України в цілому, систематично отримувати новітню інформацію з освітнього простору інших країн.

За результатами аналізу щорічних звітів ІІПО про їх діяльність, нами з'ясовано, що в ІІПО розроблено різні моделі педагогічних журналів, альманахів, бюлетенів, інформаційних вісників.

Останнім часом видавнича діяльність інститутів ІІПО більш направлена на розвиток педагога як творчої особистості через його публікації в періодичній

пресі, що, в свою чергу, стимулює його до продукування інноваційних ідей та висвітлення результатів інноваційної діяльності, а також є дієвим засобом його духовного збагачення. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій забезпечило появу електронних фахових видань на базі ІППО невідповідно, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов використання ІКТ, що забезпечує швидкість надання і отримання інформації користувачам.

Результати констатувального етапу дослідження свідчать, що створення сайту ЦППО та сайтів деяких обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, яких на цьому етапі дослідження було 7 (Запорізький, Дніпропетровський, Київський, Миколаївський, Черкаський, Харківський, Полтавський обласні ІППО), стало початком формування інформаційно-освітнього простору післядипломної освіти, в якому є можливим якісне швидке інформування педагогічних працівників про проблеми системи підвищення кваліфікації та впровадження освітніх інновацій для їх вирішення: запровадження інноваційних форм навчання та розміщення інформаційних баз даних про освітні інновації.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників дозволило впровадження дистанційного навчання (ДН), що зумовлено вимогами часу, необхідністю прискорених темпів підвищення кваліфікації, великих обсягів навчальних матеріалів та потребою навчатись у пролонгованому режимі.

Інформаційне забезпечення ДН навчання в системі підвищення кваліфікації передбачає створення та застосування інформаційних ресурсів на різноманітних носіях для проведення навчального процесу за технологіями ДН, та засоби оперативного доступу до них, які ґрунтуються на комп'ютерних мережах і технологіях [132].

Створення інформаційних баз даних (Банків) передбачає застосування програмних, мовних, організаційних і технічних засобів, що призначені для централізованого збирання, зберігання й використання інформації [196].

Банк нових педагогічних ідей – сукупність відомостей про автора та суть його педагогічних ідей, розміщених на картках чи в пам'яті комп'ютера для їх тривалого зберігання та використання [139, с. 48].

Серед найбільш відомих інформаційних електронних ресурсів, що використовувались у ЦППО АПН України з метою пропаганди освітніх інновацій був банк освітніх інновацій ЦППО, створення якого та розміщення на сайті ЦППО у 2004 році започатковано науковим творчим колективом під керівництвом проректора з науково-методичної роботи та міжнародних відносин, кандидата педагогічних наук, професора Л.І. Даниленко згідно з постановою Президії Академії педагогічних наук України від 5 грудня 2001 року “Про результати досліджень теоретичних і методичних проблем педагогічних інновацій у сучасній загальноосвітній школі” [41].

Головною метою Банку є забезпечення керівників навчальних закладів, педагогічних працівників та науковців якісною інформацією про освітні інновації і поширення інноваційної освітньої діяльності в Україні. Автоматизований Банк освітніх інновацій надає унікальну можливість отримувати інформацію про інновацію, її автора та наукового керівника, установу, що здійснює наукове керівництво; навчальні заклади, на базі яких поширюється, експериментується і апробується; забезпечує достовірність цієї інформації, дозволяє швидко отримувати, обробляти, поновлювати, накопичувати інформацію про освітні інновації, систематизувати та аналізувати їх, що є відмінним від подібних баз даних [46].

Систематизація інформації здійснюється за: типом інновації (освітня система, зміст освіти, виховання, управління, засоби навчання); стадією інновації (експеримент, апробація, масове розповсюдження, архів); тематичною направленістю освітніх інновацій та рівнем освіти, на якому впроваджується освітня інновація (дошкільна, початкова, загальна середня, вища).

Достовірність інформації про освітні інновації всеукраїнського та регіонального рівнів підтверджується відповідними наказами Міністерства освіти і науки України, управлінь обласних (міських, районних) державних

адміністрацій. Матеріали про освітні інновації щорічно надсилаються у ЦППО з обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти за спеціально розробленою науковим творчим колективом формою. У центрі педагогічних інновацій ЦППО здійснюється аналітична обробка надісланих матеріалів, таким чином, інформація у Банку постійно оновлюється, доповнюється та аналізується.

Користуючись Банком освітніх інновацій, науковці, педагогічні працівники і усі зацікавлені особи мають можливість спостерігати за процесом впровадження інновації, отримувати інформацію про додаткові джерела інформації, про хід та результати освітньої інновації на усіх стадіях впровадження.

Аналіз змісту Банку освітніх інновацій у 2005 – 2006 р. р. показав, що він містить інформацію про 140 освітніх інновацій всеукраїнського (39) та регіонального (101) рівнів зі всіх областей України. Більшість експериментів становлять інновації, направлені на оновлення системи освіти та на її вдосконалення у змісті, методах, принципах навчання, що складає 44,3 %; виховання – 40 %; управління – 10 %; засобів навчання – 6%, відсотковий розподіл освітніх інновацій за напрямками їх впровадження подаємо в гістограмі (рис. 1.1)

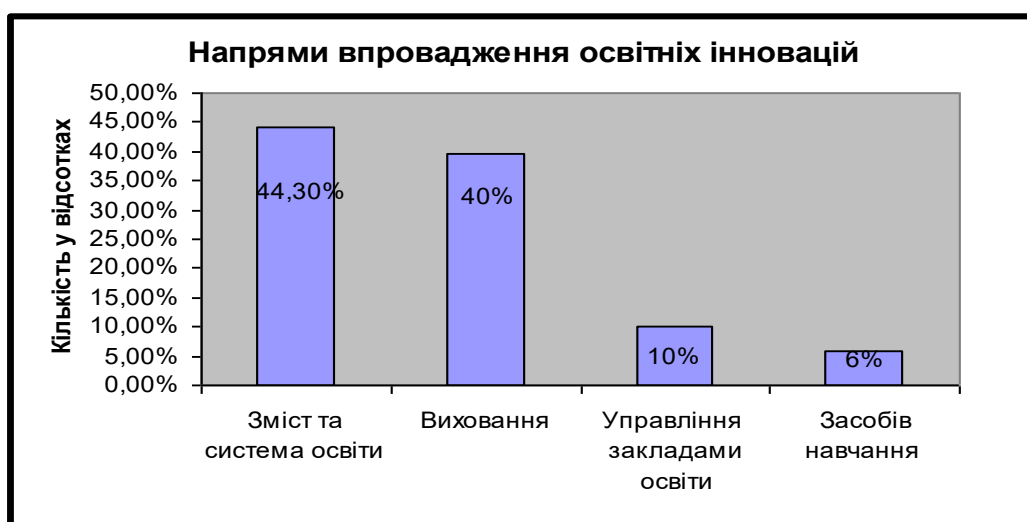

Рис. 1.1 Напрями впровадження освітніх інновацій, що містить Банк освітніх інновацій ЦППО

Аналіз змісту Банку освітніх інновацій дозволив з'ясувати, що в інноваційній діяльності взяли участь 374 навчальних закладів України, з них у всеукраїнських експериментах задіяні навчальних закладів; регіональних – 244.

Однією з особливостей Банку є досить проста технологія користування, так, для отримання інформації про освітні інновації та навчальні заклади, на базі яких проводяться експерименти з розробки інновацій або їх апробація, може бути відібрана за такими критеріями пошуку: регіон України, де розробляється, апробується інновація; вид навчального закладу; статус навчального закладу; форма власності, в якій знаходиться навчальний заклад; рівень освіти, яку надає навчальний заклад.

Індивідуально користуватись інформацією з Банку може кожний бажаючий при підключенні до мережі Інтернет, ця діяльність переважно направлена на отримання необхідної інформації про інновацію, сприяє як групові так і самостійній роботі педагогічних працівників.

Проведене анкетування слухачів ЦППО у 2005 – 2006 р.р. свідчить, що навіть педагогічні працівники тих навчальних закладів, експериментальна діяльність яких представлена в Банку освітніх інновацій ЦППО, не вміють користуватись ним, а часто і не знають про його існування (92% опитаних оцінили на 10 балів, з причини недостатньої інформованості.

У 2004 році на сайті ЦППО започатковано проведення Інтернет - конференції (URL – адреса: <http://cippe.edu.ua/forum/index.php>), аналіз матеріалів якої показав, що участь в конференції узяли переважно працівники ЦППО (67%), педагогічні працівники ІППО (24%), інші начальні заклади (9%).

Причинами такого невисокого відсотку користувачів Банку освітніх інновацій ЦППО та участі в Інтернет-конференції педагогічних працівників ІППО та інших навчальних закладів є низький рівень володіння ІКТ педагогічних працівників, необізнаність їх щодо існування таких інформаційних ресурсів.

Актуальною для якісного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є діяльність інноваційних структурних підрозділів (центрів, відділів, лабораторій, технопарків, інкубаторів тощо).

Як приклад зазначимо, що з 1999 р. у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти (ЦППО) АПН України розпочато роботу центру педагогічних інновацій та інформації, основними завданнями якого визначено: надання постійної науково-методичної підтримки педагогічним і науково-педагогічним працівникам з проблем педагогічних інновацій; проведення постійно діючих виставок педагогічних інновацій та науково-методичних семінарів з педагогічної інноватики; створення та наповнення комп'ютерної бази даних педагогічних інновацій; опрацювання оперативної інформації про інновації і підготовка методично-інформаційних бюлетенів; тестування слухачів курсів підвищення кваліфікації, їх індивідуальне консультування.

Більшість слухачів курсів підвищення кваліфікації – керівники загальноосвітніх навчальних закладів (75%) звертаються до центру з метою ознайомлення з сучасними педагогічними інноваціями; 24% – з метою отримання консультації щодо вибору інновації для апробації в своєму закладі освіти; 1% – з метою передати власну інформацію про інновацію.

Для надання педагогічним працівникам необхідної інформації про освітні інновації і методичної допомоги щодо впровадження освітніх інновацій та проведення експериментальної роботи у навчальних закладах в обласних ІППО з 2004 року діють інноваційні структурні підрозділи, створення яких у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників характеризується появою різноманітних інноваційних освітніх центрів, відділів (кабінетів) щодо роботи з освітніми інноваціями, наукових лабораторій педагогічних інновацій, технопарків, кафедр.

Інформацію про кількість структурних підрозділів з інноваційної діяльності, створених в обласних ІППО подаємо у табл. 1.5.

Кількість структурних підрозділів, які забезпечують впровадження освітніх інновацій в ІППО

Структурний підрозділ ОІППО	2005 р.	2006р.
1	2	3
Центр педагогічних інновацій	4	10
Кабінет педагогічних інновацій	1	1
Відділ інновацій	2	2
Лабораторія педагогічних інновацій	7	6
Кафедра сучасних освітніх технологій	1	4
Кабінет передового педагогічного досвіду	3	-
ОІППО, де функцію поширення освітніх інновацій виконують інші структури та співробітники	9	4

Як бачимо у таблиці 1.5, кількість структурних підрозділів ІППО зростає: центрів педагогічних інновацій на 6; кафедр сучасних технологій на 3 за рахунок зменшення кількості окремих працівників.

Структурні підрозділи обласних ІППО забезпечують роботу регіональних банків освітніх інновацій, які створені за зразком Банку ЦІППО, і нині продовжується робота щодо вдосконалення роботи банків освітніх інновацій та самих структурних підрозділів щодо розширення їх функцій, удосконалення структури, змісту і напрямків діяльності враховуючи інтенсивний розвиток [46].

Основними напрямками роботи таких центрів і лабораторій в ІППО у 2004 – 2006 роках були: вивчення стану науково-методичного забезпечення інновацій у навчально-виховному процесі ЗНЗ; консультативно-методична допомога учасникам інноваційної діяльності; просвітницько-пропагандистська робота з підвищення рівня інформованості педагогічних працівників про інноваційну освітню діяльність; пропаганда передового педагогічного досвіду та прогресивних педагогічних ідей; організація і проведення науково-практичних конференцій, семінарів; забезпечення роботи баз даних про освітні інновації [45].

Діяльність структурних підрозділів в обласних ІППО з інноваційної діяльності не охоплювала усіх слухачів курсів підвищення кваліфікації, оскільки інформацію про освітні інновації отримували ті, хто до них звертався. За результатами анкетування слухачів курсів ЦІППО це – 41%, таким чином

більшість слухачів, з різних причин не володіли інформацією. Тому на даному етапі дослідження ми проаналізували зміст професійних програм і навчальних планів підвищення кваліфікації за зазначеними напрямками, на основі документів, що регламентують теоретичну і практичну підготовку педагогічних працівників до впровадження освітніх інновацій.

Аналіз документів, що регламентують теоретичну і практичну підготовку педагогічних працівників до впровадження освітніх інновацій дозволив визначити, що в ІППО у 2004 – 2006 р.р. внесено окремі теми занять з проблем впровадження освітніх інновацій, здійснення інноваційної діяльності в ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ; все більше застосовуються інноваційні форми занять: дистанційне навчання та тренінги; розроблено курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очно-дистанційною формою навчання; ЦППО та обласними ІППО здійснюється наукове керівництво та організаційно-методичне забезпечення впровадження освітніх інновацій на базі навчальних закладів у стадії експерименту або апробації. Наприклад, інноваційні освітні програми „Intel® Навчання для майбутнього“, Майкрософт „Партнерство у навчанні“ тощо, проводяться заходи (науково-практичні конференції, семінари з проблем впровадження освітніх інновацій); інноваційна діяльність ІППО постійно висвітлюється у наукових та періодичних виданнях.

За результатами дослідження, проведеного у ЦППО УМО, серед проблем, які виникають у педагогічних працівників на дистанційному етапі навчання та у між курсовий період під час використання Інтернет – ресурсів для отримання інформації, головною залишається доступність до Інтернет-ресурсів та низький рівень навичок роботи з програмами-браузерами (Mozilla Firefox, Internet Explorer), що забезпечують роботу в мережі Інтернет. Мережі Інтернет у навчальних цілях за місцем роботи можуть використовувати: керівники вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації ~ 53%; керівники опорних шкіл ~ 15 – 30%; інші категорії педагогічних працівників ~ 3–8% .

Аналіз практичного досвіду інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО свідчить про:

а) наявність у них лише деяких його елементів (баз даних про освітні інновації, традиційні і сучасні інформаційні джерела, інформаційні потоки, сайти та структурні підрозділи з інноваційної діяльності);

б) розуміння керівниками ІППО та їх структурних підрозділів важливості якісного інформування педагогічних працівників про освітні інновації та технології їх упровадження;

в) відсутність в ІППО моделі цільового і системного інформування педагогічних працівників, визначеного змісту інформації, необхідної для впровадження освітніх інновацій, проведення чітких дій щодо збору, обробки, зберігання, накопичення та подальшого використання інформації, тобто забезпечення інформацією педагогічних працівників на кожному етапі впровадження освітньої інновації;

г) проблеми:

- доступності та достовірності інформаційних джерел, які використовуються педагогічними працівниками;
- наявності несистематизованої або випадкової інформації про освітні інновації;
- застосування стихійних інформаційних потоків;
- недостатності інформаційної діяльності структурних підрозділів з питань інноваційної діяльності.

Це призводить до певних труднощів в організації впровадження інновації та однобічності, суб'єктивності й відірваності цього процесу від реальної можливості отримання результатів, коли хаотичний комплекс даних, вихоплених із різних інформаційних джерел, позбавляє можливості учасників інноваційного процесу прослідкувати появу та наступний розвиток позитивних, або негативних тенденцій, які можуть виникнути у процесі впровадження.

У цьому зв'язку, виправданим видається окреслення наявних суперечностей між реальним станом інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО і сучасними інформаційними потребами навчальних закладів, де впроваджуються освітні інновації, і педагогічних працівників – учасників інноваційних процесів.

Вирішення цих суперечностей можливе за умови розроблення та наукового обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Висновки до першого розділу

Аналіз законодавчої бази, результатів наукових досліджень останніх років доводить, що інноваційна діяльність і пов'язані з нею процеси підтримуються на державному рівні та привертають увагу багатьох провідних вчених різних галузей наукової сфери: філософії, педагогіки, психології, економіки, інформатики тощо.

Реформування і подальша модернізація освіти України потребують принципових змін її змісту, методів та організації педагогічних процесів, що можливо лише за умови активного впровадження освітніх інновацій, на кшталт як це відбувається у розвинутих державах, напрацьований досвід з упровадження інноваційних програм яких доречно застосовується і в Україні.

Вивчення наукових праць, у яких розкрито суть інноваційної діяльності, її зміст, структуру та специфіку здійснення надало можливість з'ясувати, що більшість наукових досліджень присвячено інноваційним процесам, які відбуваються у системі загальної середньої освіти, одночасно процес впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників розкрито недостатньо.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічних першоджерел з проблем перебігу інноваційних процесів в освіті, інформаційного забезпечення інноваційної діяльності дозволив виявити наявність теоретичного підґрунтя для впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників та уточнити й обґрунтувати організаційно-методичні (створення та забезпечення діяльності інноваційних і інформаційних структурних підрозділів ППО з метою організації і системного інформування учасників інноваційних процесів), аналітично – інформаційні (систематизація інформації про освітні

інновації, її відбір на основі аналізу об'єктивних даних; інформаційний супровід процесу впровадження освітніх інновацій; активне застосування сучасних ІКТ в інформаційних процесах) і психолого-педагогічні умови (формування у педагогічних працівників свідомого розуміння потреби в упровадженні освітніх інновацій), які сприяють даному процесу в ІІІО.

На основі розкритих у наукових дослідженнях особливостей і послідовності втілення досягнень педагогічної науки, передового педагогічно досвіду та освітніх інновацій нами уточнено та конкретизовано етапи впровадження освітніх інновацій в ІІІО, до яких ми відносимо: підготовчий, формуючий, адаптаційний, корекційний, апробаційний, експертний та презентаційний.

Сучасний процес впровадження освітніх інновацій характеризується новими теоретичними підходами та технологіями і потребує відповідного забезпечення: наукового, нормативно-правового, методичного, інформаційного, організаційного, кадрового, технічного і фінансово-матеріального.

Під *інформаційним забезпеченням впровадження освітніх інновацій* розуміємо цілеспрямовано відібрану і систематизовану сукупність інформації, яка необхідна для поетапного впровадження інновацій, і відповідні інформаційні ресурси, джерела й технології, без яких неможливе здійснення інформаційних процесів (пошук, збір, відбір, обробка, збереження, захист та поширення інформації про інновації).

Наявність теоретичного підґрунтя та на основі виокремлених критеріїв якості інформації (новизна, актуальність, достовірність, достатність, комунікативність) виділено критерії рівня якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників: якість інформації про освітні інновації; наявність різноманітних і доступних для користувача інформаційних ресурсів і джерел, що містять інформацію про освітні інновації; організованість інформаційних потоків в ІІІО; наявність структурних підрозділів з інноваційної діяльності; рівень застосування сучасних педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників. За визначеними критеріями досліджено

реальний стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, рівень якості якого за результатами констатувального етапу дослідження в цілому визнано низьким.

З'ясовано, що в системі післядипломної педагогічної освіти проводиться ціленаправлена робота щодо залучення педагогічних працівників до інноваційної діяльності, впровадження освітніх інновацій у діяльність та інноваційних програм у навчальний процес ІППО. Зокрема, у навчальний процес ІППО внесено окремі теми занять з проблем впровадження освітніх інновацій в ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ; застосовуються інноваційні форми занять: дистанційне навчання та тренінги, майстер-класи тощо; розроблено курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очно-дистанційною формою навчання; Центральним інститутом підвищення кваліфікації ДВНЗ „університет менеджменту освіти“ та обласними ІППО здійснюється наукове керівництво та організаційно-методичне забезпечення впровадження освітніх інновацій на базі навчальних закладів (ВНЗ, ІППО, ЗНЗ, ПТНЗ). Проблеми впровадження освітніх інновацій; інноваційна діяльність ІППО постійно висвітлюється у наукових та періодичних виданнях, ці питання виносяться на науково-практичні конференції, семінари тощо.

Узагальнені результати констатувального етапу дослідження показали типові недоліки в організації інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО: невпорядкованість інформаційних потоків в ІППО, відсутність баз даних, банків даних; недостатній рівень підготовки педагогічних працівників до використання сучасних інформаційних ресурсів та технологій; нечіткість у визначенні джерел та каналів надходження інформації, надання переваги традиційним методам її збору, обробки, збереження та розповсюдження.

Усе вищезазначене підтвердило потребу у розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яка б забезпечила якісне інформування педагогічних працівників в процесі здійснення інноваційної діяльності в умовах реформування освіти України.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ЗМІСТ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В ІНСТИТУТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

2.1. Теоретичне обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в інститутах післядипломної педагогічної освіти

На основі аналізу теорії і практики впровадження освітніх інновацій та вивчення практичного стану інформаційного забезпечення цього процесу в ІППО нами встановлено, що інформаційне забезпечення втілення освітніх інновацій у систему освіти є педагогічною проблемою, вирішення якої потребує розроблення і теоретичного обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Виявлені нами на констатувальному етапі дисертаційного дослідження елементи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, а саме: інформаційні ресурси і джерела, що містять інформацію про освітні інновації; інформаційні потоки, які функціонують в ІППО для передачі інформації про освітні інновації; інформаційні процеси з пошуку, збору, обробки, збереження та розповсюдження інформації; структурні підрозділи ІППО з інформаційної і інноваційної діяльності педагогічних працівників, – потребують поглибленого вивчення та наукового обґрунтування як структурні компоненти моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах системного наукового підходу.

Методологічним підґрунтям для розробки моделі є концептуальні положення теорії систем, моделювання та інформатики.

Теоретичні засади функціонування систем досліджували В. Г. Афанасьєв

[8], І.В. Блауберг [18], В.Н. Волков [34], Д.М. Гвішиані [35], О.В Глонь [37], Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов [92] та інші; основи системного підходу до процесу управління загальноосвітніми закладами як різновид соціальних систем розглядаються у працях В.І. Бондаря [22], Л.І. Даниленко [53], Ю.А. Конаржевського [96], В.І. Маслова [116], В.В. Олійника [133], В.С. Пікельної [146] та інші; інформаційні системи в освіті та системний підхід до інформаційних процесів вивчають В.Ю. Биков і В.Д. Руденко [17], В.В. Гуменюк [49], Л.М. Калініна [83] й інші; інтегровані інформаційні системи управління економічними процесами висвітлено у працях І.С. Вовчак [33]; концепцію створення імунно-конкурентних технічних систем запропоновано О.В. Клименюком [88].

Аналіз цих та інших наукових праць доводить, що будь-яка система будується на засадах системного підходу як напрям методології наукового пізнання й соціальної практики, основою якого є дослідження об'єктів як систем. Системний підхід є інструментом дослідження і моделювання систем.

В основу системного підходу вкладено поняття "система", яке в Енциклопедії освіти визначено як "ціле, що складене з частин, ... утворення, що складається з багатьох взаємодіючих і взаємодоповнюючих частин" [63, с. 649].

Засновник загальної теорії систем, біофізик-теоретик Людвіг фон Берталанфі у визначенні сутті теоретичного методу системного аналізу зазначив, що систему як об'єкт випробування слід розділити на частини, з яких вона складається, отже, її можна скласти або відновити з тих же частин [205].

Поняття "система" знайшло відображення в публікаціях багатьох дослідників, які його вивчали, для зручності аналізу подаємо його полісемію у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Полісемія поняття „система“

Автор/джерело	Визначення
1	2
В.Г. Афанасьєв [8, с. 115]	сукупність компонентів, взаємодія яких породжує нові (інтегративні, системні) якості, не притаманні її складовим

1	2
Л.М. Калініна [84, с. 38]	множина взаємопов'язаних між собою компонентів однією метою, впорядкованими за певними закономірностями
Ю.А. Конаржевський [96, с. 36]	сукупність взаємодіючих один з одним елементів, спроектовану на досягнення певної мети, що становить собою цілісне утворення, яке взаємодіє із середовищем
В.І. Маслов [113, с. 22]	цілісне утворення, що складається із сукупності різних елементів, кожен з яких має свої специфічні системні якості непритаманні системі в цілому
С.М. Ніколаєнко [128, с. 123]	повна цілісність, яка складається з взаємозалежних частин (елементів), кожна з яких робить свій внесок у характеристику цілого
В.С. Пікельна [145, с. 63]	єдність мети, змісту, принципів, функцій, форм, методів і засобів управління, що сприяють вивченню і пізнанню об'єкта школи і його (об'єкта) удосконаленню

Ми погоджуємось із визначеннями науковців поняття “система“ і для обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників спираємось на визначення запропоновані В.І. Масловим [113] і В.С. Пікельною [145], зазначаючи, що система характеризується сукупністю компонентів, які мають різні властивості та виконують конкретні функціональні завдання на основі єдиної мети, змісту та принципів, що сприяють вивченню та подальшому удосконаленню інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО.

Результати дослідження доводять, що створення і функціонування систем, крім системного теоретико-методологічного підходу, потребує цільового, синергетичного, аксіологічного, діяльнісного (процесуального) підходів, які потребують більш детального розгляду.

Функціонування будь-якої системи залежить від поєднання і взаємодії її складових: компонентів, елементів, частин. Для побудови і подальшого існування кожна система потребує подальшого розвитку і, у відповідності до її мети, внутрішньої організованості всіх її складових.

Це означає, що основними ознаками будь-якої системи є мета, функції, складові компоненти, елементи (частини), їх завдання, керованість та

самокерованість, зв'язки із зовнішнім середовищем; характерні властивості системи відмінні від властивостей її елементів.

Цілепокладання як процес розкрито у працях Г.А. Дмитренка, де виявлення або встановлення цілей соціального об'єкта визначено першим основоположним принципом формування ефективного управління будь-якою соціальною системою [58]. Досягнення мети, яка спрямована на вирішення актуальної проблеми та передбачає досягнення прогнозованих результатів функціонування системи є головним для цільового підходу.

Ми погоджуємося з науковцями, що наявність мети (цілі) є утворюючим елементом будь-якої системи, і вважаємо за необхідне у нашому дослідженні використання цільового підходу для розроблення моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Оскільки, ППО відносять до відкритих синергетичних систем, що відображено у діяльності цих вищих навчальних закладів в різних умовах прогнозованості і непередбачуваності, сталості і змінності, організованості і хаотичності, то доцільним є врахування синергетичного підходу як основи для розв'язання найгостріших суперечностей. Застосування синергетичного підходу у розробленні систем “дає змогу зрозуміти ті зміни, що відбуваються в сучасній освіті і зробити належні висновки щодо організації інноваційних процесів та управління ними” [143, с. 136]. Синергетична парадигма у розвитку і функціонуванні систем забезпечує відбір єдиного з багатьох варіантів і встановлення відповідних зв'язків між структурними компонентами системи, які сприяють її самоорганізації.

Важливим для розроблення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій є аксіологічний підхід, на основі якого відбувається вивчення феномену педагогічних інновацій із позиції задоволення потреб людини, привнесення позитивних змін у систему освіти на засадах гуманізації суспільства [6]. До завдань аксіологічного підходу належить

й формування творчої, мобільної особистості, здатної до адаптації в різних умовах, мотивованої до активної участі у розвитку навчального закладу.

Діяльнісний або процесуальний підхід забезпечує загальну стратегію розвитку системи, зокрема інноваційного згідно з теорією процесів [35].

Розглянуті теоретико-методологічні підходи до створення і функціонування систем є взаємопов'язаними і доповнюють один одного, а тому вбачаються нам необхідними при розробленні моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У наукових дослідженнях з різних галузей системи поділяються та класифікуються за природною сутністю, змістом, кількістю складових і багатьма іншими відмінними ознаками.

У теорії розглядаються закриті і відкриті системи. Закрита система має жорстко фіксовані межі, а її дії відносно незалежні від навколишнього середовища. Для відкритої системи характерною є взаємодія з навколишнім середовищем через "проникні кордони" системи (входи і виходи). Через входи навколишнє середовище впливає на систему, а через виходи – система впливає на навколишнє середовище [84].

У дослідженні йдеться про розробку та застосування моделі відкритої системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

У науково-педагогічній літературі ми знаходимо чимало розробок систем інформаційного забезпечення управління ЗНЗ, які пропонують В.І. Гуменюк [48], Л.М. Калініна [83], Т.І. Шамова [208] й інші, науковцями досліджуються різні підходи до створення систем інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом, які базуються на класифікації інформації за різними показниками.

Серед існуючих систем інформаційного забезпечення більшість розроблені для забезпечення процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами та інноваційної діяльності їх керівників.

Ми погоджуємось із Л.М. Калініною, яка на основі теоретичних засад інформаційного менеджменту розкрила наукові підходи до створення та функціонування інформаційних систем, що базуються на сучасних філософських концепціях наукового феномену “інформація”, інформаційних ресурсах, процесах та технологіях [83].

Розроблені науковцями системи інформаційного забезпечення відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Класифікація систем інформаційного забезпечення

Назва системи інформаційного забезпечення (СІЗ)	Прізвище автора, розробника	Характерні особливості
1	2	3
Інформаційна система менеджменту	І.С. Вовчак [33]	Здійснення управлінських рішень на основі економіко-математичного моделювання
Модель цільового інформування у загальноосвітньому навчальному закладі	В.І. Гуменюк [47]	Основним елементом моделі є систематизована інформація, яка відповідає цілям управління навчально-виховним процесом; керівництва вихованням учнів; адміністративно-управлінської діяльності ЗНЗ; керівництва професійно-творчим розвитком учителів; господарсько-фінансової сфери
СІЗ управління ЗНЗ	Г.В. Єльнікова [64]	Розроблений зміст інформаційних блоків, визначення інформації, що відповідає основним напрямам діяльності школи; застосування даних інформаційних блоків для створення умов для навчання, ведення документації та статистичної звітності
СІЗ управління ЗНЗ	Л.М. Калініна [84]	Цілісна сукупність структурованої інформації у системі управління ЗНЗ (за змістовно-цільовими ознаками діяльності суб'єктів), специфічних методів, засобів, технологій та інформаційних процесів, які здійснюють суб'єкти з метою реалізації цілей управління
СІЗ управління інноваційною діяльністю педагогів ЗНЗ	Ж.О. Сенчук [184]	Інтегративне поєднання всіх компонентів: суб'єктів управління, етапів управління інноваційною діяльністю педагогів, цілей кожного етапу; змісту інформації, джерел інформації, методів збору, обробки, збереження і використання даних, форми виходу інформації

1	2	3
СІЗ управління школою на основі банку інформаційних даних	Т.І. Шамова, Т.К. Чекмарьова [208]	Створення та застосування баз даних, які містять спеціально відібрану інформацію, що відповідає основним напрямам діяльності школи

Розглянуті у табл. 2.2 системи інформаційного забезпечення застосовуються у навчальних закладах з метою забезпечення необхідною інформацією інноваційної й управлінської діяльності, які включають процес упровадження освітніх інновацій. Вивчення структури, змісту, характерних складових та особливостей побудови і функціонування цих моделей інформаційного забезпечення є підґрунтям для розробки і наукового обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Аналіз науково-педагогічної літератури, дослідницьких робіт, організаційно-методичних матеріалів та звітної документації ІППО показав, що складність у впровадженні освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників полягає у:

- відсутності систематизованої інформації про освітні інновації;
- неефективному використанні педагогічними працівниками інформаційних ресурсів та інформаційних джерел;
- стихійним функціонуванням інформаційних потоків в ІППО;
- відсутністю системного інформування учасників процесу впровадження освітніх інновацій на етапах впровадження освітніх інновацій.

Це свідчить про недостатньо розроблені теоретичні основи проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників і активізує потребу у розробці та науковому обґрунтуванні відповідної моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Мета і завдання дослідження передбачають застосування певної моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему

підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яка б стала за основу та орієнтир в інноваційній діяльності педагогічних працівників в ІППО.

Приклади ефективного застосування методу моделювання як універсального способу пізнання об'єктів знаходимо у наукових працях В.І. Бондара [22], Л.І. Даниленко [53], Г.В. Єльнікової [64], Н.Г. Ничкало [129], В.В. Олійника [133], О.А. Орлова [135], Л.І. Фішмана [201] та інших учених.

Поняття “модель” у науковій літературі з філософії, кібернетики, менеджменту, соціології має різні варіанти тлумачення, воно походить від латинського слова “modulus” і означає мірило, міру, взірць, є “умовним зразком (зображення, схема, опис тощо) якогось об'єкта (або системи об'єктів), який зберігає зовнішню схожість й пропорції частин при певній схематизації й умовності засобів зображення” [40, с. 213].

У наукових працях знаходимо чимало визначень та інтерпретацій терміну “модель”, що дало змогу дійти висновку про його багатозначність.

Дефініцію “модель” В.І. Маслов подає як суб'єктивне відтворення у свідомості людини і відображення різними способами та формами суттєвих ознак, рис та якостей властивих конкретному об'єкту, процесу, системі та ін. [113]. До того ж, науковцем запропоновано наступну систематизацію функцій моделі: інформаційну, систематизуючу, пізнавальну, логічну, прогностичну, конструктивну, узагальнюючу, нормативну, ілюстративну, психологічну, формувальну-перетворюючу (експериментальну).

У працях Л.М. Калініної модель подано як систему, яка “штучно створена людиною, що набуває змісту аналога, має пізнавальний потенціал лише тоді, коли відтворює і заміщує об'єкт дослідження та в процесі його вивчення дає змогу отримати нову інформацію” [84, 252].

У нашому дослідженні йдеться про розробку моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яка являє собою сукупність структурних компонентів, що поєднуються на основі наукових підходів, мети, принципів функціонування та містять інформаційні елементи: відібрану

і систематизовану інформацію про освітні інновації, нормативно-правову базу з питань впровадження освітніх інновацій та його інформаційного забезпечення, інформаційні ресурси і джерела, організовані інформаційні потоки в ІППО, структурні підрозділи з інноваційної діяльності тощо.

Для розробки моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО застосовано такі основні етапи моделювання:

1. Визначення мети і принципів функціонування моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

2. Розробка та наукове обґрунтування структурних компонентів моделі;

3. Побудова моделі.

4. Розробка технології та методичних рекомендацій із застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Моделювання системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснювалось відповідно до вимог, які були застосовані Л.М. Калініною [84] для створення моделі системи інформаційного забезпечення ЗНЗ і забезпечили чіткість її структури, повноту змісту та відповідність реальній системі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

На першому етапі моделювання моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників визначено теоретичні і практичні засади її побудови (наукові підходи до розроблення та застосування подібних моделей інформаційного забезпечення); сформульовано мету та визначено принципи її функціонування.

Формулювання мети моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснювалось відповідно до стратегій і мети впровадження

освітніх інновацій в ІППО, яка полягає у привнесенні якісних змін у навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО (зміст, форми, засоби навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників тощо).

Оскільки, для впровадження освітніх інновацій необхідна відібрана і систематизована інформація про освітні інновації, то метою інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є задоволення інформаційних потреб педагогічних працівників у цьому процесі, що передбачає системне інформування об'єктів і суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій на кожному з його етапів.

Визначення мети моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників дозволило сформулювати і її основні завдання:

1. Надання новітньої, достовірної, доступної, зрозумілої інформації суб'єктам впровадження освітніх інновацій на основі комплексу нормативно-правових документів, організаційних заходів, технічних засобів тощо.
2. Забезпечення можливостей використовувати різноманітні види інформаційних джерел та ресурсів для отримання інформації про освітні інновації.
3. Організація інформування педагогічних працівників на етапах впровадження освітніх інновацій.
4. Системне ознайомлення педагогічних працівників з інформаційними процесами щодо пошуку, збору, обробки, збереження, захисту і розповсюдження інформації та надання інструкцій для їх здійснення.
5. Створення ефективних зовнішніх і внутрішніх комунікацій в ІППО для удосконалення руху інформаційних потоків.

Для визначення та формулювання принципів побудови і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників нами проаналізовано наукові

праці, у яких визначено поняття “принцип” і розглянуто принципи побудови та функціонування моделей інформаційного забезпечення.

Розгляд принципів з позицій системного підходу до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій дав змогу розробити певну гіпотетичну систему (модель) і визначити технології її реалізації на кожному етапі впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Ефективне функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників прямопропорційно залежить від розуміння теоретичної суті принципів і компетентного використання технологій їх реалізації.

Принцип (від латинської – “першооснова”) у науці трактується як вихідне положення, що лежить в основі певної сукупності знань, будь-якої концепції, теорії, процесу, діяльності та дає змогу розкрити тенденції їх подальшого розвитку [84, с. 219].

Ми погоджуємось із визначенням поняття “принципу” як фундаментального теоретично обґрунтованого та практично перевіреного положення, що відображає тенденції або закономірності існування, функціонування та розвитку конкретної системи. Недотримання або руйнування принципів призводить до нестабільності і руйнування системи [114].

Для нашого дослідження важливими є принципи сучасної освіти: демократизація і гуманітаризація освітніх процесів, єдності загальнолюдських, національних цінностей і розвивального і виховуючого навчання, диференціація та індивідуалізація навчання, оптимізація і відкритість навчально-виховного процесу, а також принципів управління: соціальної детермінації, гуманізації і психологізації, єдності централізму й демократії, інформаційної достатності й аналітичного прогнозування, науковості і компетентності, оперативного регулювання, зворотного зв'язку, оцінювання результатів і корекції, стимулювання і згуртованості кадрів, фінансової і ділової підтримки [122].

Аналіз наукових джерел показав, що існують різні авторські класифікації принципів у теорії соціального і державного управління, управління

загальноосвітніми закладами, де впроваджуються інновації, менеджменту інновацій, які достатньо розкриті сучасними і зарубіжними вченими: Є.С. Березняком [13], Л.І. Даниленко [52], М.М. Дарманським [54], В.І. Кноррингом [91], В.І. Масловим [114], Г.В. Єльніковою [64], Л.М. Калініною [84], В.В. Олійником [133] та іншими дослідниками.

Принципи, що розкриті у цих працях, були застосовані для побудови та обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Підґрунтям для визначення принципів функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО у дослідженні стали принципи інформаційного забезпечення управління ЗНЗ, що запропонувала Л.М. Калініна: забезпечення інформаційної безпеки в управлінні ЗНЗ, регулювання інформаційних відносин, законності та правової пріоритетності інформаційного забезпечення управління ЗНЗ; єдності цілей; оптимізації інформаційного забезпечення управління ЗНЗ; функціональної структуризації; використання інформаційних технологій в управлінні ЗНЗ; достатності інформаційного забезпечення управління ЗНЗ [84].

На основі вищезазначених провідних положень, правил організації і функціонування моделі системи інформаційного забезпечення у ЗНЗ нами визначено такі принципи функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників:

- відповідність законодавчій та нормативно-правовій базі;
- цільовий підхід до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій;
- інформаційна безпека;
- регулювання інформаційних відносин;
- оптимізація інформаційного забезпечення;
- ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- функціональна структуризація;

- достатності і надійності інформації про освітні інновації.

Принцип відповідності законодавчій та нормативно-правовій базі моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників базується на правових засадах у галузі освіти, інформаційних відносин і інноваційної діяльності, які визначаються Конституцією України (ст.34) [97], законами України: “Про освіту” [69], “Про інноваційну діяльність” [68], “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [70], “Про вищу освіту” [69], “Про авторське право” [164], “Про інформацію” [165], “Про науково-технічну інформацію” [169] та іншими законодавчо-правовими документами. Цей принцип забезпечує дотримання правових засад інноваційних та інформаційних процесів на законодавчій, правовій і нормативній основі; правове регулювання організаційно-інформаційних відносин учасників впровадження освітніх інновацій та інформаційного обслуговування на кожному етапі цього процесу.

Принцип цільового підходу до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІІО, головним чинником якого є чітке визначення і забезпечення адекватного функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІІО, що можливе лише за умови внутрішньої організованості і поєднання всіх структурних елементів навколо єдиної цілі – оптимального, своєчасного надання своєчасної, повної і доступної інформації про освітні інновації та технології їх упровадження педагогічним працівникам – учасникам впровадження освітніх інновацій в ІІІІО на кожному етапі цього процесу; зведення завдання формулювання єдиної мети інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій до завдання її структуризації на підцілі відповідно до завдань і функцій кожного компонента моделі інформаційного забезпечення; прояв у її структурі закономірностей цілісності: відповідність єдиній меті, взаємозалежність і взаємодія усіх інформаційних елементів.

Принцип інформаційної безпеки в ІІІІО забезпечує на кожному етапі впровадження освітніх інновацій спеціальну систему дій, які перешкоджають

несанкціонованому доступу до інформації в ІППО; порушенню її цілісності; поширення конфіденційної та персональної інформації про суб'єкти інноваційного процесу; визначення інформації закритого типу та доступ до неї користувачів з використанням ІКТ, а також забезпечення захисту авторських прав об'єктів інтелектуальної власності. Особливе значення має проблема розміщення і захисту інформації в мережі Інтернет, яка посилюється низьким рівнем інформаційної культури користувачів. Ці дії спрямовано на оптимальне співвідношення між доступом і захистом інформації, інформаційних ресурсів і продуктів інноваційної діяльності у системі інформаційного забезпечення

Реалізація цього принципу передбачає розроблення комплексу заходів для автора інноваційної ідеї, програми, проекту: затвердження авторських прав на володіння інформацією; запобігання її втрати і збереження повноти під час цифрової та мережевої передачі, масового розповсюдження; створення інформаційних ресурсів (закритих і відкритих); обмеження несанкціонованого і незаконного доступу користувачів до них; запобігання поширенню хибної інформації; дотримання правил отримання та використання інформації відповідно до встановлених законодавчими та нормативними актами; захист інтересів власників інформаційних ресурсів як об'єктів інтелектуальної власності.

Принцип регулювання інформаційних відносин діє у межах організаційно-функціональних форм регламентації професійних відносин педагогічних працівників у процесі впровадження освітніх інновацій і відтворюються у формі створення, розробки інноваційних продуктів, інформаційних ресурсів, здійснення інформаційних процесів щодо пошуку, збору, обробки, накопичення, зберігання, використання та розповсюдження інформації про освітні інновації (інформаційних ресурсів) за допомогою традиційних (бібліотечні фонди, фахові видання, ЗМІ, масові заходи) і сучасних (електронних носіїв, глобальної мережі Інтернет) інформаційних джерел.

Основним суб'єктом інформаційних відносин є власник інформації (ст. 38 Закону України “Про інформацію”), який має право виконувати будь-які законні

дії з інформацією; учасники інформаційних відносин: громадяни, юридичні особи або держава, а також споживачі, поширювачі інформації мають права та обов'язки, про які йдеться у статтях 43 і 44 [165].

Принцип регулювання інформаційних відносин моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО пов'язаний із принципом законності і відповідності нормативно-правовій базі та реалізується у поточній діяльності педагогічних працівників, впровадженні освітніх інновацій з використанням інформаційних ресурсів й чіткого дотримання низки нормативних актів України, які регулюють інформаційні відносини і перебіг інноваційних процесів у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

Принцип оптимізації інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО передбачає оптимізацію організаційної структури організації, навчального закладу, установи і структури моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, яка здійснюється за рахунок активного застосування сучасних комп'ютерних і інформаційно-комунікаційних технологій; створення та відновлення змісту і обсягу інформаційних ресурсів відповідно до інформаційних потреб організації, навчального закладу чи освітньої установи на кожному етапі впровадження освітніх інновацій; створення структурних підрозділів в ІППО з організації інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій та функціонально-посадових обов'язків для учасників цього процесу; відбір інформаційних даних відповідно до критеріїв якості інформації і ефективного використання інформаційних потоків (документів, статистичних даних) залежно від конкретної ситуації і потреби; змістовне наповнення баз даних про освітні інновації і забезпечення доступу до цієї інформації користувачам – педагогічним працівникам.

Принцип ефективного використання інформаційно-комунікативних технологій для інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО реалізується через забезпечення педагогічних працівників різноманітною інформацією про освітні інновації за допомогою вільного доступу до інформації шляхом застосування сучасних інформаційних джерел (електронні інформаційні

ресурси, бази даних, Інтернет – заходи, технології Веб 2.0: соціальні сервери, які забезпечують створення освітянських спільнот та їх колективну діяльність в режимі онлайн). Реалізація цього принципу тісно пов'язана з автоматизацією професійної діяльності педагогічних працівників, стрімким розвитком інформаційних процесів в ПППО; вимогою часу щодо швидкого і якісного створення і оформлення статистичних, звітних і поточних документів, зокрема про стан впровадження освітніх інновацій. Застосування ІКТ у процесі впровадження освітніх інновацій значно прискорює інформаційні процеси щодо пошуку, збору, обробки, накопичення, зберігання, використання та розповсюдження інформації про освітні інновації.

Різноманітність способів і шляхів застосування ІКТ для функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ПППО має бути ширшою, ніж наявність видів і можливостей функціонального призначення ІКТ.

Принцип функціональної структуризації відображає організаційну побудову і структуру моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ПППО, її функції; забезпечує взаємодію усіх її компонентів, ієрархічну будову функціональних і інформаційних зв'язків між її компонентами. Структура моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ПППО має відповідати меті, завданням та змісту діяльності суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій і задовольняти їхні інформаційні запити на кожному етапі впровадження освітніх інновацій.

Цей принцип дає змогу розширювати функціональні можливості моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників засобами активного застосування ІКТ, які забезпечують одночасне створення і активне використання баз даних (банків) про освітні інновації за різноманітною структурою даних; надають користувачам автоматизований доступ до інформаційних джерел згідно функціонально-посадових обов'язків.

Принцип достатності і надійності інформації про освітні інновації і технології їх впровадження включає всю сукупність видів інформації і базується на критеріях її відбору та оптимального обсягу; змісту інформаційних ресурсів, класифікації видів інформаційних джерел та застосуванні сучасних ІКТ і програмних засобів.

Впровадження освітніх інновацій як процес професійної діяльності педагогічного працівника “потребує застосування знарядь і предметів праці, де предметом праці є інформація, знаряддям – технічні засоби збирання, реєстрації, її передачі, опрацювання, аналізу, зберігання, розповсюдження цієї інформації” [84, с. 228].

Реалізація принципу достатності і надійності інформації сприяє подальшому розвитку технологій здійснення інформаційних процесів, забезпечує вільний і мобільний доступ до мережі Інтернет, інформаційних програм, послуг і продуктів, а також більш широкому використанню безкоштовного, загальнодоступного інформаційного наповнення у відкритих для усіх користувачів інформаційних ресурсах (бібліотечні фонди, бази даних про освітні інновації), дотримуючись при цьому прав інтелектуальної власності та правил використання інформації; враховуючи інформаційно-комунікаційну структуру ІППО; удосконалення інформаційних відносин у процесі впровадження освітніх інновацій.

Формулювання мети, визначення завдань і принципів функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО дало змогу на другому етапі моделювання розробити та науково обґрунтувати її структурні компоненти (складові частини).

Отже, ми розглядаємо інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО як систему, яка є поєднанням концептуальних поглядів на інформаційне забезпечення інноваційних процесів, змісту інформації про освітні інновації, етапів їх упровадження, технологій здійснення і регулювання інформаційних процесів (пошук, збір, обробка, збереження, поширення, оцінювання якості інформації про освітні інновації, її

зберігання та розповсюдження) під час організації взаємного функціонування усіх складових цієї системи, що забезпечують інформування педагогічних працівників на всіх етапах впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає наявність концептуально-теоретичного, змістового, організаційно-педагогічного і технологічного компонентів.

Компоненти моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО визначаються інформаційними потребами педагогічних працівників і навчальних закладів, які є учасниками інноваційних процесів у суспільно-освітньому просторі.

Визначення концептуально-теоретичного компоненту моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО ґрунтується на теоретичних положеннях про інформацію, інформаційне забезпечення педагогічних процесів, концептуальних аспектах інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій.

Концептуально-теоретичний компонент характеризується наявністю: мети, завдань, тенденцій розвитку, умов та принципів функціонування моделі інформаційного забезпечення освітніх інновацій; забезпечує теоретичний і нормативно-правовий супровід процесу впровадження. Цей компонент передбачає розробку цілей і завдань до кожного етапу впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Визначення та систематизація інформації про освітні інновації є ключовими напрямками інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій. Змістовий компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО передбачає наповнення процесу впровадження освітніх інновацій відповідним змістом (інформацією про освітні інновації, яка б задовольняла потреби суб'єктів процесу впровадження);

створення та оновлення на базі ІППО інформаційних ресурсів, забезпеченням доступності інформаційних джерел.

Визначаючи третій, організаційно-педагогічний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, ми виходили з того, що суб'єктами процесу впровадження освітніх інновацій є педагогічні працівники ІППО (керівники структурних підрозділів, методисти) і науково-педагогічні працівники: ректори, проректори, завідувачі кафедр, викладачі, які здійснюють керівництво інноваційною діяльністю педагогічних працівників; об'єктами – навчальні заклади та їх структурні підрозділи (ІППО, центри педагогічних інновацій, відділи, кафедри тощо). При цьому відбувається поєднання цільових функцій вищезгаданих суб'єктів, а отримана інформація про освітні інновації та можливості їх застосування акумулюється, переробляється та застосовується у навчальному процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО.

Організаційно-педагогічний компонент моделі інформаційного забезпечення передбачає: наявність структурних підрозділів ІППО з інноваційної і інформаційної діяльності педагогічних працівників; організацію циркуляції інформаційних потоків в ІППО; здійснення моніторингу впровадження освітніх інновацій і організацію презентації результатів інноваційних процесів.

Технологічний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО визначено на основі теоретичних положень і практичного впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, активного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційних процесах (пошуку, збору, обробки, використання, розповсюдження, оцінювання та пропаганди інформації про освітню інновацію).

Визначення та обґрунтування компонентів моделі дало змогу побудувати її структуру, яку подаємо на рис. 2.1.

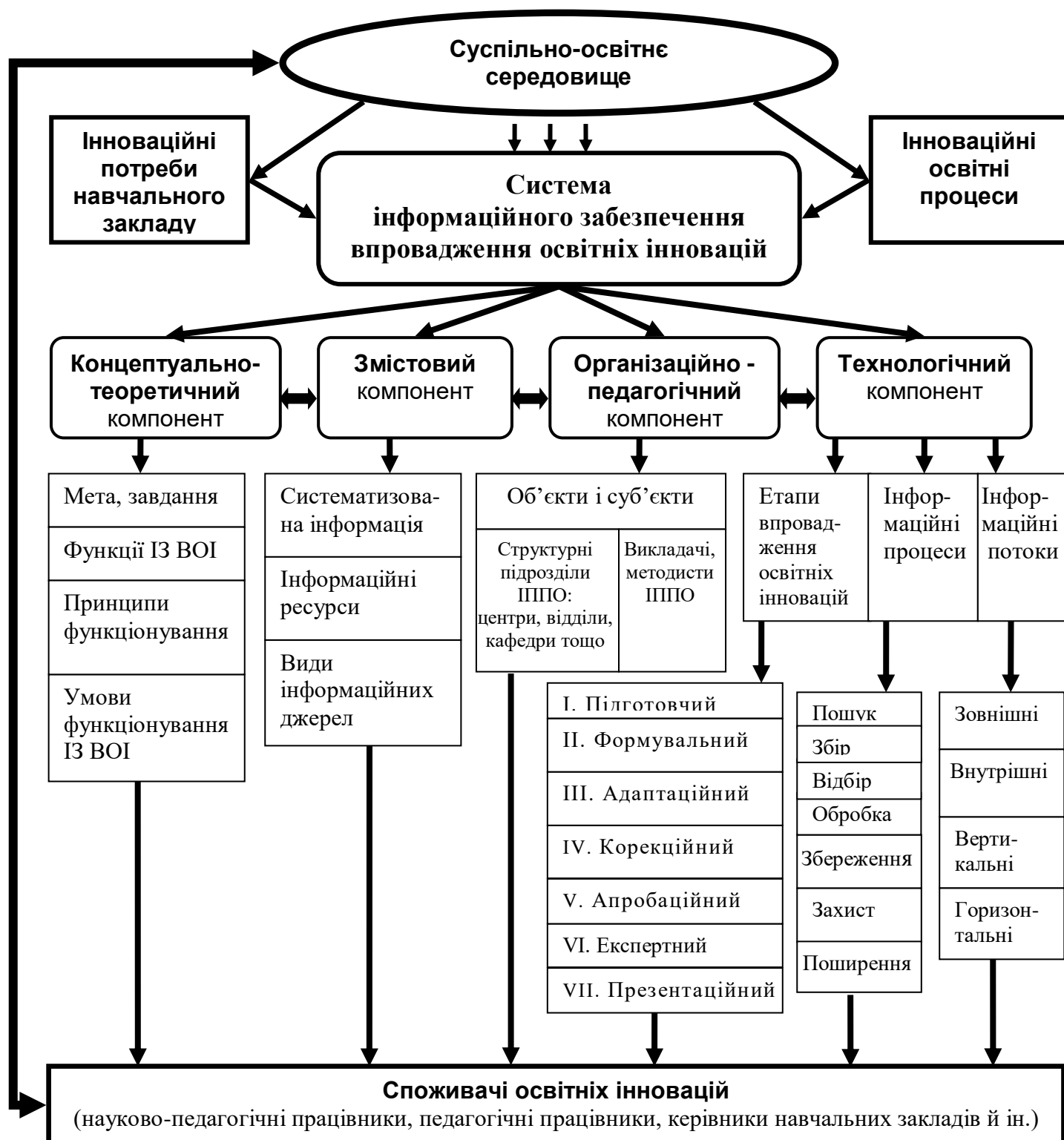

Рис. 2.1 Структурні складові моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Як бачимо на рис. 2.1, усі компоненти моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації

педагогічних працівників підпорядковані одній меті, їх функціонування можливе за умови внутрішньої організованої взаємодії, тому розглянемо взаємозв'язок усіх складових компонентів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.

Концептуально-теоретичний компонент є опорною складовою для інших компонентів і забезпечує створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення у відповідності до теоретичних положень, її мети, завдань та на основі обґрунтованих принципів функціонування; систематизації та класифікації інформаційних потоків в ІІПО, видів інформаційної діяльності, а також стратегії подальшого розвитку та удосконалення системи інформаційного забезпечення.

Змістовий компонент визначає зміст інформації про освітні інновації і напрями діяльності структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності педагогічних працівників в ІІПО; наповнює інші складові інформацією відповідно до визначених критеріїв якості: концептуально-теоретичну – нормативно-правовими документами, у яких визначено мету, завдання, принципи та стратегію удосконалення системи, організаційну – методичними та інструктивними матеріалами; технологічну – інформаційними даними та інструкціями про здійснення інформаційних процесів.

Організаційно-педагогічний компонент забезпечує організацію впровадження та функціонування кожної з складових та їх інформаційних елементів; технологічний – ефективне застосування сучасних інформаційних, комп'ютерних та комунікаційних технологій на кожному етапі впровадження освітньої інновації.

Розроблена нами модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників виконує такі функції: документальну та презентаційну, яка передбачає розробку документації для впровадження освітньої інновації (програми, плани реалізації програми), презентацію результатів на наукових конференціях тощо; організаційно-методичну, до якої відносимо пропаганду освітньої інновації, створення творчих педагогічних груп (команд), та забезпечення учасників

упровадження освітньої інновації спеціально розробленими методиками і інструкціями на кожному з його етапів; інформаційно-аналітичну, яка забезпечує системне інформування педагогічних працівників – учасників впровадження освітньої інновації, надання звітної інформації керівництву, проведення аналізу та висвітлення результатів впровадження.

Модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО характеризується цілісністю структури і взаємопов'язаними компонентами, що складаються із інформаційних елементів, до яких ми відносимо: інформаційні джерела, ресурси, бази даних, інформаційні потоки, сайти, структурні підрозділи ІППО з питань інновацій, інформаційні процеси, інформаційні потоки в ІППО, наявність яких сприяє результативному впровадженню освітніх інновацій в ІППО.

2.2. Зміст моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в інститутах післядипломної педагогічної освіти і технологія її створення

Упровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників – це цілеспрямований процес, спрямований на якісне покращення усієї системи освіти, або її складових, в наслідок якого відбувається оновлення змісту, засобів, форм навчання та інтенсивне застосування новітніх педагогічних і інформаційних технологій. Результативність даного процесу у системі підвищення кваліфікації залежить від багатьох факторів, серед яких інформаційне забезпечення розглядалось як ключове і те, що потребувало розроблення та обґрунтування спеціальної моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Попередні результати нашого дослідження і теоретичне обґрунтування на основі наукових досліджень моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО дали змогу визначити її структурні компоненти:

концептуально-теоретичний, змістовий, організаційно-педагогічний і технологічний; розробити їх зміст, детальну характеристику якого пропонуємо розглянути.

Концептуально-теоретичний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічної освіти базується на:

- вихідних теоретичних положеннях педагогічної інноватики, яка вивчає інноваційні процеси в системі освіти, і інформатики, предметом вивчення якої є структура та загальні властивості інформації;
- концептуальних аспектах інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, до яких відносимо мету, завдання, принципи та умови функціонування моделі;
- нормативно-правовій базі, що регламентує інноваційну й інформаційну діяльність педагогічних працівників у процесі впровадження освітніх інновацій в ІППО;
- систематизованих і класифікованих інформаційних потоках в ІППО.

Мета моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО визначає цілі і підцілі її структурних компонентів та інформаційних елементів і передбачає системне інформування об'єктів і суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій на усіх його етапах.

Для реалізації мети моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО необхідне створення відповідних умов, які нами визначено на основі аналізу умов впровадження освітніх інновацій в ІППО.

До умов функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО відносимо:

- методичні, що забезпечують наявність відібраної і систематизованої інформації про освітні інновації та методи їх впровадження;
- організаційні – оновлення існуючих і створення нових інформаційних ресурсів, які забезпечать накопичення інформації та її доступність для широкого загалу освітян;

- технологічні – ефективне застосування сучасних ІКТ та Інтернету для здійснення інформаційних процесів щодо пошуку, обробки та розповсюдження інформації про освітні інновації, інноваційну діяльність навчальних закладів;
- комунікаційні – формування єдиного інформаційного простору системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що забезпечить активний обмін інформацією, доступ до зовнішніх джерел інформації і організацію функціонування внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків.

Функціонування розробленої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій ґрунтується на принципах: відповідність законодавчій та нормативно-правовій базі; цільового підходу до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, інформаційної безпеки, регулювання інформаційних відносин, оптимізації інформаційного забезпечення, ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій, функціональної структуризації, достатності і надійності інформації про освітні інновації.

Концептуально-теоретичний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО забезпечує її функціонування відповідно до сучасних теоретичних положень і практичних потреб педагогічних працівників.

Наступним не менш важливим компонентом моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є її *змістовий компонент*, який характеризується наявністю:

- відібраної та систематизованої інформації про освітні інновації;
- інформаційних ресурсів;
- різних видів інформаційних джерел.

Завданнями змістовного компоненту моделі є:

- збір, аналіз і систематизація інформації про освітні інновації;
- створення та наповнення інформаційних ресурсів якісною інформацією про освітні інновації та технології їх упровадження; забезпечення доступу

до інформаційних джерел (надання інформації про їх наявність та можливості застосування);

- інформаційний супровід учасників процесу впровадження освітніх інновацій на кожному етапі відповідно до їх потреб.

У нашому дослідженні інформація розглядається як відомості про освітні інновації, інноваційну діяльність навчальних закладів, інноваційні процеси в ППЮ, учасників впровадження освітніх інновацій.

Систематизація цієї інформації здійснюється за такою технологією:

1. Підготовка відповідних документів щодо організації збору інформації про освітні інновації, що впроваджуються (розробка форми за параметрами, підготовка листів до навчальних закладів і установ освіти).
2. Аналіз зібраної інформації, відбір та її систематизація за параметрами.
3. Розміщення в базах даних, створення та наповнення інформаційних ресурсів.
4. Забезпечення доступу педагогічних працівників до інформаційних джерел.

Форма для збору інформації про освітні інновації має такі параметри:

1. Тема інновації (згідно із наказом органу управління освітою про проведення експерименту).
2. Рівень експерименту: всеукраїнський або регіональний.
3. Автор інновації (прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи (службова адреса, телефон), посада, вчене педагогічне звання, науковий ступінь).
4. Науковий керівник експерименту (прізвище, ім'я, по-батькові, місце роботи (службова адреса, телефон), посада, вчене педагогічне звання, науковий ступінь).
5. Тип інновації (освітня система, зміст освіти, виховання, управління, засоби навчання).
6. Стадія інновації (експеримент, апробація, масове розповсюдження, архів).

7. Орган управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту (повна назва), дата і номер наказу.

8. Установа, організація, що здійснює наукове керівництво експериментом (повна назва, адреса, телефон, факс, e-mail).

9. Терміни проведення експерименту.

10. Інформація про інновацію: мета інновації, короткий зміст, очікувані результати, отримані результати, джерела, що містять опис інновації.

11. Інформація про навчальний заклад(заклади), на базі яких впроваджується інновація: повна назва експериментального навчального закладу; вид (тип) експериментального навчального закладу; статус; орган управління освітою, засновники, яким безпосередньо підпорядковується; рівень освіти, який надає; відомості про керівника навчального закладу (прізвище, ім'я по-батькові, посада, кваліфікаційна категорія, педагогічне, вчене звання, науковий ступінь) та про учасників експерименту (кількість груп, класів, вихователів, вчителів, викладачів, керівників).

12. Установа, організація, що здійснює експертизу заявки на проведення експерименту, його ходу і результатів (повна назва).

Зібрана інформація підлягає аналізу та систематизації за типом інновації (структура системи освіти, зміст освіти, навчання, виховання, управління) і за видом навчального закладу (ДНЗ, ЗНЗ, ВНЗ, ПТНЗ, позашкільна освіта) та іншими параметрами залежно від її призначення і подальшого застосування (розміщення в базах даних, видання дайджестів, створення каталогів тощо).

Для зберігання, розповсюдження та застосування в педагогічній практиці відібраної і систематизованої інформації створюють інформаційні ресурси, які є елементами змістовного компонента моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Інформаційні ресурси можуть бути відкриті і закриті (залежно від виду, цінності і важливості інформації та правил їх використання встановлених відповідними законами держави). Кількість інформаційних ресурсів залежна від обсягів інформації, її призначення та виду даних, які розміщуються в них.

Інформаційні ресурси моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО класифікуються за видами носіїв інформації і за змістом інформації (відомості).

За видами носіїв:

- паперові (архіви, бібліотечні фонди, масив документації, що використовується у впровадженні освітніх інновацій);
- електронні: бази даних, Банки, комп'ютерна база документів;
- Інтернет-сторінки – сайти ІППО.

За змістом інформації:

- про інноваційні проекти, програми, що впроваджуються у навчальних закладах;
- про навчальні заклади і освітні установи освіти, які беруть участь в інноваційній діяльності;
- про наукових консультантів, які проводять експертизу та беруть участь у реалізації інноваційних програм, проектів.

До інформаційних ресурсів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників ми відносимо:

- бібліотечні фонди;
- інформаційні бази даних навчальних закладів (ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ) і освітніх установ (МОН, обласні (міські, районні) управління освіти, РМК;
- громадські освітянські організації);
- Банк освітніх інновацій ЦППО ДВНЗ “Університет менеджменту освіти“;
- бази даних обласних ІППО.

Як приклад, подаємо зразок головної сторінки Банку освітніх інновацій ЦППО АПН України на рис. 2.2.

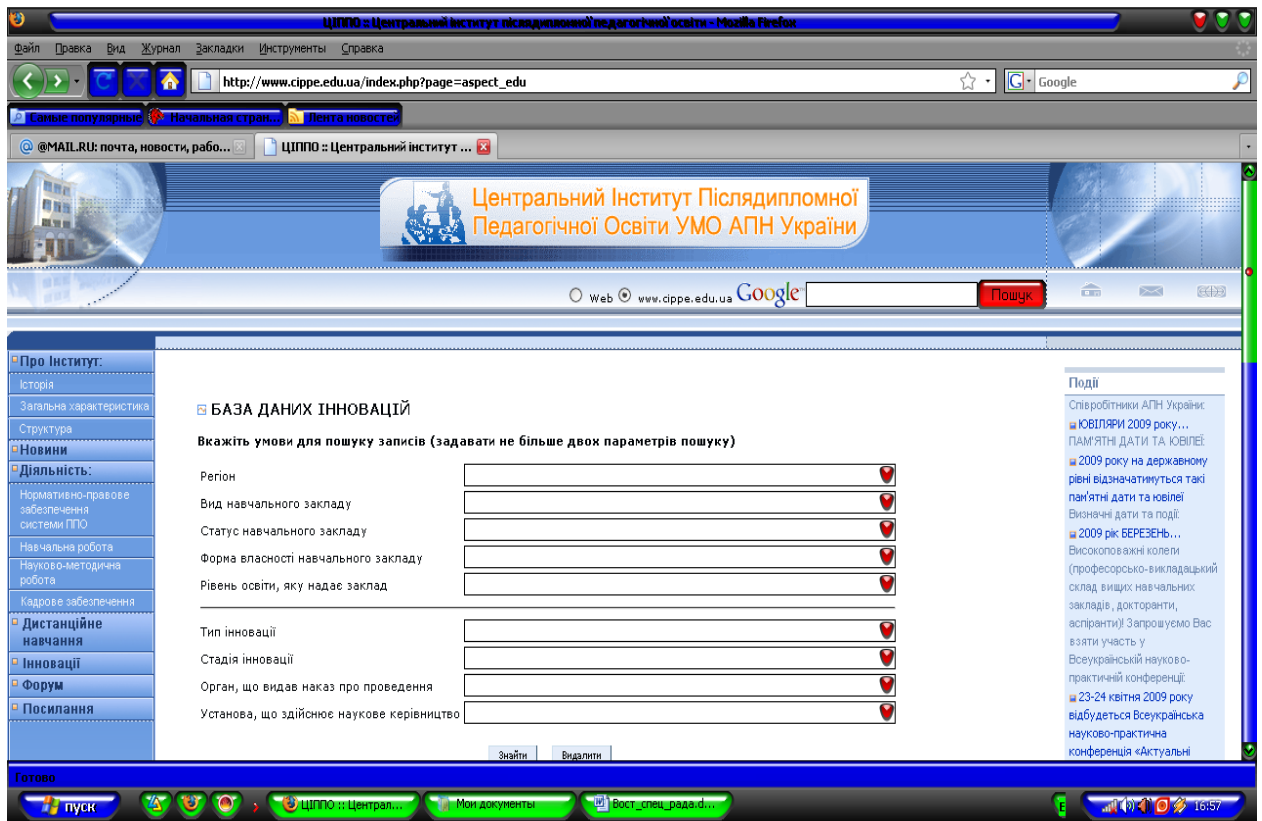

Рис. 2.2 Головна сторінка Банку освітніх інновацій ЦППО АПН України
Пошук інформації у Банку освітніх інновацій ЦПО здійснюється за параметрами:

- регіон (область, місто);
- вид навчального закладу (дошкільний, позашкільний, школа-інтернат, дитячий будинок, ЗНЗ, гімназія, ліцей, колегіум, ПТНЗ, ВНЗ);
- статус навчального закладу (експериментальний начальний заклад – міжнародного, всеукраїнського, регіонального рівнів);
- форма власності навчального закладу (державна, комунальна, приватна);
- рівень освіти, яку надає заклад (дошкільна, початкова, базова загальна середня, повна загальна середня, професійно-технічна, вища, спеціальна);
- тип інновації (зміст і структура освіти, навчання, виховання управління навчальним закладом);
- стадія інновації (експеримент, апробація, масове поширення, архів);

- орган, що видав наказ про надання статусу експериментального навчального закладу (МОНУ, місцеві органи управління освітою);
- установа, що здійснює наукове керівництво (НАПН, ВНЗ, ІППО, ЦППО тощо).

Пошук потрібної інформації про освітню інновацію у Банку освітніх інновацій ЦППО УМО відбувається за такою технологією:

- обрати потрібні параметри і натиснути кнопку “знайти”;
- знайти у переліку інновацій потрібну тему і “увійти” за допомогою посилання на потрібну сторінку;

На сторінці, що відкриється, розміщено інформацію про освітню інновацію.

За допомогою посилання на навчальний заклад можна “увійти” на наступну сторінку і отримати інформацію про експериментальний навчальний заклад.

Приклад сторінки, де розміщено інформацію про експериментальний навчальний заклад, подаємо на рисунку 2.3.

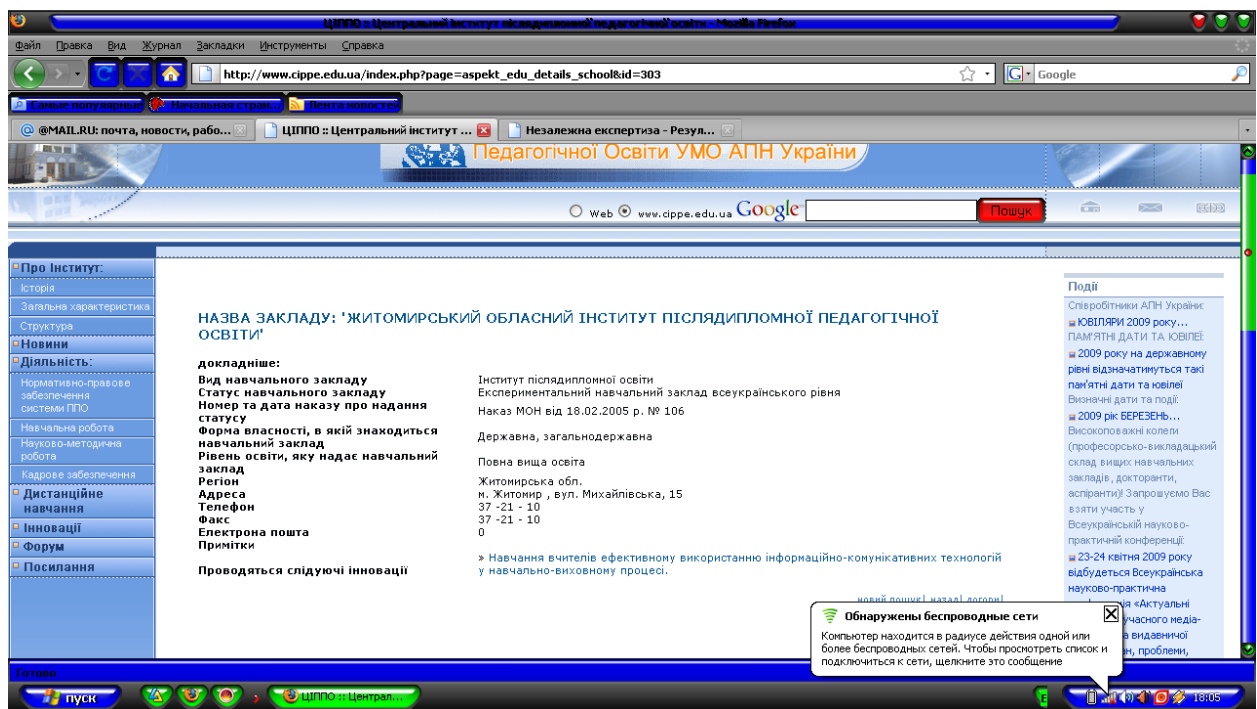

Рис. 2.3 Зразок сторінки Банку освітніх інновацій ЦППО УМО, де розміщена інформація про навчальний заклад

Елементом змістового компоненту моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є джерела інформації про освітні інновації, які ми поділяємо на традиційні і сучасні.

До традиційних джерел інформації відносимо: бібліотеки, видавничу діяльність ІППО, курси підвищення кваліфікації, масові заходи (конференції, семінари тощо); до сучасних – відкриті інформаційні бази освітніх інновацій ІППО, Банк освітніх інновацій ЦІППО УМО, сайти обласних інститутів.

Одним із завдань змістового компоненту моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є інформаційний супровід учасників процесу впровадження освітніх інновацій на кожному його етапі відповідно до їх потреб, яке передбачає наповнення змістом усіх компонентів моделі інформаційного забезпечення та їх складових елементів; забезпечення доступу користувачів до інформаційних джерел.

Забезпечення доступу до інформаційних джерел здійснюється через системне інформування учасників процесу впровадження освітніх інновацій про інформаційні джерела шляхом надання інформації про адреси сайтів, баз даних, їх зміст; теми та місце проведення конференцій, семінарів; тематика курсів підвищення кваліфікації з проблем освітньої інноватики, спецкурсів; перелік інноваційних програм та проектів, в яких можна взяти участь, методичні рекомендації застосування сучасних інформаційних джерел тощо).

Організаційно-педагогічний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО забезпечує організацію системного інформування педагогічних працівників. Його складовими інформаційними елементами є структурні підрозділи ІППО з інноваційної діяльності і суб'єкти – відповідальні працівники, які здійснюють організацію інноваційної і інформаційної діяльності педагогічних працівників в процесі впровадження освітніх інновацій.

Створення структурних підрозділів з питань інноваційної діяльності (центри, відділи, кафедри) зумовлено потребою впровадження освітніх інновацій

у наукову, навчальну, навчально-методичну діяльність ІППО та її організаційно-педагогічне забезпечення.

Одними із завдань цих структурних підрозділів в ІППО є:

- збір, аналіз та систематизація інформації про освітні інновації, інноваційні програми і проекти;
- створення документальної бази для забезпечення впровадження освітніх інновацій;
- надання консультацій учасникам впровадження освітніх інновацій з питань застосування компонентів системи інформаційного забезпечення;
- просвітницько-пропагандистська робота щодо інформування освітян про інноваційну освітню діяльність навчальних закладів, результати впровадження освітніх інновацій;
- інформаційно-методична підтримка співпраці з навчальними закладами і науковими установами, що здійснюють науковий супровід і експертизу інноваційної діяльності;
- змістовне наповнення інформаційних ресурсів; супровід роботи баз даних і банків інновацій;
- організація науково-практичних конференцій, семінарів з проблем інноваційної діяльності та пропаганди освітніх інновацій.

Для визначення змісту організаційного компоненту моделі інформаційного забезпечення ми проаналізували зміст діяльності Центру освітніх інновацій та інформації ЦІІПО АПН України.

Організаційна структура Центру педагогічних інновацій та інформації включає:

- керівника (управління персоналом);
- наукового консультанта, який здійснює науковий супровід розроблення інноваційних ідей, плану процесу впровадження освітніх інновацій; аналізує інформацію про результати; надає консультації учасникам інноваційних процесів.

- методичного працівника з питань інноваційної діяльності навчальних закладів, який здійснює збір та систематизацію інформації про освітні інновації, інноваційні навчальні заклади; розробляє відповідну документальну базу; відповідає за інформаційне наповнення сучасних і традиційних інформаційних ресурсів;

- методичного працівника з питань впровадження і пропаганди освітніх інновацій, який здійснює методично-інформаційний супровід впровадження освітніх інновацій в ІППО; відповідає за організацію і проведення конференцій, семінарів, функціонування інформаційних потоків; забезпечує співпрацю із ЗМІ щодо висвітлення інноваційної діяльності та результатів впровадження освітніх інновацій;

- методичного працівника з питань забезпечення роботи сайту ЦППО і Банку освітніх інновацій, який здійснює відбір та обробку інформації для розміщення на сайті ЦППО; інформаційне наповнення банку освітніх інновацій; координує оновлення інформації в бібліотечних фондах; організовує проведення Інтернет-конференцій, форумів тощо;

- технічного працівника (інженера), який забезпечує роботу комп'ютерної техніки та програмного забезпечення;

- лаборанта.

Інформаційна функція структурного підрозділу з інноваційної діяльності реалізується через: сайт ЦППО (<http://cipre.edu.ua>); інформаційний стенд, комунікаційні канали передачі інформації структурним підрозділам ЦППО, слухачам курсів підвищення кваліфікації та обласним ІППО; періодичну пресу, фахові видання, Інтернет та участь в організації і проведенні освітянських виставок.

Організаційно-педагогічний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО включає і суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій, до яких відносимо: керівників, методистів структурних підрозділів, наукових співробітників і викладачів кафедр, що впроваджують інноваційні програми, проекти у навчальний процес

підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО, виступають ініціаторами інноваційних змін у навчальних закладах та авторами інноваційних ідей. Об'єктами впровадження освітніх інновацій є ІППО, їх структурні підрозділи та навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників, на якісне покращення якого направлені освітні інновації у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Організаційно-педагогічний компонент моделі забезпечує функціонування кожного структурного компонента і їх інформаційних елементів.

Метою *технологічного компоненту* моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є забезпечення здійснення інформаційних процесів на кожному етапі впровадження освітніх інновацій та ефективного застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Цей структурний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО включає:

- інформаційні процеси: пошук, збір, збереження, обробку, створення та розповсюдження інформації про освітні інновації;
- етапи впровадження освітніх інновацій: підготовчий, формуючий, апробаційний, корекційний, адаптаційний, експертний, презентаційний;
- інформаційні потоки (технологія обміну інформацією).

Пошук інформації передбачає спеціально організовані дії (операції, процедури) суб'єктів моделі інформаційного забезпечення, що проводяться з метою надходження нової інформації про освітні інновації; для здійснення цього процесу застосовуються джерела інформації, інформаційні потоки.

Для збору інформації про освітні інновації застосовують різні методи отримання: вивчення наукової літератури, документальної бази даних, опитування учасників інноваційних процесів, листування тощо. Збір включає накопичення інформації, її збереження на різних носіях (паперових, електронних) та захист, що передбачає запобігання несанкціонованого доступу до інформації, її пошкоджень і створення закритих інформаційних ресурсів (особисті дані про учасників інноваційних проектів).

Обробка інформації про освітні інновації проводиться педагогічними працівниками структурних підрозділів з інноваційної діяльності з метою її аналізу, систематизації та подальшого використання.

Створення нової інформації (синтез) передбачає узагальнення та опис результатів упровадження освітніх інновацій; на їх основі розробку програм курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, спецкурсів; нових інноваційних проектів; каталогів про освітні інновації, інформаційних ресурсів тощо.

Розповсюдження (поширення) інформації про освітні інновації включає передачу інформації від джерела до одержувача (консультування, інструктаж). У моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій це відбувається за допомогою зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, організацію і функціонування яких забезпечують суб'єкти впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Характерними особливостями *технологічного компоненту* моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО є поетапне впровадження освітніх інновацій у навчальному закладі, цілі та зміст кожного етапу впровадження освітніх інновацій подаємо у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Етапи впровадження освітніх інновацій

Етап упровадження	Ціль	Зміст
1	2	3
Підготовчий	Забезпечення умов у навчальному закладі для впровадження освітніх інновацій	Збір інформації з метою виявлення кола проблем в ІППО шляхом добору та аналізу відповідної інформації
		Відбір та обробка інформації
		Створення нової інформації для формулювання мети і завдань упровадження освітньої інновації, відповідних документів
		Передача інформації учасникам процесу впровадження освітніх інновацій

1	2	3
Формувальний	Формування команди, розробка документальної бази для впровадження освітніх інновацій	Створення структурного підрозділу з інноваційної й інформаційної діяльностей, (творчої групи), діяльність якої спрямовується на розробку плану, програми та, координацію та оцінювання первинних отриманих результатів на кожному етапі, підготовка звітної документації.
		Інструктаж учасників упровадження освітньої інновації
Адаптаційний	Первинне впровадження освітніх інновацій, (адаптація суб'єктів і об'єктів до освітньої інновації)	Застосування інформації під час адаптації, оцінювання отриманих результатів. На цьому етапі важливого значення набуває роль консультанта (наукового керівника) як одного з керівників інноваційної педагогічної програми
Корекційний	Усунення недоліків та неврахованих ризиків у процесі застосування освітніх інновацій	Добір та аналіз інформації про результати впровадження освітньої інновації; виявлення та вивчення проблем впровадження; пошук шляхів їх вирішення та корекція завдань, умов і плану впровадження освітніх інновацій
Апробаційний	Вторинне впровадження освітніх інновацій	Повторне застосування обробленої інформації, передача та отримання інформації
		Створення інформаційних баз даних
Експертний	Оцінювання результатів впровадження освітніх інновацій та визначення її масового застосування	Збір та обробка підсумкової інформації
		Аналіз інформації, створення нових документів, висновків, звітів, програм тощо
Презентаційний	Пропаганда інноваційної діяльності у навчальних закладах	Передача інформації (оприлюднення результатів впровадження освітніх інновацій)
		Організація та проведення конференцій, семінарів; розміщення інформації в Інтернет-ресурсах, ЗМІ, публікаціях

Слід наголосити, що у процесі функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ППО зміст етапів і види інформаційних процесів, процедури їх здійснення можуть конкретизуватись.

Для втілення моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників нами було розроблено технологію її створення в ІІІІО.

Для цього досліджено зміст інформації про освітні інновації, інформаційних джерел, потоків і ресурсів, а потім визначено, в якій формі і як ця інформація буде надходити педагогічних працівників. У тих ІІІІО, де було створено і забезпечено функціонування подібних систем інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, ми запропонували подальшу її модернізацію з обов'язковим застосуванням сучасних інформаційних джерел та інформаційно- комунікаційних технологій.

У “Тлумачному словнику української мови”, поняття “технологія” визначається як “сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь” [191, с. 593].

Визначення різних технологій розглядається у працях багатьох учених: педагогічні досліджують В.П. Беспалько [15], М.В. Кларин [86], В.Ф. Паламарчук [137], О.Я. Савченко [178] й ін.; інформаційні і дистанційні – В.Ю. Биков [17], В.В. Васильєв [26], І.С. Вовчак [33], Н.В. Морзе [121], В.В. Олійник [132] й ін.; управлінські – Д.М. Гвішиані [35], Л.І. Даниленко [53], Г.В. Єльнікова [64], Н.М. Островецьова [136], Н.Г. Протасова [171] й інші; інноваційні – І.М. Дичківська [57], І.П. Підласий [143], О.В. Попова [158], В.І. Сафулін [180] та інші.

Технологію як сукупність способів та засобів для здійснення будь-яких процесів визначають Л.І. Даниленко [54], Н.М. Островецьова [136]; О.В. Клименюк вважає, що “сучасне поняття „технологія“ охоплює сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу чи напівфабрикату, які здійснюються в процесі виробництва продукції” [88, с. 13].

Тлумачення “педагогічної технології” як “засобу повного управління розв'язуванням дидактичних проблем” подає О.Я. Савченко [178, с. 224], істотною ознакою педагогічної технології вчена визначає детальний опис етапів у

здійсненні процесів для досягнення результату та необхідність в описі порядку й способів дій.

Для створення моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників застосовано педагогічні, інформаційно-комунікаційні, управлінські, економічні, психологічні, діагностичні технології.

Дослідники Д.Ш. Матрос, Н.М. Мельникова, Д.М. Полева характеризують інформаційні технології поняття як виявлення принципів і розробку прийомів оптимізації освітнього процесу шляхом аналізу факторів, які підвищують освітню ефективність завдяки конструюванню і застосуванню прийомів та матеріалів, а також засобом оцінки застосованих методів [118].

Найсучаснішими технічними засобами для впровадження технологій є, безумовно, комп'ютери, і тому науковці наголошують на необхідності широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічну практику.

Основою інформаційної підтримки інноваційних процесів є структуровані інформаційні ресурси і сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують ефективне використання учасниками інноваційних процесів цих інформаційних ресурсів.

Ефективність функціонування системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в значній мірі залежна від інформаційної бази в ІІПО. Остання є сукупністю даних про стан системи освіти і тенденцій її розвитку за допомогою кількісних характеристик процесів, що відбуваються у соціальному середовищі. Власне, будь-яка інноваційна діяльність ґрунтується на знанні ситуації і чинників, які впливають на їх взаємозв'язки.

Інформаційні технології, направлені на досягнення результатів і забезпечують зміст підвищення кваліфікації педагогічних працівників ІІПО і сприяють впровадженню освітніх інновацій прискорюючи інформаційні процеси: пошук, збір, обробку, використання та поширення інформації .

Характерними рисами технології є: чітка постановка цілей, створення програм, планування, визначення очікуваних результатів, методів здійснення процесів, забезпечення необхідних умов і створення системи інформування.

Під технологією створення моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації розуміємо комплекс послідовних прийомів щодо її формування та відповідну підготовку педагогічних працівників до здійснення інформаційної діяльності.

Створення системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації здійснюємо у наступній послідовності:

1. Проводимо дослідження і аналіз реального стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІІО.
2. Формулюємо цілі для кожного етапу впровадження освітньої інновації.
3. Визначаємо інформаційні процеси, які здійснюються на етапах впровадження освітніх інновацій та з них.
4. Визначаємо зміст та структуру компонентів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.
5. Встановлюємо наявність джерел інформації та їх види.
6. Уточнюємо завдання структурних підрозділів з інноваційної і інформаційної діяльності в ІІІІО.
7. Призначаємо відповідальних за збір, обробку, аналіз інформації в ІІІІО, де не створено спеціальні структурні підрозділи.
8. Забезпечуємо підготовку учасників упровадження освітніх інновацій до здійснення інноваційної і інформаційної діяльності (спецкурс “Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій” для педагогічних працівників – слухачів курсів підвищення кваліфікації).
9. Розробляємо фактори і критерії оцінювання функціонування створеної системи.

У процесі пошуку нових підходів до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІІО за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій важливо осмислити не тільки зовнішні зміни

обумовлені можливостями інформаційно-освітнього середовища. Вагомими, є також, внутрішні зміни, пов'язані з інноваційною діяльністю педагогічних працівників відповідно до сучасного технічно розвитку суспільства: з якісно покращеним інформаційним простором, якому властиві інтенсивні, динамічні, емоційно насичені, об'ємні джерела інформації. В цьому контексті змінюються процеси сприйняття і засвоєння інформації, операційна основа дій, уявлення про когнітивні стратегії навчання. З використанням інформаційно-комунікаційних технологій змінюється процес упровадження освітніх інновацій: способи збору, обробки, зберігання, аналізу, синтезу та розповсюдження інформації значно полегшуються, що прискорює темпи впровадження та покращує якість цього процесу.

Технологічне конструювання моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників передаємо у схемі на рис. 2.4.

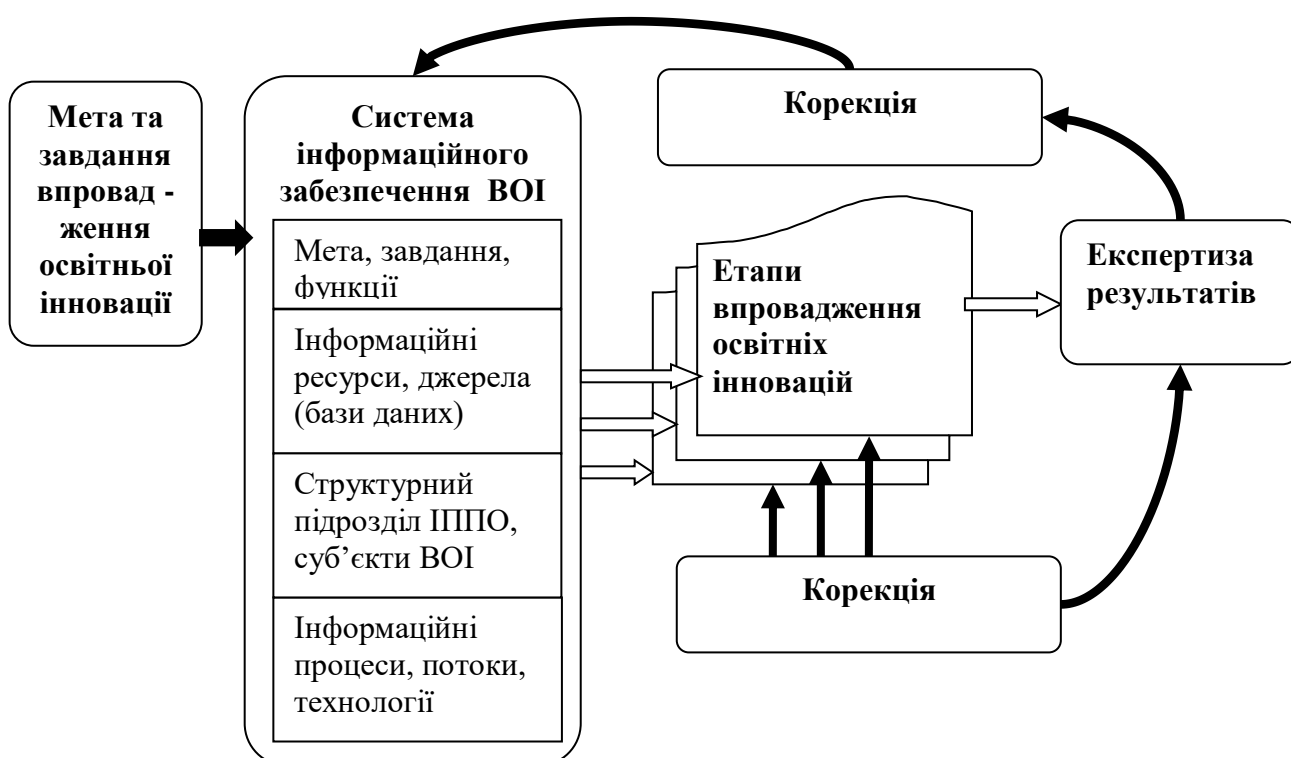

Рис. 2.4 Схема технологічного конструювання інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО

Як бачимо на рисунку 2.4, складові моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників визначається метою та завданнями впровадження освітньої інновації в процесі її реалізації, на кожному етапі впровадження відбувається корекція цілей, завдань, змісту інформаційних ресурсів (баз даних та Банків інновацій), застосування видів інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних засобів використання ІКТ і організаційні заходи, залежно від результатів оцінювання (моніторингу), який проводиться спеціальним структурним підрозділом ІППО (центром, відділом, кафедрою тощо).

Запропонована нами модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників має свої особливості, обумовлені специфікою її змісту, структури та функціонування. До таких особливостей ми відносимо:

1. Наскрізну узгодженість і взаємозв'язок складових елементів системи інформаційного забезпечення.
2. Варіативність поєднання елементів системи інформаційного забезпечення залежно від цілей інформування.
3. Постійну корекцію цілей, завдань та змісту відповідно до отриманих попередніх результатів впровадження освітньої інновації.
4. Наявність спеціального структурного підрозділу або окремого працівника, функціональними обов'язками якого є:
 - організація постійного інформування учасників про якісні зміни і особливості впровадження освітньої інновацій в ІППО;
 - формування у педагогічних працівників – учасників процесу впровадження освітньої інновації навичок ефективного використання інформаційних джерел та ресурсів;
 - здійснення моніторингу інформаційного забезпечення на кожному етапі впровадження освітньої інновації;

освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників: концептуально-теоретичний, змістовий, організаційно-педагогічний, технологічний.

Концептуально-теоретичний компонент розкриває мету і завдання моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, її функції (документальну, презентаційну, організаційно-методичну та інформаційно-аналітичну); визначає вихідні теоретичні положення, принципи її функціонування (цільовий підхід до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, інформаційну безпеку, регулювання інформаційних відносин, оптимізацію інформаційного забезпечення, ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій, функціональну структурування, достатність і надійність інформації про освітні інновації); умови ефективного функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ППО (методичні, організаційні, технологічні, комунікаційні).

Змістовний компонент забезпечує відбір та систематизацію інформації про освітні інновації, створення і змістовне наповнення інформаційних ресурсів (закритих і відкритих), доступ до інформаційних джерел: сучасних (електронні бази, банки даних, сайти освітніх установ, Інтернет) і традиційних (бібліотечні фонди); визначає зміст інформаційної і інноваційної діяльності суб'єктів упровадження освітніх інновацій; змістовно наповнює компоненти моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ППО інформацією відповідно до визначених критеріїв її якості.

Організаційний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників забезпечує створення та функціонування структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності в ППО, організацію взаємодії і взаємозв'язків між структурними компонентами моделі інформаційного забезпечення в дії, супровід роботи баз даних і банків інновацій, поширення освітніх інновацій.

Технологічний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників включає етапи впровадження освітніх інновацій, види інформаційних процесів (пошук, збір інформації з різних видів інформаційних джерел; обробку, збереження, захист за використання інформаційних ресурсів, поширення і пропаганду інноваційної діяльності); забезпечує функціонування інформаційних потоків в ППО (зовнішніх і внутрішніх, вертикальних і горизонтальних) для обміну інформацією про освітні інновації.

Структурні компоненти і зміст моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ППО визначають інформаційні потреби педагогічних працівників і навчальних закладів, які є учасниками інноваційних процесів в суспільно-освітньому просторі.

Характерними особливостями моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ППО є узгодженість і взаємозв'язок її структурних компонентів, варіативність їх поєднання і можливість коригування; наявність суб'єктів процесу впровадження (структурного підрозділу, відповідального працівника в ППО), який виконує організаційну функцію інформаційного забезпечення на етапах впровадження освітніх інновацій; застосуванням технологій ефективного використання інформаційних ресурсів, джерел та інформаційних процесів.

Теоретичне обґрунтування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників уможливило поглиблене вивчення проблеми системного інформування учасників інноваційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій.

Наявність теоретично обґрунтованої на засадах системного підходу моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників створює можливість для подальшого поглибленого дослідження процесів інформаційного забезпечення втілення освітніх інновацій в ППО у її експериментальній апробації.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ МОДЕЛІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В ІППО ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

3.1. Організація експериментальної апробації розробленої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО

На основі теоретичного аналізу наукових досліджень з проблеми впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників та результатів констатувального експерименту, який дозволив виявити практичний стан інформаційного забезпечення в ІППО, розроблено модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Для експериментальної перевірки результативності розробленої моделі інформаційного забезпечення в ІППО проведено експериментальну апробацію, що включала формувальний експеримент, який як частина емпіричного методу спостереження зумовив природне втілення моделі інформаційного забезпечення у процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників та дав змогу підтвердити її результативність через порівняння його результатів із результатами констатувального етапу дослідження.

Програма формувального етапу експерименту містила такі завдання:

1. Розробка методики проведення експерименту.
2. Вибір об'єктів та забезпечення умов.
3. План реалізації створення моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО і поширення інформації про її застосування.
4. Організація збору підсумкової інформації та її обробки методами математично-статистичного аналізу.

5. Підведення підсумків формувального експерименту.
6. Порівняльний аналіз результатів констатувального і формувального експериментів.
7. Узагальнення результатів дослідження.

Методика проведення формувального експерименту передбачає застосування таких методів, як:

- моделювання здійснювалося з метою наукового обґрунтованої побудови структури і змісту моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ІППО;

- анкетування, тестування, опитування, інтерв'ювання, бесіди, спостереження за інноваційною й інформаційною діяльностями педагогічних працівників дали змогу отримати інформацію про результати застосування моделі інформаційного забезпечення у діяльності ІППО;

- аналіз, синтез, узагальнення результатів формувального експерименту з метою значення стану інформаційного забезпечення втілення освітніх інновацій в експериментальних ІППО після практичного застосування розробленої моделі інформаційного забезпечення, виявлення проблем її функціонування;

- методи систематизації і класифікації використано для перевірки доцільності визначених структурних компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників та отриманих результатів щодо їх практичного застосування в ІППО.

- методи математичної статистики використано для обробки й узагальнення інформації про стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ІППО та визначення кількісних показників результативності моделі інформаційного забезпечення;

- порівняльний аналіз застосовано для зіставлення даних констатувального і формувального етапів дослідження з метою визначення результативності моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Для участі у формувальному експерименті було визначено експериментальну групу ІППО, до якої увійшли: Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ „Університет менеджменту освіти“ НАПН України, Житомирський, Кіровоградський, Хмельницький, Черкаський обласні інститути післядипломної освіти.

Усього в експериментальній апробації узяли участь 337 респондентів: ректори обласних ІППО, їх заступники, керівники структурних підрозділів, викладачі і методисти.

Експериментальні ІППО було визначено за такими критеріями:

1. Бажання керівників і працівників ІППО впроваджувати освітні інновації.
2. Потреба в інформаційній підтримці учасників упровадження освітніх інновацій (неготовність педагогічних працівників до поетапного впровадження освітніх інновацій, ефективного застосування сучасних інформаційних джерел, ІКТ, здійснення інформаційних процесів).
3. Низький рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, виявлений на констатуючому етапі дослідження (недосконалість або відсутність сучасних інформаційних ресурсів (баз даних, сайтів); недостатня робота структурних підрозділів з інноваційної діяльності тощо).

Організація формувального етапу експерименту включала поширення інформації про розроблену модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, її зміст, технологію застосування і результати дослідження, про які доповідалось на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах і робочих нарадах для ректорів і проректорів обласних ІППО; семінарах для педагогічних працівників в експериментальних ІППО, курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників у ЦІППО ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” тощо.

З метою організації експериментальної перевірки моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників нами було проведено спеціальну

підготовку учасників експерименту, яка містила: співбесіди з керівниками експериментальних ІППО та впровадження у навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників експериментальних ІППО спецкурсу з проблеми дослідження.

Слухачам курсів підвищення кваліфікації ЦППО (за категоріями: завідувачі структурних підрозділів ІППО, керівники РМК, методисти обласних ІППО, РМК, керівники ЗНЗ інноваційних навчальних закладів) пропонувалася така тематика практикумів: „Організація інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО”, „Практичне використання сучасних інформаційних ресурсів як елементів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій”, „Практичне застосування засобів та форм збору, збереження, аналізу та розповсюдження інформації щодо результатів інноваційної діяльності”.

Опитування керівників навчальних закладів та педагогічних працівників під час ознайомлення із теоретичною частиною семінарів показало, що участь у застосуванні пропонованої нами моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій підтвердили 40% респондентів, які виявили бажання щодо цілісного її запровадження, 56% – вирішили застосовувати окремі елементи моделі інформаційного забезпечення.

Нами розроблено і впроваджено у навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЦППО та експериментальних ІППО спецкурс з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій (додаток Е), метою якого є розвиток у слухачів курсів підвищення кваліфікації ІППО:

- знань про систему інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій і можливості її ефективного застосування в професійній діяльності педагогічних працівників;
- розуміння інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти, сутності і спрямованості освітніх інновацій, особливостей інноваційної освітньої діяльності педагогічних працівників;

- навичок використання сучасних інформаційних ресурсів та джерел, пошуку, збору, використання, захисту, збереження і поширення інформації про освітні інновації.

Програма спецкурсу інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників включала три блоки питань:

- концептуальні засади інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у ІППО;
- створення та забезпечення функціонування системи впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- використання сучасних інформаційних ресурсів як складових системи впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників тощо.

Для слухачів курсів підвищення кваліфікації, що пройшли навчання за програмою спецкурсу, проведено вихідне анкетування, яке показало зацікавленість учасників спецкурсу у застосуванні моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО та їх позитивне ставлення до змісту та організації його проведення (анкету подаємо у додатку Е “Програма спецкурсу”).

Анкетування дало змогу:

- на основі самооцінювання слухачами виявити рівень знань про освітні інновації до відвідування спецкурсу: 43% респондентів вказали на мінімальний рівень; 32% респондентів підтвердили розуміння понять “педагогічна інноватика”, “інноваційна технологія”, “інноваційні освітні процеси”; 34% – мають досвід роботи щодо впровадження інноваційних технологій;

- виявити основні джерела інформації про освітні інновації (100% респондентів вказали на бібліотеки, періодичні видання; 78% – на Інтернет (освітні сайти, бази даних); 17% – відвідують семінари, конференції з проблеми інноваційної діяльності);

- виділити теми, які, на думку, слухачів впливають на їх професійний розвиток та участь в інноваційних процесах. Під час опитування щодо змісту запропонованого спецкурсу педагогічних працівників підтвердили актуальність визначених тем: “Поняття, зміст та структура системи інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій” – 100%; “Освітні інновації в Україні: класифікація освітніх інновацій, практичне застосування інноваційних технологій” – 96%; “Сучасні і традиційні види та засоби інформаційного забезпечення (бази даних, Інтернет – ресурси)” – 100%; “Технології ефективного застосування системи інформаційного забезпечення освітніх інновацій” – 100%; “Інноваційні процеси в системі освіти, закони їх перебігу” – 91%; “Життєвий цикл інновації та етапи впровадження у систему освіти” – 98% ;

- більшість слухачів спецкурсу позитивно оцінили структуру і зміст заняття (97%) та роботу викладача (92%).

По завершенню спецкурсу слухачі зазначили, що теоретична його складова сприяла здобуттю ними знань з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій та застосування компонентів моделі системи інформаційного забезпечення цього процесу (98%); оновленню і узагальненню знань про освітні інновації та особливості їх упровадження в ІІПО (94%), розширенню особистісного та професійного світогляду (88%). Структурою та функціями моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІПО зацікавилось 94% респондентів.

Опитування педагогічних працівників показало, що розроблений спецкурс є актуальним і забезпечує підготовку педагогічних працівників до створення і застосування моделі інформаційного забезпечення освітніх інновацій в ІІПО; його зміст сприяє здобуванню і оновленню знань про освітні інновації та інформаційне забезпечення їх впровадження; розширює межі їх інноваційної й інформаційної діяльності; застосуванню сучасних інформаційних ресурсів та джерел; сприяє мотивації педагогічних працівників до здійснення інноваційної діяльності.

Навчальні тренінги та самостійна робота для слухачів курсів підвищення кваліфікації, що передбачено у змісті спецкурсу, сприяли підготовці педагогічних працівників до:

- здійснення інформаційних процесів (пошуку, збору, обробки, збереження, захисту та поширення інформації);
- використання інформаційних ресурсів;
- застосовування різних видів інформаційних джерел на етапах впровадження освітніх інновацій;
- обміну інформацією про освітні інновації із застосуванням ІКТ та Інтернету.

Для експериментальної апробації моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників нами спільно з керівниками та педагогічними працівниками структурних підрозділів ІППО розроблялися плани впровадження моделі інформаційного забезпечення у практичну діяльність педагогічних працівників, зразок якого подаємо в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

План упровадження моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО

№ з/п	Зміст	Терміни виконання	Відповідальний
1	2	3	4
1	Мета: Забезпечення системного інформування педагогічних працівників ІППО		
2	Завдання:		
2.1	Аналіз практичного стану інформаційного забезпечення в ІППО (за розробленими критеріями для визначення рівня інформаційного забезпечення): - проведення опитування педагогічних працівників щодо якості інформації про освітні інновації, яку вони отримують в ІППО; - виявлення існуючих інформаційних ресурсів; - виявлення рівня застосування педагогічними працівниками інформаційних джерел;		

1	2	3	4
	-вивчення функцій і завдань структурного підрозділу з інноваційної діяльності; -виявлення існуючих інформаційних потоків для обміну інформацією		
2.2	На основі аналізу практичного стану інформаційного забезпечення уточнити складові елементи кожного структурного компоненту моделі: концептуально-теоретичного, змістового, організаційно-педагогічного, технологічного		
2.3	Створення методичних, організаційних, технологічних і комунікаційних умов для застосування моделі.		
2.4	Впровадження спецкурсу з підготовки педагогічних працівників ІППО до застосування моделі		
2.5	Організація діяльності структурного підрозділу з інноваційної діяльності, перерозподіл обов'язків між працівниками та оновлення їхніх функціональних обов'язків		
2.6	Організація функціонування інформаційних потоків для обміну інформацією		
3	Очікувані результати від практичного застосування моделі		
4	Застосування моделі для впровадження освітньої інновації		
5	Аналіз результатів із застосування моделі, виявлення проблем та їх усунення		
6	Корегування мети, завдань, інформаційних складових компонентів моделі		
7	Застосування моделі для впровадження освітньої інновації		

У формувальному експерименті проведено ряд індивідуальних і групових консультацій для педагогічних працівників – учасників впровадження моделі інформаційного забезпечення з питань її створення та організації функціонування в ІППО. Найбільш актуальними виявились питання:

- розробки змісту інформації про освітні інновації, необхідної для їх впровадження в ІППО;
- технології здійснення інформаційних процесів щодо пошуку, захисту та поширення інформації;

- застосування педагогічними працівниками різних видів інформаційних джерел та ресурсів.

Для збору інформації про створення і використання моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО проводилось консультування учасників експериментальної апробації, здійснено виїзди до експериментальних закладів.

Результативність розробленої нами моделі підтверджено підвищенням рівня якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ІППО, що перевірено за критеріями визначеними на констатувальному етапі дослідження:

- якість інформації про освітні інновації;
- наявність різноманітних і доступних для користувача інформаційних ресурсів і джерел, що містять інформацію про освітні інновації;
- організованість інформаційних потоків в ІППО;
- наявність структурних підрозділів з інноваційної діяльності;
- застосування сучасних педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій у системі підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

За критеріями якості інформації (*новизна – А; актуальність – В; достовірність – С; достатність – Д; комунікативність – F*) виявлено якість інформації про освітні інновації в експериментальних ІППО, де було створено модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

До опитування були залучені керівники структурних підрозділів, викладачі і методисти ІППО, які взяли участь у застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Опрацьовані результати анкетування було використано у порівняльному аналізі для співставлення отриманих даних на “вході” (констатувальний етап дослідження) і “виході” (формувальний експеримент) за відповідними критеріями та їх показниками, причому ми не змінювали зміст анкет, що б отримати більш точні результати.

Узагальнені результати якості інформації про освітні інновації подаємо представлені у табл. 3.2

Таблиця 3.2

Результати визначення якості інформації про освітні інновації

Критерії	Показники	Загальний бал на "вході"	Загальний бал на "виході"	Різниця в балах
А <i>новизна</i>	Наявність нових відомостей про освітні інновації 1. Наявність висновків експертів про результати впровадження освітніх інновацій; 2. Системність подання інформації через сучасні інформаційні джерела	2	4	2
В <i>актуальність</i>	1. Відображення важливих проблем навчання, організації у ПК ПП; 2. Можливість покращення навчального процесу у ПК ПП 3. Розуміння педагогічними працівниками потреби у впровадженні освітньої інновації	2	4	2
С <i>достовірність</i>	1. Точність даних про освітню інновацію; 2. Реальне відображення інформації про впровадження освітньої інновації; 3. Довіра інформаційним джерелам ;	1	4	3
Д <i>достатність</i>	1. Відповідність повноти і об'єму інформації про освітню інновацію інформаційним потребам ; 2. Наявність інформаційних ресурсів (баз даних про освітні інновації); 3. Інформаційні джерела, які забезпечують високий рівень інформованості	2	3	1
Ф <i>Комунікативність</i>	1. Зрозумілість інформації та рівень засвоєння, 2. Доступність інформаційних баз, інформаційних джерел, 3. Готовність педагогічних працівників до роботи з сучасними інформаційними джерелами	2	5	3
Загальний рівень коефіцієнта якості інформації про освітні інновації		0,6	1,3	0,7

У визначенні якості інформації про освітні інновації взяли участь 112 респондентів, які у розроблених формах, оцінили кожен критерій якісної

інформації. За допомогою спеціальних таблиць і формули (1.1) розраховано коефіцієнт якості інформації про освітні інновації для кожного респондента.

Приклад розрахунку загального коефіцієнта якості інформації про освітні інновації на виході (формульальний експеримент) за формулою (1.2):

$$J_{\text{вх.}} = \frac{\sum J_1, J_2, J_3, J_n}{N} = \frac{14,56}{112} = 1,3;$$

J_n – результат розрахунку коефіцієнта якості інформації про освітні інновації на одного респондента;

N – загальна кількість респондентів (112);

$J_{\text{вх.}}$ – загальний результат розрахунків коефіцієнта якості інформації про освітні інновації.

Загальний коефіцієнт якості інформації про освітні інновації у формульальному експерименті на “виході” становить 1,3, де $J_{\text{вх.}} > 1$, що свідчить про високий рівень якості інформації про освітні інновації, на констатувальному етапі дослідження на “вході” було виявлено 0,6. Результати підрахунків показали, що коефіцієнт якості інформації про освітні інновації в експериментальних ІППО зріс на 0,7.

Для порівняння результати аналізу якості інформації про освітні інновації у констатувальному і формульальному експериментах подаємо на рис. 3.1, де J – загальний бал якості інформації – розміщено на осі “Критерії”.

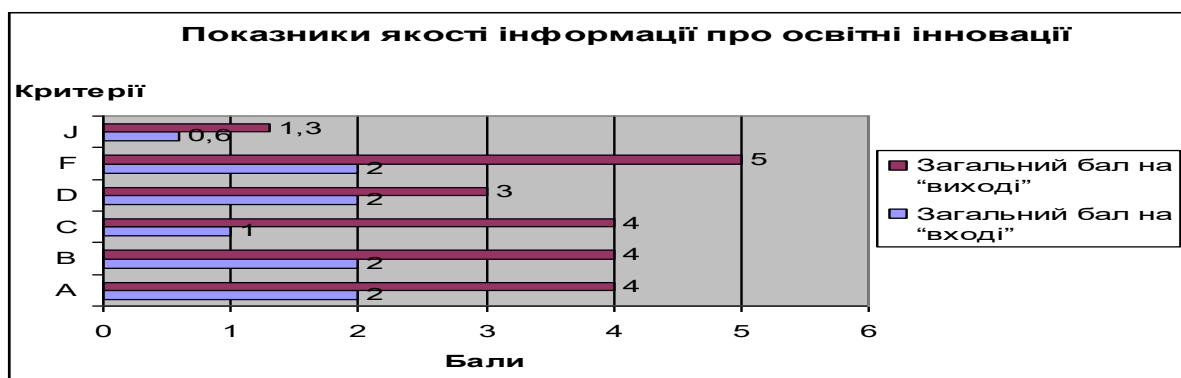

Рис. 3.1. Порівняльна діаграма показників якості інформації про освітні інновації

Як бачимо на рис. 3.1, показники якості інформації про освітні інновації (А, В, С, D, F) в експериментальних ІППО стали вищими за рахунок надання педагогічним працівникам відібраної, систематизованої та зрозумілої інформації про освітні інновації, забезпечення доступності інформаційних баз даних про освітні інновації, застосування сучасних джерел її пошуку, проведення семінарів і спецкурсу, на яких обговорювались важливі проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій та мотивації педагогічних працівників до участі в інноваційних процесах.

Для виявлення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій за критеріями: наявність різноманітних і доступних для користувача інформаційних ресурсів, джерел і структурних підрозділів з інноваційної діяльності, та з метою відстеження динаміки змін в експериментальних ІППО після впровадження моделі, нами проведено анкетування педагогічних працівників за допомогою розробленої і застосованої на констатувальному етапі дослідження анкети (додаток В).

Анкетування дало змогу:

- встановити відмінності інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників до та після застосування розробленої системи інформаційного забезпечення: оцінити діяльність структурних підрозділів в експериментальних ІППО та порівняти з результатами констатувального експерименту;
- визначити рівень обізнаності педагогічних працівників про освітні інновації та їх досвід щодо участі у впровадженні освітніх інновацій, інформаційні джерела та рівень застосування за критеріями: доступність, достовірність, об'єктивність; користування електронними базами (банками) даних за результатами самооцінки опитуваних;
- виявити проблеми інформаційного забезпечення впровадженні освітніх інновацій у підвищення кваліфікації.

Результати порівняльного аналізу анкет слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників на констатувальному (К.) та формульальному (Ф.) експериментах подаємо у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Порівняльна таблиця про стан інформаційного забезпечення
впровадження освітніх інновацій в ІППО застосування моделі (за
результатами опитування педагогічних працівників)**

Зміст анкети		К.	Ф.	Висновок, результативний показник
№ запитання	Варіанти відповідей			
1	2	3	4	5
2	–	76%	98%	В експериментальних ІППО, опитувані отримують постійну інформаційну підтримку у впровадженні освітніх інновацій в структурних підрозділах з інноваційної діяльності
3	-	3-4	6	В експериментальних ІППО збільшилась кількість форм роботи для пропаганди інноваційної діяльності
4	-	24%	88%	В експериментальних ІППО педагогічні працівники активно використовують сучасні інформаційні ресурси і джерела
5	Законодавча база	76 %	43%	Як бачимо, пріоритети змінилися і серед головних чинників у впровадженні освітніх інновацій в ІППО, підвищилась значимість: професійно-психологічної готовності кадрів, інформаційної діяльності структурних підрозділів ІППО і потреб суспільства. Після створення та застосування моделі інформаційного забезпечення в ІППО педагогічні працівники ІППО отримали потрібну інформацію (бази даних нормативно-правових документів про здійснення інноваційної діяльності щодо впровадження освітніх інновацій; поетапного впровадження освітніх інновацій, здійснення інформаційних процесів тощо
	Потреби суспільства	23 %	53%	
	Професійно-психологічна готовність кадрів	68 %	74%	
	Моніторинг потреб слухачів КПК ПП	54 %	53%	
	Управлінська діяльність керівників	78 %	22%	
	Інформаційна діяльність центрів	37%	68 %	
6	Всеукраїнський рівень	3	8	Використання системного інформування педагогічних працівників про освітні інновації та інформаційних баз даних дозволили розширити знання педагогічних працівників як про освітні інновації всеукраїнського і регіонального рівнів
	регіональний рівень	9	39	

7	високий	-	12%	У формувальному експерименті респонденти значно вище оцінили свій досвід щодо участі в інноваційних програмах
	достатній	24 %	67%	
	недостатній	72 %	21%	
	не маю досвіду	4%	-	
8	100 (балів)	11 (осіб)	32	Самооцінка педагогічних працівників щодо їх готовності до інноваційної діяльності з упровадження освітніх інновацій підвищилась
	80	96	98	
	50	284	92	
	25	54	15	
	0	-	-	
9	Ранжирування видів забезпечення впровадження освітніх інновацій показало, що пріоритетними залишаються методичне (1), фінансово-матеріальне (2) та інформаційне (3)			
10	високий	-	89%	Відповіді на запитання щодо визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ІППО свідчать про результативність застосованої системи, оскільки респонденти задоволені рівнем інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій після застосування моделі

Аналіз відповідей респондентів на одинадцяте запитання щодо оцінки (за 100-бальною системою оцінювання) наявних у навчальних закладах джерел інформації про освітні інновації за критеріями доступності, достовірності, об'єктивності показав на констатувальному етапі дослідження низький рівень готовності педагогічних працівників до використання сучасних інформаційних джерел (сайти освітніх установ, електронні бази (Банки) даних про освітні інновації, Інтернет-конференції тощо).

За результатами формуального етапу дослідження в експериментальних ІППО, де було застосовано модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, сучасні інформаційні джерела було оцінено респондентами значно вище. Це підтверджує, що педагогічні працівники в експериментальних ІППО достатньо інформовані про наявність сучасних інформаційних джерел і ресурсів та готові до їх застосування, результати аналізу подаємо на рис. 3.2.

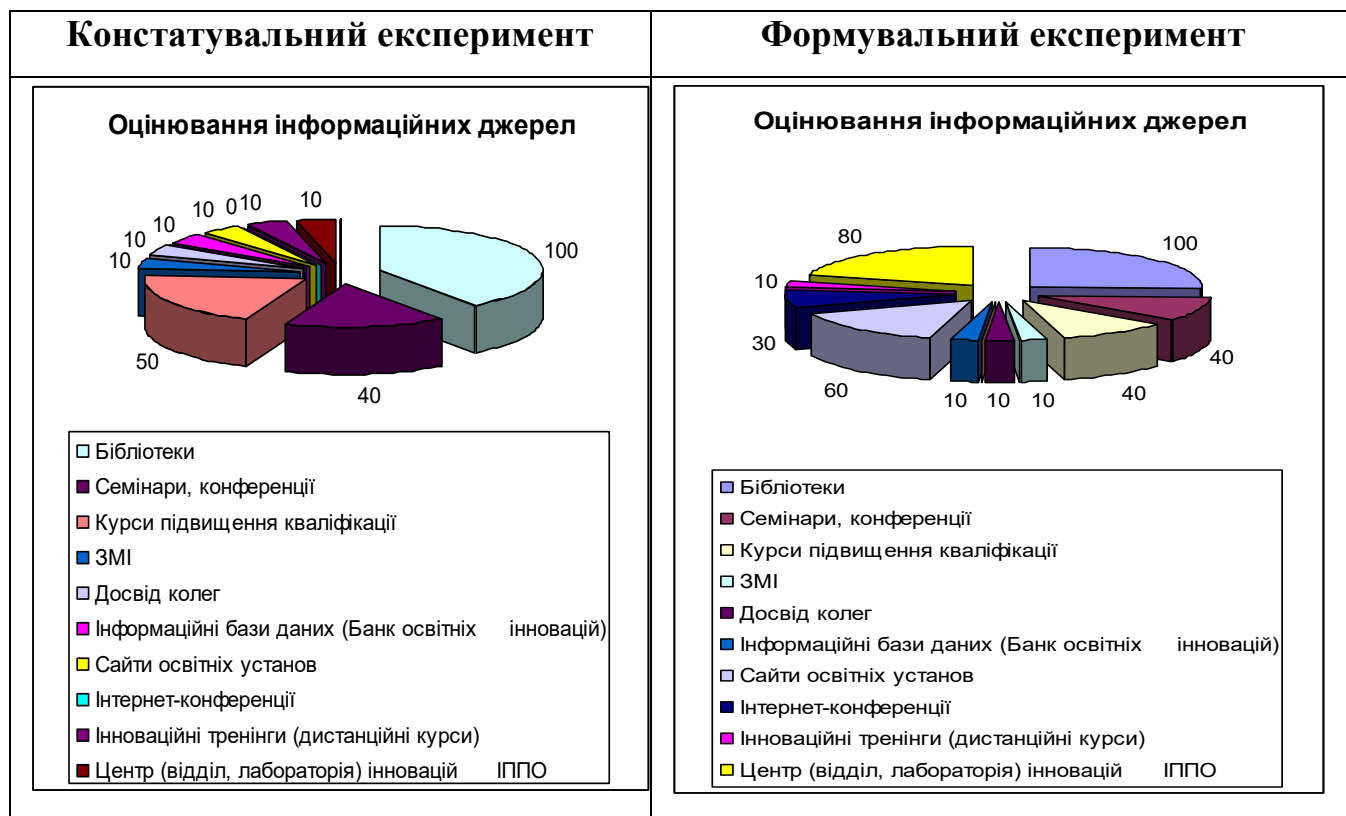

Рис. 3.2 Порівняння результатів оцінювання інформаційних джерел

На констатувальному етапі дослідження найбільш доступними, достовірними, об'єктивними для педагогічних працівників були бібліотеки (100 балів – 94% слухачів) та курси підвищення кваліфікації (50 балів – 86% слухачів), інші інформаційні джерела або малодоступні, або інформація, яку вони надають, на думку слухачів, недостатньо достовірна. Деякі види інформаційних джерел для педагогічних працівників зовсім невідомі, приміром Інтернет-конференції. У формувальному експерименті в ІППО, де застосовано розроблену модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, з'ясовано, що педагогічні працівники – учасники експерименту значно вище оцінили сучасні інформаційні джерела, які є елементом змістовного компоненту моделі.

Аналіз результатів анкетування педагогічних працівників показав якісні зміни стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО:

- 100% респондентів указали на наявність структурних підрозділів в ІППО та використання ними різних форм роботи для пропаганди освітніх інновацій;
- 80% респондентів відмітили підвищену роль інформаційного забезпечення серед інших видів забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій (третє місце);
 - на достатньому рівні застосовувалися сучасні інформаційні джерела (сайти освітніх установ – 60%, інформаційні бази даних – 30%);
 - у формуальному експерименті респонденти значно вище оцінили свій рівень досвіду щодо участі в інноваційних процесах: 12% – високий, 67% – достатній (на констатувальному етапі дослідження: високий – 0, достатній – 24%);
 - підвищився рівень поінформованості педагогічних працівників про освітні інновації (у формуальному експерименті названо 47 освітніх інновацій, на констатувальному етапі дослідження – 12);
 - 88% педагогічних працівників експериментальних ІППО повідомили про свою готовність до використання електронних баз (банків) даних та ІКТ у процесі впровадження освітніх інновацій;
 - відповідність інформаційних джерел і ресурсів в експериментальних ІППО критеріям доступності, достовірності та об'єктивності підтвердили 74% респондентів.

Водночас виявлено: 12% педагогічних працівників не готові до застосування сучасних інформаційних джерел й електронних ресурсів, тому схильні послуговуватися традиційними інформаційними джерелами (бібліотеки, курси підвищення кваліфікації, семінари, конференції тощо); 9% педагогічних працівників володіють інформаційно-комунікаційними технологіями на низькому рівні.

Створення і застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації сприяло:

- упорядкуванню функцій і завдань структурних підрозділів ІППО з інноваційної й інформаційної діяльності (застосування різних форм роботи у впровадженні освітніх інновацій і для пропаганди інноваційної діяльності);
- створенню сучасних інформаційних ресурсів (документальної, нормативно-правової баз даних, банків освітніх інновацій, сайтів ІППО);
- оновленню і наповненню змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників (впровадження інноваційних програм, застосування форм навчання) бібліотечних фондів в ІППО.

В обласних ІППО створено регіональні бази даних освітніх інновацій та інноваційної діяльності ІППО і ЗНЗ, які розміщено на сайтах цих інститутів (додаток Ж).

Порівняльний аналіз структури, змісту і доступу до регіональних баз даних освітніх інновацій показав, що в експериментальних ІППО ці інформаційні ресурси мають такі характерні властивості:

- швидкий доступ до інформації;
- невичерпність та можливість багаторазового і багатоцільового їх використання;
- оперативну реакцію на зміни інформаційних потреб користувачів (змінність даних та внесення додаткової інформації);
- компактність щодо зберігання великих об'ємів інформації;
- можливість оперативного пошуку потрібної інформації;
- можливість доступу до видалених ресурсів; можливість швидкого доступу до інших інформаційних баз (Банк освітніх інновацій ЦІППО) через активні посилання, розміщені на сторінках сайту у головному меню.

Аналіз змісту Банку освітніх інновацій ЦІППО ДВНЗ „Університет менеджменту освіти“ на етапі формувального експерименту підтвердив, збільшення кількості освітніх інновацій, що впроваджуються у навчальних закладах різних рівнів. У Банку освітніх інновацій ЦІППО розміщено інформацію про 528 педагогічні експерименти, з них 47 тем – освітні інновації, що впроваджуються в ІППО (додаток З).

Обласні ІППО надають наукове, методичне, інформаційне забезпечення інноваційної діяльності і здійснюють наукове керівництво експериментальної роботи в ЗНЗ, ПТНЗ, дошкільних, позашкільних навчальних закладах.

Аналіз звітної документації експериментальних ІППО з питань інноваційної діяльності у формульованому експерименті показав, що застосування моделі інформаційного забезпечення прискорило впровадження освітніх інновацій, кількість втілених інновацій зростає. Результати порівняння даних подаємо у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Порівняльний аналіз впроваджених моделі інформаційного забезпечення освітніх інновацій в експериментальних ІППО

Назва ІППО	Кількість впроваджених освітніх інновацій, інноваційних програм		Проблеми впровадження освітніх інновацій, які усунуто у формульованому експерименті
	<i>Констатувальний експеримент</i>	<i>Формульовальний експеримент</i>	
ЦІППО УМО	4	11	- обмежений доступ до Інтернет-ресурсів; - невизначеність функціональних обов'язків працівників Центру педагогічних інновацій та інформації.
Кіровоградський	2	9	- відсутність баз даних; - низький рівень навичок у педагогічних працівників застосування ІКТ;
Хмельницький	3	12	- низький рівень навичок у педагогічних працівників застосування ІКТ
Черкаський	4	9	- неузгодженість зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків; - низький рівень доступності сучасних інформаційних джерел
Житомирський	2	5	- відсутність баз даних; - низький рівень навичок у педагогічних працівників застосування ІКТ
<i>Разом</i>	15	46	

У дослідженні розроблену модель інформаційного забезпечення застосовано у впровадженні інноваційної програми “Intel® Навчання для майбутнього” в експериментальних ІППО.

Завданням формувального етапу дослідження було цілеспрямоване формування й організація інформаційних потоків в експериментальних ІППО з метою швидкого обміну інформацією в процесі впровадження освітніх інновацій.

Для цього педагогічним працівникам експериментальних ІППО запропоновано застосування локальних комп’ютерних мереж для здійснення внутрішніх вертикальних і горизонтальних комунікацій та Інтернет-мереж для зовнішнього обміну інформацією. Схему руху інформаційних потоків в ІППО подаємо на рис. 3.3.

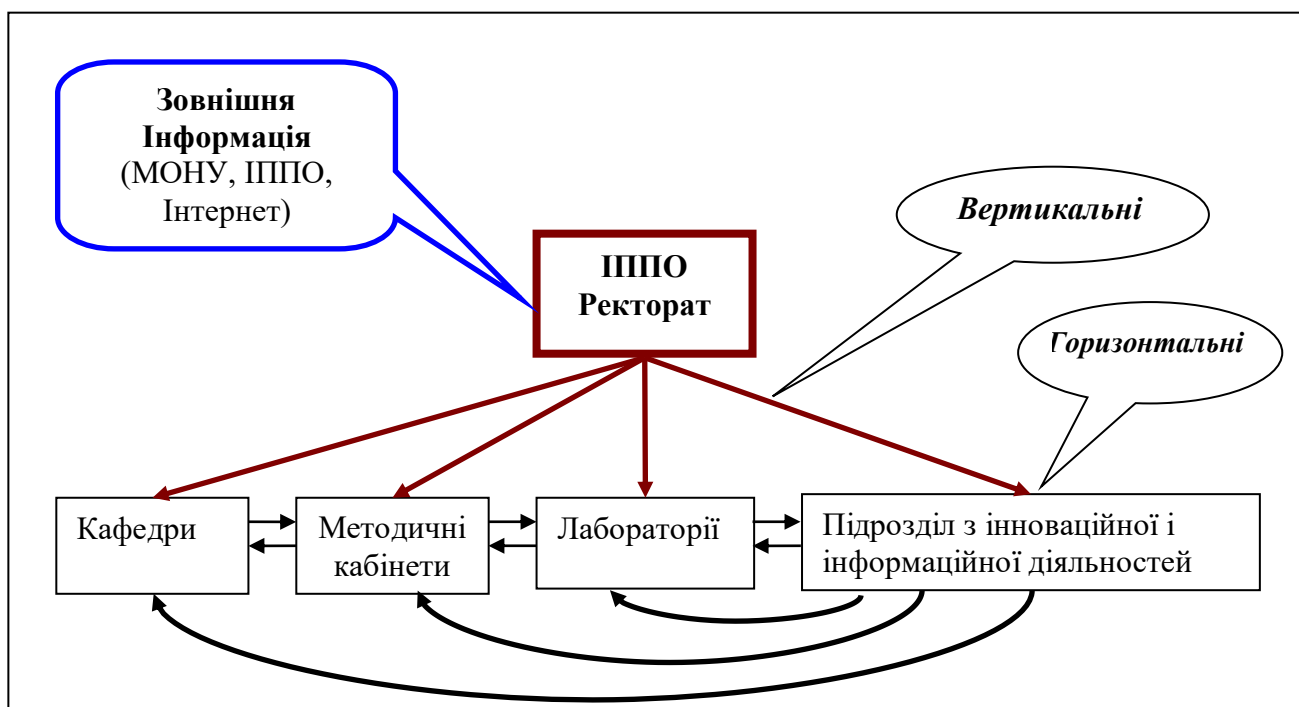

Рис. 3.3 Інформаційні потоки в експериментальних ІППО

Як бачимо на рис. 3.3, в експериментальних ІППО для впровадження освітніх інновацій організовано обмін інформацією за допомогою різних видів інформаційних потоків, які є елементами технологічного компоненту

розробленої нами моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників в експериментальних ІППО сприяло:

- створенню різних напрямів руху інформації про дану освітню інновацію;
- швидкому обміну інформацією – забезпечення зворотного зв'язку, періодичність;
- інтенсивний та швидкій передачі та прийому інформації в процесі впровадження освітніх інновацій.

Впорядковування зв'язків між учасниками впровадження Програми “Intel® Навчання для майбутнього”, працівниками структурних підрозділів ІППО, дирекцією освітніх програм Intel та іншими навчальними закладами (ЗНЗ, ПТНЗ), у яких ІППО здійснюють координацію впровадження цієї інновації, забезпечило її результативність, про що свідчать звітні матеріали на сайті Програми (URL – адреса: <http://iteach.com.ua>).

Організованість інформаційних потоків у навчальних закладах є одним з факторів результативності втілення освітніх інновацій. Для цього під час проведення спецкурсу нами надавалась інформація щодо ефективного застосування мережних систем та проводилось консультування педагогічних працівників – учасників впровадження Програми.

Організація функціонування інформаційних потоків в ІППО забезпечила, в свою чергу, системний обмін плановою, звітною й аналітичною інформацією про інші освітні інновації та обмін досвідом щодо їх впровадження.

За результатами підсумкового опитування після проходження навчальних тренінгів – 98% слухачів підтвердило високий рівень застосування ІКТ в педагогічній діяльності та свої наміри щодо подальшого впровадження Програми у навчальних закладах.

Для посилення інформованості педагогічних працівників про інноваційну освітню програму було видано спільно із дирекцією Програми спеціальний

тематичний випуск у фаховому журналі “Післядипломна педагогічна освіта в Україні” [125].

Модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників включає сучасні елементи змістовного компонента (електронні бази даних, сайти освітніх установ тощо), традиційні (періодичні і фахові видання, бібліотечні фонди), що уможливило поширення інформації про освітню інновацію і в місцевостях з обмеженим доступом до Інтернету.

На констатувальному етапі експерименті нами було виявлено відсутність єдності створення та наповнення інформаційних баз в ІІІО як проблему, що уповільнює впровадження цієї освітньої інноваційної програми. Активна пропаганда електронних інформаційних баз даних та ознайомлення педагогічних працівників з можливостями їх застосування в інноваційній діяльності, що проводились у формульальному експерименті під час апробації моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій уможливили розширення функції структурних підрозділів ІІІО з питань впровадження освітніх інновацій, зокрема створення локальних інформаційних ресурсів, що не потребують спеціального програмного забезпечення, наприклад електронні списки посилань на Інтернет-джерела, що суттєво прискорює пошук потрібної інформації (зразок списку активних посилань див. у додатку Е).

Для забезпечення ефективного впровадження освітньої інновації необхідне своєчасне надходження інформації та швидкість її обробки. Проведений на констатувальному етапі дослідження аналіз реального стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО засвідчив, що пошук та обробка інформації з частковим застосуванням ІКТ значно уповільнює темпи впровадження освітніх інновацій і призводить до того, що найчастіше оброблена інформація не може бути використана вчасно.

Практикою доведено, що інформаційні технології – це лише інструмент, результативність застосування якого проявляється не відразу, а лише через деякий час, інколи досить довгий. Враховуючи ці особливості дирекція

Програми виконує довготермінові обов'язки перед вчителями з метою не лише навчити їх на курсах, а й забезпечити підтримку та допомогу протягом тривалого часу в межах реалізації різних освітніх програм. Все направлено на виконання завдань з метою забезпечення ефективних змін в навчальних закладах з використанням інноваційних технологій. В цьому одна з головних відмінностей програми “Intel® Навчання для майбутнього” від інших освітніх інноваційних програм з інформаційно-комунікативних технологій, які націлені лише на навчання вчителів на курсах. Координатори програми “Intel® Навчання для майбутнього” в обласних ІППО здійснюють моніторинг діяльності випускників проведених курсів протягом кількох років, оскільки потрібен час для того, щоб оцінити внесок нових технологій у навчальний процес [42].

Інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютер чи Інтернет – це лише інструменти, якими користується педагогічний працівник у своїй професійній діяльності.

Учасники тренінгів за освітньою програмою “Intel® Навчання для майбутнього” опановують цілий комплекс інноваційних педагогічних технологій: особистісно-орієнтоване навчання, модульний підхід до організації навчання, конструктивізм, проектний метод, проблемне навчання, групове і парне навчання.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників дало змогу впроваджувати у навчальний процес ІППО актуальну на сьогодні інноваційну форму навчання як дистанційна, яка сприяє постійному навчанню педагогічних працівників за новітніми інноваційними та педагогічними технологіями. Впровадження дистанційного навчання слухачів на курсах підвищення кваліфікації в ІППО прискорює темпи адаптації педагогічних працівників до сучасних умов праці, опанування великих обсягів навчальних матеріалів, забезпечує навчання у пролонгованому режимі і їх самоосвіту.

За результатами цілеспрямованого спостереження за впровадженням інноваційної програми “Intel® Навчання для майбутнього” в ІППО виявлено

можливості застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників із використанням очно-дистанційної форми навчання, які подаємо у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Можливості застосування моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників

ЦППО АПН України	Обласні ІППО	Районні (міські) методкабінети
Підвищення кваліфікації обласних координаторів, тренерів інноваційних освітніх програм з проблем ефективного застосування сучасних інформаційних джерел у впровадженні освітніх інновацій (включення додаткових категорій до плану ПК)	Навчання і підвищення кваліфікації районних координаторів, тренерів інноваційних освітніх програм на базі ІППО з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій (включення додаткових категорій до плану ПК)	Організація проведення тренінгів на базі загальноосвітніх та професійних навчальних закладів
Систематичне проведення тематичних курсів з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій(дистанційні, виїзні) проведення тематичних курсів (дистанційні, виїзні)		
Проведення Інтернет - конференцій, семінарів, майстер-класів (відповідно до планів роботи ЦППО, обласних інститутів та РМК)		

Останнім етапом формувального експерименту є підведення підсумків, на якому встановлено, що в ІППО, де проводилась експериментальна апробація моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників спостерігається динаміка позитивних змін у процесі впровадження освітніх інновацій:

- зросла кількість впроваджених інновацій;
- систематизовано інформацію про освітні інновації;
- організовано цілеспрямоване інформування педагогічних працівників на етапах впровадження освітніх інновацій;
- удосконалено інформаційні потоки для обміну інформацією про освітні інновації в процесі їх впровадження;
- створено нові інформаційні бази даних в ІППО та оновлено існуючі;

- забезпечено доступ до інформаційних джерел для пошуку інформації про освітні інновації;
- проведено підготовку педагогічних працівників до здійснення інформаційних процесів (збір, обробка, використання, збереження, захист та поширення інформації) та ефективного застосування сучасних інформаційних джерел і ресурсів.

Проведена науково-експериментальна робота показала позитивну динаміку змін у рівні інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Результати експериментальної апробації підтвердили достовірність обґрунтування розробленої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО. Усе вище зазначене переконує нас у визнанні її як системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Подальше використання системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО, у міжкурсовий період і в процесі самоосвіти педагогічних працівників потребує відповідної інформації про організацію її функціонування, що зумовило розробку методичних рекомендацій з практичного застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

3.2. Методичні рекомендації із застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Упровадження освітніх інновацій є актуальним і динамічним процесом, який потребує відповідної інформації, різної за змістом, обсягом, репрезентативністю, комунікативністю та цінністю. Важко уявити здійснення цього процесу без актуальної, повної, достовірної інформації, яка є об'єктом

процесу впровадження освітніх інновацій в ІППО і потребує правової підтримки, інформаційних ресурсів та джерел; активного застосування сучасних технологій для здійснення інформаційних процесів, – що зумовило необхідність створення моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, результативність якої було доведено у формульованому експерименті.

Використання моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників надає можливість педагогічним працівникам бути активними учасниками інноваційних процесів, швидко орієнтуватися в них, ефективно застосовувати у педагогічній практиці теоретичні знання з інноватики, вміння здійснювати інноваційну та інформаційну діяльність у впровадженні освітніх інновацій; розвивати якісно нову інформаційну культуру користувача сучасних і традиційних інформаційних ресурсів.

Проведення експериментальної апробації моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО дало змогу виявити проблеми, які спричинені недостатністю інформації про систему інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО і можливості її застосування, що ускладнює її функціонування, а саме:

– педагогічні (недостатня готовність педагогічних працівників до застосування компонентів системи інформаційного забезпечення і здійснення інформаційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій);

– організаційні (відсутність технології організації та функціонування структурного підрозділу з інноваційної і інформаційної діяльності в ІППО);

– технологічні (потреба у розробленні процедури для створення системи інформаційного забезпечення та застосування інформаційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій в ІППО);

– психологічні (недостатня мотивація педагогічних працівників до застосування сучасних інформаційних ресурсів).

На основі вивчення кожної з проблем окремо і визначення шляхів їх вирішення нами розроблено методичні рекомендації із застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

Формування готовності педагогічних працівників до застосування системи інформаційного забезпечення в процесі впровадження освітніх інновацій ґрунтується на принципах:

- забезпечення системного інформування педагогічних працівників в ІППО, що ставить у центр застосування інформаційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій, потребу у їх постійному вдосконаленні та застосуванні новітніх технологій для здійснення пошуку, відбору, обробки, та захисту і поширення інформації; створення та застосування оптимальних інформаційних ресурсів в процесі впровадження освітніх інновацій, забезпечення доступу до інформаційних джерел;

- орієнтованість на специфіку навчального закладу освіти та врахування потреб і можливостей учасників навчального процесу щодо ефективного використання компонентів моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій: концептуально-теоретичного, змістового, організаційно-педагогічного і технологічного.

Створення і раціональне функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО потребує теоретичної і практичної підготовки педагогічних працівників.

До теоретичної підготовки педагогічних працівників відносимо:

- опанування теоретичних основ інноватики, закономірностей перебігу інноваційних процесів, особливостей здійснення інноваційної освітньої діяльності;

- ознайомлення з основами інформатики як науки про інформацію, закономірностями всіх формальних і неформальних інформаційних процесів та їх застосування на етапах впровадження освітніх інновацій.

Практична підготовка включає роз'яснювальну роботу про розроблення і застосування структурних компонентів на етапах впровадження освітніх інновацій.

Проведення теоретичної і практичної підготовки передбачає очну, очно-дистанційну і заочну форми навчання залежно від навчального закладу, організації, установи, де створюється система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.

У навчальному процесі ІППО застосовуються очна і очно-дистанційна форми, на яких можливе проведення різних видів занять: лекції, практичні заняття, тренінги, тематичні дискусії, спецкурси тощо, що забезпечує оптимальну теоретичну і практичну підготовку педагогічних працівників до використання системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.

Кількість годин визначається нормативними документами про навчальний процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО (Положення про норми часу, типові плани підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів освіти тощо).

У формувальному експерименті у навчальний процес експериментальних навчальних закладів було впроваджено спецкурс "Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій", який проводився як за очною формою підвищення кваліфікації педагогічних працівників (курси тривалістю у два – три тижня), так і за очно-дистанційною із терміном навчання 6 місяців.

Підвищення кваліфікації слухачів в ІППО за очно-дистанційною формою навчання проводиться в три етапи: організаційно-настановна сесія; дистанційний етап; залікова сесія. На першому і третьому етапах підвищення кваліфікації слухачів у спецкурсі передбачено проведення практичних занять, навчальних тренінгів та семінарів; на другому – дистанційному – слухачам пропонується самостійна робота та підготовка практикумів за орієнтовними темами: „Практичне використання сучасних інформаційних ресурсів як елементів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій”,

„Організація інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО”, „Практичне застосування засобів та форм збору, збереження, аналізу та розповсюдження інформації про результати інноваційної діяльності”. Слухачами на цьому етапі навчання проводиться практичне застосування у конкретних навчальних закладах (де вони працюють) інформаційних елементів структурних компонентів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій і самостійне опанування окремих теоретичних матеріалів.

Теми і види занять спецкурсу та розподіл навчальних годин містить навчально-тематичний план, який подаємо у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Навчально-тематичний план спецкурсу “Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій”

№ з/п	Зміст	Всього годин	Практичне заняття	Семінар, навчальний тренінг	Самостійна робота
1.	Інноваційні тенденції розвитку освіти. Інноваційність як ознака сучасності.	4			
1.1	Інноваційні процеси в системі освіти, закони їх перебігу	1		1	
1.2	Освітні інновації в Україні: класифікація освітніх інновацій, практичне застосування інноваційних технологій	2		1	1
1.3	Життєвий цикл інновації та етапи впровадження у систему освіти	1	1		
2.	Система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій	8			
2.1	Поняття, зміст та структура системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій	1		1	
2.2	Сучасні і традиційні види та засоби інформаційного забезпечення (бази даних, Інтернет-ресурси)	4	2	1	1
2.3	Технології ефективного застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій	3	1	1	1
Разом:		12	4	5	3

Розроблена тематика і різні форми навчальних занять спецкурсу забезпечили у формувальному експерименті теоретичній і практичній підготовці педагогічних працівників до створення та застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ІППО.

Експериментальна апробація передбачала поширення інформації про ефективне застосування структурних компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО на конференціях, семінарах, нарадах, що сприяло ознайомленню і підготовці педагогічних працівників до її використання у практичній діяльності навчальних закладів.

У період самоосвіти педагогічних працівників, який може тривати від двох до п'яти років (підвищення кваліфікації педагогічних працівників відбувається раз на п'ять років відповідно до нормативно-правових документів), актуальною є заочна форма підготовки педагогічних працівників до створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО. Інформацію про модель, її наукове обґрунтування, структуру, зміст, можливості застосування опубліковано у періодичних виданнях як традиційних (наукові збірники, журнали), так і сучасних (електронні фахові видання, освітні сайти), для усіх бажаючих у поведяться консультації на сайті www.kafmo.umo.edu.ua і за електронною адресою: kamenosv@gmail.com.

Наступною проблемою у застосуванні моделі інформаційного забезпечення в експериментальних ІППО було визначено організаційну, усунення якої вбачаємо у розробленні технології організації функціонування структурного підрозділу з інноваційної та інформаційної діяльності.

Організаційно-педагогічний компонент моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО передбачає наявність спеціального структурного підрозділу з інноваційної і інформаційної діяльності, метою якого є створення умов організаційно-методичних, аналітично-інформаційних і психолого-педагогічних умов для впровадження освітніх інновацій в ІППО та забезпечення системного інформування педагогічних працівників на етапах цього процесу.

На констатувальному етапі дослідження було виявлено наявність структурних підрозділів з інноваційної діяльності в кожному ІППО, що зумовлено потребою впровадження освітніх інновацій в діяльність і навчальний процес ІППО для забезпечення їх розвитку. Проте аналіз звітної документації ІППО показав, що структурні підрозділи ІППО з інноваційної діяльності створено за різними типами: відділи, центри, лабораторії тощо, їх мета і завдання теж відмінними.

Створення єдиного інформаційного простору системи післядипломної освіти потребує організаційно-педагогічного забезпечення інформаційної діяльності педагогічних працівників, яке можуть здійснювати спеціальні структурні підрозділи з інноваційної і інформаційної діяльності.

У формувальному експерименті нами проаналізовано організаційну структуру і зміст діяльності Центру освітніх інновацій та інформації ЦІППО ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України і за результатами аналізу розроблено технологію організації функціонування структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності педагогічних працівників, яка ґрунтується на основних вихідних положеннях теорії управління щодо змісту та організації колективної діяльності.

До принципів організації функціонування структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності в ІППО ми відносимо:

1. *Принцип демократизації*, що передбачає розширення прав працівників, делегування повноважень керівника структурного підрозділу підлеглим, створення комфортного морально-психологічного клімату в колективі, доброзичливих стосунків між адміністрацією закладу і педагогічними працівниками; передбачає моральне і матеріальне стимулювання ініціативи і творчих пошуків працівників. Реалізація цього принципу здійснюється через надання працівникам обов’язків і прав щодо організації впровадження інноваційних проектів, програм; координації інноваційної діяльності навчальних закладів; визначення методів моніторингу, заходів тощо; звітування про результати роботи.

2. *Принцип науковості* передбачає функціонування структурного підрозділу х інноваційної та інформаційної діяльності на засадах законів України, нормативних актів щодо здійснення інноваційної і інформаційної діяльності та широкого використання досягнень науки в галузях: педагогіки, педагогічної інноватики, інформатики, результатів досліджень психолого-педагогічних наук, передового педагогічного досвіду.

3. *Принцип оперативності, конкретності і діловитості, який забезпечує* оперативність вирішення завдань, поставлених перед колективом структурного підрозділу і передбачає, крім глибокого і детального аналізу результатів проведених заходів, розроблення та надання педагогічним працівникам конкретних рекомендацій з проблем їх інноваційної та інформаційної діяльності. Реалізація цього принципу відображається у наступних завданнях структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності: надання консультацій учасникам впровадження освітніх інновацій з питань застосування компонентів системи інформаційного забезпечення; просвітницько-пропагандистська робота щодо інформування освітян про інноваційну освітню діяльність навчальних закладів, результати впровадження освітніх інновацій; інформаційно-методична підтримка співпраці з навчальними закладами і науковими установами, що здійснюють науковий супровід і експертизу інноваційної діяльності.

4. *Принцип оптимального розподілу обов'язків та відповідальності* між працівниками структурного підрозділу, включення до їх функціональних обов'язків завдань із впровадження конкретних освітніх інновацій, визначення об'єктів і суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій, забезпечення їх системного інформування на його етапах та забезпечення звітності про результати проведеної роботи.

5. *Принцип зворотного зв'язку* забезпечує визначення рухів та урегулювання як внутрішніх, так і зовнішніх інформаційних потоків, включає визначення об'єктів для збору інформації, суб'єктів для забезпечення інформацією і надання звітної інформації керівництву.

6. *Принцип інформаційної та логічної обґрунтованості* здійснення етапів впровадження освітньої інновації передбачає аналіз та систематизацію інформації на кожному етапі впровадження; синтез (на основі аналізу розроблення програм для навчального процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників) та оцінювання існуючої інформаційної бази (ресурсів, фактів, документів тощо) для оперативного вирішення проблем впровадження освітніх інновацій.

Технологія організації функціонування структурних підрозділів з інноваційної і інформаційної діяльності педагогічних працівників – це система ключових цілеспрямованих заходів направлених на комплексне вирішення завдань цих структурних підрозділів ІППО.

Діяльність структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності включає такі типи заходів: превентивні, (попереджувальні), коригувальні, направляючі протягом процесу впровадження освітніх інновацій і презентаційні. Метою будь-якого заходу є формування того чи іншого ставлення педагогічних працівників до процесу впровадження, їхньої діяльності в цьому процесі тощо, та формування певної системи знань про освітні інновації, особливості їх упровадження, компоненти системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій тощо.

На основі аналізу завдань структурних підрозділів ІППО з інноваційної та інформаційного діяльності розроблено систему заходів для їх реалізації, яку подаємо у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Система заходів, організацію і проведення яких здійснюють структурні підрозділи з інноваційної і інформаційної діяльності ІППО

№ з/п	Назва заходу	Зміст інформаційної діяльності
1	2	3
<i>Превентивні (попереджувальні) заходи</i>		
1	Робоча нарада	Організація діяльності працівників, постановка поточних завдань, звітування про пророблену роботу
2	Планування	Розроблення річного плану роботи структурного підрозділу, індивідуальних планів працівників, плану

		реалізації інноваційних проєктів, програм тощо, на основі аналізу проведеної роботи внесення коректив до планів
Направляючі протягом процесу впровадження освітніх інновацій		
3	Інформування наукових і педагогічних працівників ІППО про конференції, семінари	Система повідомлень через: сайт ІППО; інформаційний стенд комунікаційні канали передачі інформації структурним підрозділам ІППО, слухачам курсів підвищення кваліфікації та обласним ІППО; періодичну пресу, фахові видання тощо
4	Проведення постійно діючого семінару з проблем впровадження освітніх інновацій	Поширення інформації про результати інноваційної освітньої діяльності в Україні, впровадження освітніх інновацій, діяльність експериментальних навчальних закладів
5	Зустрічі з авторами освітніх інновацій та представниками експериментальних навчальних закладів	Організація обміну інформацією про освітні інновації між авторами, науковими керівниками експериментальної діяльності у навчальних закладах та споживачами освітніх інновацій (наукові працівники, викладачі ІППО, вчителі, методичні працівники тощо)
Коригувальні		
6	Моніторинг	Збір, обробка, збереження та аналіз інформації про стан упровадження освітніх інновацій
7	Консультування	Надання інформаційної підтримки у процесі впровадження освітніх інновацій
Презентаційні		
8	Участь у міжнародних, всеукраїнських конференціях, семінарах освітянських виставках	Поширення інформації про результати впровадження освітніх інновацій
9	Публікації у періодичній пресі, фахових виданнях, електронних журналах тощо, участь в організації і проведенні	

Основною формою процесу інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників є колективна діяльність педагогічних працівників, отже, технологія проведення заходів може розглядатися в контексті загальної технології організації колективної творчої діяльності, яка включає розуміння учасниками цього процесу його мети і завдань, розподіл функціональних обов'язків, спільну

турботу про результати роботи структурного підрозділу, колективне планування роботи, обговорення та оцінювання проміжних результатів, взаємодопомогу на етапах впровадження освітніх інновацій.

До технологічних проблем, що ускладнюють функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників відносимо відсутність процедури створення моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІПО та застосування інформаційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій в ІІПО.

Процедура створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає такі етапи:

1. Визначення стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у навчальному закладі.
2. Проектування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.
3. Побудова системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.
4. Застосування структурних компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Перший етап процедури створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників включає аналіз стану інформаційного забезпечення в ІІПО і визначення інформаційних потреб учасників впровадження освітніх інновацій кожного етапу впровадження освітньої інновації в конкретному навчальному закладі. Внаслідок встановлюється загальний рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у навчальному закладі за визначеними у розділі 1.2 критеріями рівня якості інформаційного забезпечення в ІІПО.

Другий етап процедури створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачав ознайомлення суб'єктів впровадження освітніх інновацій з моделлю інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО, її метою, функціями, умовами застосування і структурними компонентами, встановлюють їх пріоритетність за параметрами: першочергові, системоутворюючі, ресурсомісні і участь користувачів системи інформаційного забезпечення у її технічному проектуванні та у безпосередній взаємодії щодо уточнення і доповнення вимог до її компонентів, які не були виявлені у процесі експериментальної апробації. Аналізується і коректується модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій відповідно до характерних особливостей впроваджуваної освітньої інновації та умов і можливостей конкретного навчального закладу. Визначається набір необхідної документації: вхідної, вихідної, звітної та форми її подання. Результатом цього етапу процедури створення і функціонування інформаційного забезпечення в ІППО є адаптована до умов і можливостей навчального закладу система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.

Наступний, третій етап процедури створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників являв собою чітко сплановану і спроектовану побудову її компонентів (концептуально-теоретичного, змістового, організаційно-педагогічного і технологічного) відповідно до розроблених документів та визначених функцій. У результаті відбувається визначення елементів структурних компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників та засобів і методів їх застосування.

Заключний, четвертий етап процедури створення і функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО забезпечував застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження

освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників та моніторинг її результативності, у разі відхилення від основних функцій її компонентів або потреби у застосуванні нових елементів, засобів та форм інформування, непередбачених у попередніх етапах процедури створення і функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО, пропонується повтор цієї процедури.

Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій потребує здійснення інформаційних процесів, що застосовуються на етапах впровадження інновацій і забезпечують цілеспрямований відбір та систематизацію інформації про освітні інновації, доступ до відповідних інформаційних ресурсів і джерел.

Інформаційні процеси є елементом структурного технологічного компоненту системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, експериментальна апробація якої показала необхідність у розробці технологій для їх здійснення.

Для функціонування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників застосовували інформаційні процеси щодо пошуку, збору, відбору, обробки, збереження, захисту та поширення інформації про інновації.

Технологія пошуку інформації включає спеціально організовані дії (операції, процедури) суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій, що проводяться з метою отримання нової інформації про освітні інновації; для здійснення цього процесу застосовуються джерела інформації та інформаційні потоки.

Процедура пошуку інформації передбачає чітке розуміння суб'єктами процесу впровадження освітніх інновацій:

- яка потрібна інформація (за інформаційними потребами суб'єктів: педагогічних працівників, навчального закладу тощо);
- де її можна отримати (інформаційні джерела);

- як її шукати (засоби передачі інформації та інформаційні інструменти).

Інформаційна потреба визначається на основі аналізу стану процесу впровадження освітніх інновацій у конкретному навчальному закладі, виявлення проблем, шляхів їх вирішення і визначення необхідної для цього інформації.

Розуміння суб'єктами процесу впровадження освітніх інновацій інформаційних потреб дає змогу чітко сформулювати інформаційний запит (яка інформація необхідна) та визначити інформаційні джерела.

У нашому дослідженні виявлено та розкрито особливості інформаційних джерел: традиційних (бібліотечні фонди, курси підвищення кваліфікації, конференції, тощо) і сучасних (інформаційні бази даних, освітні сайти, Інтернет-конференції, інноваційні тренінги, дистанційні курси тощо) з метою визначення їх достовірності, доступності для користувачів.

Результати проведеного дослідження доводять, що серед освітянського загалу бібліотеки залишаються самим доступним і достовірним джерелом інформації, 94 % респондентів оцінили їх в 100 балів (за 100-бальною системою оцінювання) за критеріями: доступність, достовірність та об'єктивність інформації, що надається ними.

Найбільш відомими бібліотеками в Україні є: Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, Український інститут науково-технічної та економічної інформації, Книжкова палата України, а також бібліотеки деяких наукових установ (Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, НПУ ім. М.П. Драгоманова, Університету менеджменту освіти тощо).

Пошук інформації відбувається за бібліотечними каталогами, де інформація про книги і періодичні видання систематизована за тематикою, галузями науки, назвою, прізвищем автора, роком видання тощо), за допомогою спеціальних бібліотечних карток користувачі з'ясовують наявність книг, що містять потрібну інформацію.

Пошук інформації у бібліотечних фондах потребує опрацювання певної кількості друкованих інформаційних джерел, що вимагає чималих затрат часу.

Тому варто дотримуватися наступних практичних рекомендацій роботи з книгою:

1. Ознайомитись із титульною сторінкою, де вказано основні відомості: назва книги, прізвище автора, місце та рік видання, найменування видавництва, ці відомості допоможуть швидко надати потрібну інформацію консультанту бібліотечного каталогу для пошуку книги.

2. Ознайомитись із змістом книги, де містяться заголовки розділів, глав, параграфів у певній послідовності викладеної інформації (окремо слід звернути увагу на графічні зображення, схеми, рисунки, таблиці, які узагальнюють великий за обсягом матеріал).

3. Анотація, передмова, вступ чи висновки книги складають загальне уявлення про зміст і призначення книги.

4. Ознайомитись з текстом книги, окремими сторінками, абзацами з розділів, що за назвою найбільше підходять до питання, з якої здійснюється пошук інформації, дозволить з'ясувати настільки матеріал книги є потрібним, об'єктивним, актуальним і доступним.

До традиційних інформаційних джерел також відносимо заходи: семінари, конференції, курси підвищення кваліфікації, що проводяться науковими установами і навчальними закладами для надання інформації педагогічним працівникам з проблем інноваційної діяльності, впровадження освітніх інновацій, управління інноваційними процесами тощо.

Пошук інформації у сучасних інформаційних джерелах: електронні бази даних (Банк освітніх інновацій), сайти освітніх установ, Інтернет-конференції (чати, блоги), інноваційні тренінги, дистанційні курси передбачає застосування ІКТ і сучасних засобів передачі інформації і інформаційних інструментів.

Найбільш зручним сучасним засобом пошуку необхідної інформації є Інтернет, всесвітня комп'ютерна мережа (*World Wide Web* – «всесвітня широка павутина»). Інтернет надає різноманітну інформацію (від прогнозу погоди до наукових відкриттів, політичних, економічних подій тощо).

Оптимальний і якісний пошук інформації в Інтернеті здійснюється за допомогою спеціального програмного забезпечення – пошукових інструментів, що розміщуються на веб-серверах (спеціальні комп'ютери), кожен з яких виконує певні функції:

1. Аналіз веб-сторінок та занесення результатів аналізу на той чи інший рівень бази даних пошукового сервера.
2. Пошук інформації за ключовими словами або описом.
3. Забезпечення зручного інтерфейсу для пошуку інформації та інструментарію для перегляду результату пошуку користувачем.

Прийоми роботи, що використовуються при роботі з тими чи іншими пошуковими інструментами, практично однакові.

Інтерфейс (сторінка сайту на екрані комп'ютера) пошукового інструменту містить:

- гіперпосилання (активні об'єкти: слова, словосполучення, значки, малюнки тощо), які уможливають миттєвий перехід на інші веб-сторінки);
- рядок подачі запиту (рядок пошуку);
- інструменти активізації запиту (спеціальні кнопки для маніпуляцій комп'ютерною мишею).

Пошукові інструменти передбачають простий і розширений способи пошуку інформації:

1. Простий: користувач набирає ключове слово, фразу і активізує пошук, тим самим отримує добірку документів за темою запиту.
2. Розширений пошук інформації відбувається за додатковими параметрами, що пропонуються на веб-сторінці.

Кожен з пошукових інструментів використовує різні критерії ранжирування документів, як при аналізі результатів пошуку, так і при формуванні індексу (наповненні індексної бази даних веб-сторінок).

Таким чином, якщо вказати в рядку пошуку для кожного пошукового інструменту однаковий запит, можна отримати різні результати пошуку.

Технології пошуку інформації в Інтернеті здійснюються методами використання пошукових машин, каталогів, підбору посилань і баз даних адрес.

Пошукові машини (search engines) – сервери з великою базою даних URL-адрес, які автоматично звертаються до сторінок Інтернету, вивчають їх зміст і за ключовими словами копіюють ці сторінки у свою базу даних [225].

До найбільш відомих машин веб-пошуку належать Google, Yahoo, Alta Vista, Excite, Hot Bot, Lycos, Яндекс, Rambler, Апорт.

Каталоги (directories) мають ієрархію змісту і властивість постійно оновлюватись і поповнюватись. Засіб пошуку – це рух від більш загальних категорій до більш конкретних. Тематичний рубрикатор, за допомогою якого користувач знаходить рубрику із посиланнями на потрібну веб-сторінку, деякі найбільш відомі каталоги подаємо у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Тематичні каталоги (англомовні, україномовні, російськомовні)

№ з/п	Назва каталогу
Англомовні	
1	http://www.DMOS.org
2	http://www.yahoo.com/
3	http://www.looksmart.com
Україномовні	
1	http://www.meta.kharkiv.net/ – Всеукраїнська пошукова система МЕТА. Одна з найстарших систем Українських ресурсів Сіті. Сервер доступний англійською і російською мовами
2	http://www.search.kiev.ua/ – Всеукраїнська пошукова система NSearch
3	http://www.look.ru/ – Каталог ресурсів Інтернет LOOK. Кожен ресурс відображається кнопкою 88x31.
4	http://sel.alfainter.net/ – Каталог вибраних ресурсів Інтернет ВИБРАНЕ
5	http://www.qp.dp.ua/ – Каталог ресурсів Інтернет КУДИ ПІТИ?
6	http://www.infoukes.com/ – Каталог українських ресурсів Інтернет в Канаді (на англійській мові) InfoUkes
7	http://www.swlinks.dn.ua/ – Каталог ресурсів Інтернет Super World Links
Російськомовні	
1	Каталог@Mail.ru
2	Weblist
3	Vsego.ru

Пошук інформації за допомогою відсортованого за темами підбору посилань відрізняється від попередніх технологій пошуку, щоб знайти потрібну веб-сторінку необхідно “відкривати” кожне посилання і самостійно за змістом інформації визначати її потребу.

Бази даних адрес (addresses database) – це спеціальні пошукові сервери, у яких зазвичай використовується класифікація за родом діяльності, по своїй продукції і послуги, що надаються, за географічною ознакою. Іноді вони доповнені пошуком за алфавітом. У записах бази даних зберігається інформація про сайти, які надають інформацію про електронну адресу, організації та поштову адресу за певну плату [120]. Прикладом найбільшої англійської бази даних адрес є <http://www.lookup.com/>.

Розглянуті основні технології пошуку інформації в Інтернеті і представлені в загальних рисах пошукові інструменти, а також структури пошукових запитів для найбільш популярних україномовних, російськомовних та англійськомовних пошукових систем були використані нами у технологічному компоненті розробленої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників для здійснення інформаційних процесів.

Слід зазначити, що єдиної оптимальної схеми пошуку інформації в Інтернеті не існує. Залежно від специфіки потрібної інформації для впровадження освітніх інновацій та інформаційної підтримки інноваційної діяльності використовуються відповідні пошукові інструменти.

Наступний інформаційний процес, збір інформації про освітні інновації передбачає методи: вивчення наукової літератури, документальної бази даних; опитування учасників інноваційних процесів; листування тощо.

Вивчення наукової літератури та опитування або отримання інформації на лекціях, семінарах, конференціях потребує від педагогічних працівників уважного і детального обмірковування та обов’язкового конспектування. Класифікацію конспектів подаємо у табл. 3.9.

Класифікація конспектів для збору інформації

№ з/п	Вид конспекту	Характерні особливості
1	2	3
1	Плановий	Конспект книги (лекції) за її змістом: заголовками, розділами, параграфами, повністю відображає структуру книги, лекції, доповіді
2	Вільний	Конспект, що об'єднує у своєму змісті переказ прочитаного (почутого) із цитатами з окремих розділів чи параграфів книги (лекції, доповіді).
3	Текстуальний	Конспект, що складається із цитат, які відображають основний зміст книги, ідеї та положення певного параграфа чи книги.
4	Тематичний	Конспект, в якому цитати з різних джерел або переказ авторських думок групуються за рубриками, що розкривають зміст тем, із яких складається книга.

Серед сучасних методів збору інформації про освітні інновації активно педагогічними працівниками використовується електронна пошта (E-mail), перевага якого на відміну від традиційних полягає в тому, що інформація доставляється миттєво у будь-яку частину земної кулі. Головне, щоб комп'ютер був підключений до мережі Інтернет. Причому інформація може бути різного формату текстові документи, фото-відеофайли, презентації тощо.

Перевагою електронної пошти є автоматичне завантаження інформації та її зберігання в електронному вигляді.

Технологія збору інформації залежить від періодичності її надходження. За періодичністю надходження інформація буває щоденною, щотижневою, піврічною, щорічною. Збір та обробку інформації здійснюють працівники структурного підрозділу ІІПО з питань інноваційної та інформаційної діяльності відповідно до розроблених форм під час процедури створення і функціонування інформаційного забезпечення в ІІПО.

До щоденної інформації ми відносимо дані про наявність викладачів відповідно до розкладу навчальних занять, забезпечення матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних умов для навчання за інноваційними програмами; непередбачені відхилення від плану реалізації впровадження освітньої інновації, пропозиції для їх усунення тощо.

Щотижнева інформація містить дані про виконання робочих планів з упровадження освітніх інновацій; звітність про результативність кожного етапу навчання, наприклад, у ЦППО УМО підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснюється за трьома етапами: організаційно-настановчий, дистанційний, заліковий; впровадження освітніх інновацій відбувається відповідно до режиму навчання; тоді, як тренінги за інноваційною освітньою програмою “Intel® Навчання для майбутнього” проводяться щотижнево і по закінченню кожного тижня можна надавати звітну інформацію про результати навчання педагогічних працівників. Також, до щотижневої інформації належать відомості про проведення й результативність таких заходів як семінари, конференції, Інтернет-форуми, чати тощо; стан ведення документації, консультацій, підвищення кваліфікації педагогічних працівників за індивідуальними планами роботи та ін.

До інформації піврічної ми відносимо здебільшого звітні дані про якість виконання навчальних планів і програм, роботу творчих груп науково-педагогічних працівників, наявність та стан документації за півріччя. У подальшій роботі узагальнені дані за рік утворюють річну інформацію, яка також містить переважно звітні дані.

Збір інформації, необхідної для впровадження освітніх інновацій, здійснюється та узагальнюється відповідальними працівниками структурних підрозділів ПППО, зібрана інформація оцінюється та рекомендується для застосування керівником (закладу, структурного підрозділу, робочої групи тощо) згідно із планом впровадження освітніх інновацій, для збору інформації застосовуються відповідні методи накопичення, аналізу, порівняння, статистичної обробки тощо.

Зібрана інформація потребує відбору, збереження на різних носіях (паперових, електронних) та захисту.

Відбір інформації про освітні інновації відбувається за визначеними у розділі 1.2 критеріями якісної інформації: новизна, актуальність, достовірність, достатність і комунікативність.

Технологія обробки інформації передбачає застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які прискорюють інформаційні процеси, і включає:

- розроблення вимог до інформації (зміст, структура документів, розміри текстів, параметри форматування тощо);
- внесення відібраної інформації у комп'ютер;
- форматування текстів (за розробленими вимогами: розміри шрифту, інтервалів, відступи, розміщення на сторінці тощо);
- створення документів (планів, дайджестів, інформаційних добірок тощо);
- підготовку інформації для розміщення у базах даних (створення файлів за розробленими формами).

Обробку інформації про освітні інновації проводять педагогічні працівники структурних підрозділів з інноваційної діяльності з метою її аналізу, систематизації та створення нової інформації (синтез) методами узагальнення та опису результатів упровадження освітніх інновацій і передбачає розроблення навчальних програм для курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, спецкурсів; нових інноваційних проектів; каталогів про освітні інновації, інформаційних ресурсів тощо.

Накопичена інформація потребує зберігання, що є одним з основних засобів забезпечення її доступності протягом деякого проміжку часу.

Збереження інформації відбувається за допомогою традиційних і сучасних засобів.

Традиційно інформація зберігається у бібліотеках, архівах, колекціях; у вигляді книг, паперових документів, кінофільмів тощо.

Доступ до цих інформаційних джерел забезпечує велика кількість людей, оскільки обслуговування значною мірою здійснюється вручну, тому процедура ознайомлення і використання інформації потребує її копіювання, що можливо зробити лише у сховищі. Отже, доступ до цієї інформації складний і потребує витрат часу.

Сучасні засоби зберігання інформації передбачають застосування комп'ютерів, магнітних та оптичних носіїв, що сприяє збереженню великих обсягів інформації в інформаційних базах даних, тематичних каталогах тощо.

Щоб запобігти несанкціонованому доступу до інформації про освітні інновації, її пошкодженню і використанню конфіденційних відомостей про особисті дані учасників інноваційних проектів, необхідно вживати заходи для захисту інформації. Захист інформації передбачає спеціальну систему дій, які спрямовані на оптимальне співвідношення між доступом до інформаційних ресурсів і продуктів інноваційної діяльності та санкціонованого (контрольованого) поширення інформації.

У системі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО технологія захисту інформації включає:

- визначення інформації закритого і відкритого типу;
- призначення відповідальних працівників та надання їм повноважень модифікувати або знищувати відкриту і закриту інформацію в інформаційних ресурсах;
- забезпечення обмеженого доступу до закритої інформації користувачів;
- забезпечення захисту авторських прав об'єктів інтелектуальної власності
- забезпечений доступу для ознайомлення з відкритою інформацією.

Особливе значення має проблема розміщення і захисту інформації в мережі Інтернет, тому на сайтах, де розміщено бази даних про освітні інновації, банки освітніх інновацій рекомендується обов'язкова реєстрація користувачів; здійснення контролю з боку працівників структурних підрозділів з інноваційної і інформаційної діяльності за виконанням користувачами операцій з обробки інформації з метою запобігання спробам несанкціонованих дій щодо використання інформації; за потреби надання та позбавлення користувачів

інформаційних ресурсів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій права доступу до інформації.

У системі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІПО здійснюється контроль за цілісністю програмного забезпечення, технічних засобів, що використовуються для обробки інформації. Цю функцію покладено на керівників структурних підрозділів навчальних закладів з метою захисту цих засобів.

Процес впровадження освітніх інновацій передбачає поширення інформації про його результати. Поширення інформації про освітні інновації і результати їх впровадження відбувається через передавання інформації від джерела до користувача за допомогою зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, організацію і функціонування яких забезпечують суб'єкти впровадження освітніх інновацій в ІІПО.

Однією з умов здійснення інформаційної діяльності є цілеспрямоване формування інформаційних внутрішніх і зовнішніх потоків у навчальному закладі [48]. На констатувальному етапі експерименту встановлено, що недосконалість інформаційних потоків в ІІПО є однією з проблем якісного інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.

Технологія поширення інформації про освітні інновації складається з:

- визначення обсягів інформації і форм для її передачі (усна – повідомлення, виступи учасників впровадження освітніх інновацій на різних заходах; письмова (документальна) – звіти, статті у фахових виданнях та періодичній пресі; електронна – розміщення інформації на освітніх сайтах, мультимедійні презентації, бази даних освітніх інновацій);

- організації внутрішніх інформаційних потоків (визначення хто, кому, коли і яку надає інформацію), що передбачає створення вертикалі для передавання інформації залежно від структури навчального закладу, застосування комунікації по низхідній (накази, розпорядження, доручення тощо) і по висхідній (звіти, повідомлення про проблеми, потреби у процесі інформування педагогічних

працівників); горизонтальні комунікації забезпечують обмін інформацією між структурними підрозділами навчального закладу;

- призначення відповідальних осіб (працівники структурних підрозділів з інноваційної та інформаційної діяльності), які за розробленими графіками інформування учасників процесу впровадження освітніх інновацій здійснюють системне інформування учасників процесу впровадження;

- організації зовнішніх інформаційних потоків, що передбачає циркуляцію інформації між навчальним закладом і зовнішнім середовищем через традиційні форми (обмін документів, публікації, виступи, проведення конференцій, семінарів тощо) та сучасні (створення сайтів, проведення Інтернет-конференцій, опитування тощо).

Зростання ролі інформаційних потоків обумовлено тим, що педагогічні працівники як споживачі інформації про освітні інновації і учасники їх втілення потребують постійного системного інформування, яке відбувається через застосування інформаційних процесів на етапах упровадження освітніх інновацій.

Види інформаційних процесів, методи їх здійснення на етапах впровадження освітніх інновацій в ІІІО подаємо у табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Види і методи здійснення інформаційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій

Етапи впровадження	Види інформаційних процесів	Методи здійснення інформаційних процесів
1	2	3
Підготовчий	Пошук інформації	Опрацювання першоджерел (книг, статей тощо); відвідування лекцій, конференцій семінарів тощо; використання сучасних інформаційних джерел (Інтернет – інструментів: пошукових машин, каталогів баз даних, сайтів)
	Збір інформації	Опитування, накопичення даних, анкетування, інтерв'ювання, вивчення літературних джерел
	Відбір та обробка інформації	Аналіз, порівняння, співставлення, фільтрація
	Обробка і створення нової інформації	Розкодування, ранжирування, вивчення документів, синтез, обробка інформації

1	2	3
	Поширення інформації (ознайомлення і інструктаж про застосування моделі інформаційного забезпечення)	Проведення заходів (семінари, конференції, наради, інструктаж, консультації тощо)
Формувальний	Обробка інформації	Синтез (створення плану, програми, підготовка форм для звітної документації)
	Поширення інформації	Консультавання, інструктаж учасників з питань впровадження освітньої інновації
	Збір інформації	Опитування, накопичення даних, анкетування, інтерв'ювання учасників впровадження освітніх інновацій
	Збір інформації	Опитування, анкетування, інтерв'ювання
	Збереження інформації	Створення баз даних, каталогів, картотек, оновлення бібліотечних фондів
Корекційний	Відбір інформації	Аналіз інформації, порівняння, співставлення, фільтрація
	Збереження інформації	Створення баз даних
Апробаційний	Застосування інформації	Втілення інноваційних технологій
	Збір інформації	Накопичення даних, аналіз інформації
	Збереження інформації	Створення баз даних
Експертний	Обробка інформації	Вивчення звітних матеріалів, аналіз інформації, фільтрація, синтез (створення документів)
	Збереження інформації	Створення електронної інформації
	Захист інформації	Затвердження документів, тем наукових розробок керівниками навчальних закладів, науковими, методичними радами; створення закритих баз даних
Презентаційний	Поширення інформації	Видавнича діяльність, проведення конференцій, семінарів, навчальних тренінгів тощо, розміщення інформації в Інтернеті (сайти освітніх установ)
	Захист інформації	оприлюднення результатів впровадження освітніх інновацій

Як бачимо у табл. 3.10, процес упровадження освітніх інновацій передбачає для здійснення інформаційних процесів застосування відповідних методів.

Методи аналізу, порівняння і статистичної обробки інформації створюють можливості для розробки різних варіантів та форм документів відповідно до потреб їх застосування.

Метод аналізу інформації забезпечує відстеження інформації про освітні інновації, яка необхідна для вирішення проблем у навчанні, вихованні, організації діяльності навчального закладу тощо.

Метод порівняння інформації про освітні інновації дав змогу виявити спільні і відрізнні ознаки об'єктів, процесів тощо.

Метод ранжирування інформації – визначити типи порівняння даних: порівняти освітні інновації за складовими, структурою, змістом тощо, позиційне порівняння, тимчасове порівняння, частотне порівняння, кореляційне порівняння.

Метод фільтрації даних полягає у зіставленні вхідних даних за заздалегідь сформульованими критеріями якісної інформації і вимог до її об'ємів і форм подання. Критерії і вимоги є фільтром, який дозволяє відбір якісної інформації, що відповідає вимогам і є достовірною, якщо не відповідає – недостовірною.

Принципова відмінність методу фільтрації від методу порівняння даних полягає в тому, що в методі фільтрації вимоги до інформації формулюються заздалегідь, метод порівняння дає змогу виявити ознаки інформації.

Сутність методу розкодування інформації у первинній її обробці і систематизації; передбачає визначення її новизни, актуальності, важливості і терміновості, ступеню точності, достовірності і комунікативності (зрозумілої за рівнем засвоєння). У процесі розкодування визначається рух інформаційних потоків, що створені у навчальному закладі та перевіряється їх результативність за такими показниками, як швидкість обміну інформацією, точність передачі даних, доступність тощо.

Метод накопичення даних, який включає їх поглиблену перевірку, дав змогу систематизувати і розмістити інформацію за видами, визначити цінність (важливість) і терміни її зберігання та споживачів (користувачів інформації).

Метод ретельного вивчення підготовлених звітних документів: аналітичних довідок, пропозицій сприяв внесенню коректив до впровадження освітніх інновацій та інформаційного забезпечення цього процесу; забезпеченню руху інформації та удосконаленню зворотного зв'язку. Цей метод застосовано при експертизі результатів упровадження освітніх інновацій і функціонування моделі інформаційного забезпечення; дозволив виявити недоліки та запобігти виникненню проблем із упровадження освітніх інновацій.

Для спрощення вирішення завдань кожного етапу впровадження освітніх інновацій пропонуються такі послідовні дії:

1. Аналіз функціонуючої системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій і виявлення якості інформації про освітні інновації відповідно до визначених у розділі 2.1 критеріїв якісної інформації (новизна, актуальність, достовірність, достатність, комунікативність); чіткого розподілу функціональних обов'язків між учасниками впровадження освітніх інновацій в ІІІІО.

2. Визначення цілей, яких необхідно досягти у процесі впровадження та уніфікація потрібної документації з урахуванням переліку завдань до інформаційного забезпечення.

3. Визначення потреби в інформації для кожного етапу впровадження та можливих джерел її надходження і організації руху.

4. Визначення видів і потоків інформації, необхідних для розв'язання завдань кожного етапів впровадження освітніх інновацій.

5. Визначення раціонального типу організаційної структури моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, створення схематичного зображення (базова схема моделі інформаційного забезпечення у розділі 2.1).

6. Складання інструкцій, розроблення методичних рекомендацій для досягнення цілей і завдань упровадження освітніх інновацій та системи інформаційного забезпечення цього процесу.

Перш ніж почати роботу з використання моделі інформаційного забезпечення, необхідно визначити доцільність застосування на кожному з етапів впровадження освітніх інновацій її елементів, до яких ми відносимо:

- інформаційні ресурси: бази даних нормативно-правового супроводу, регіональних освітніх інновацій тощо;
- інформацію про умови застосування конкретної інновації у навчальному закладі, про наявність актуальних проблем навчального процесу у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників та виявлення можливостей їх розв'язання через застосування інноваційних технологій;
- спецкурс для підготовки педагогічних працівників до застосування системи інформаційного забезпечення в упровадженні освітніх інновацій;
- інформаційні джерела та засоби для пропаганди впровадження освітніх інновацій;
- заходи для мотивації педагогів до інноваційної діяльності та участі у впровадженні освітніх інновацій, розроблення або оновлення функцій структурних підрозділів ІІІО з інноваційної діяльності;
- критерії для визначення рівнів інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО.

Наступним кроком є формування цілей кожного етапу впровадження освітніх інновацій з вираховуванням правил формулювання мети інформаційного забезпечення за ознаками:

- прогнозування результату втілення освітніх інновацій;
- визначення термінів досягнення результату;
- формулювання цілі для виконавців (учасників впровадження інновацій);
- визначення завдань до функціональних обов'язків виконавців для реалізації цілей впровадження освітніх інновацій;
- забезпечення необхідними ресурсами;
- створення документів для надання повноважень виконавцям.

Після формулювання цілей кожного етапу впровадження освітніх інновацій визначено зміст інформації, необхідної для реалізації поставлених цілей і завдань, що дало змогу зменшити ступінь невизначеності обсягу і видів даних.

При цьому слід враховувати, що зміст інформації має відповідати конкретним завданням на кожному етапі впровадження освітніх інновацій та задовольняти інформаційні потреби учасників цього процесу. З цією метою нами було визначено вимоги до інформації про освітні інновації: новизна (потребує постійного пошуку нової інформації, застосування різних видів інформаційних джерел та засобів збору інформації); актуальність (на основі моніторингу процесу підвищення кваліфікації та діяльності ППО відбирається інформація, яка відображає конкретні проблеми і дозволяє знайти їх вирішення); достовірність (залежить від надійності інформаційних джерел та сумлінної роботи відповідальних працівників структурних підрозділів з організації інноваційної діяльності в ППО); достатність (передбачає повноту, обсяги інформації і його відповідність інформаційним потребам користувача); комунікативність (залежить від побудованих інформаційних потоків в ППО та засобів передачі інформації).

Важливим для створення системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників є розрахунок витрат різних ресурсів на збір, збереження, обробку й аналіз інформації, адже впровадження освітньої інновації обов'язково вимагає витрат: додаткових інтелектуальних, матеріальних та часових.

До внутрішніх ресурсів впровадження освітніх інновацій із застосуванням моделі інформаційного забезпечення ми відносимо кадрове забезпечення: наявність високопрофесійних педагогічних працівників, які наділені такими особистими якостями як рефлексивність, емпатія, мажорність, мають організаторські і лідерські здібності та мотивовані до впровадження освітніх інновацій. Розвиток цих внутрішніх ресурсів та їх уміле використання є значним фактором успішного функціонування ППО.

До зовнішніх ресурсів традиційно належать:

- людські (педагоги, слухачі курсів підвищення кваліфікації з їх особистісними якостями, здібностями, компетенціями, науковці та методичні працівники, меценати, представники громадськості та ін.);
- фінансові (розмір і регулярність виплати зарплати, грошові винагороди, кошти на методичну літературу, посібники тощо);
- матеріально-технічні (матеріально-технічна база закладу, навчальні посібники, ТЗН, засоби наочності, комп'ютерна техніка тощо);
- часові (режим роботи навчального закладу, тривалість робочого дня, раціональність використання бюджету, робочого часу тощо);
- інформаційні (Інтернет, підписка на періодичні, методичні, науково-популярні видання, доступність і якість бібліотечних фондів, можливість вибору форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників);
- організаційні (якість корпоративної культури освітньої організації, чіткість організації навчального процесу, єдність вимог до педагогів зі сторони адміністрації, якість розкладу тощо);
- емоційно-психологічні (соціально-психологічний мікроклімат у навчальному закладі, цінності та цілі, що прийняті в колективі, система стимуляційних ресурсів закладу, згуртованість колективу, стиль спілкування).

Психологічними проблемами в ефективному застосуванні моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників є недостатня мотивація педагогічних працівників до участі в інноваційних процесах і застосування ними сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

Для мотивації педагогічних працівників до участі у впровадженні освітніх інновацій і застосуванні інноваційних технологій (педагогічних, інформаційних, управлінських, комунікаційних тощо) в ІІПО рекомендується проведення спецкурсу “Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій”, у структурі якого є модуль “Інноваційні тенденції розвитку освіти”, де розглядаються: інноваційна політика держави в галузі освіти; інноваційні процеси в системі освіти, закони їх перебігу; сутність освітніх інновацій і фактори їх

виникнення; загальні характеристики понять: “інноватика”, “інновація”, “інноваційні процеси”, “освітня інновація”, “інноваційна діяльність” тощо.

Зміст тем розраховано на формування та поглиблення знань з теорії та історії виникнення педагогічної інноватики як науки, її сутність, структуру і загальні засади; розгляд освітніх інноваційних процесів, законів їх перебігу.

У модулі передбачено різні форми діяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників (робота в парах та групах, інтерактивні методи навчання) і види (педрада, мозкова атака, дискусія, ситуативні ігри, рефлексія), під час яких слухач вчиться критично мислити, обґрунтовувати та висловлювати власну думку, виявляти проблеми, здійснювати пошук, оцінювання інноваційних ідей, технологій для їх вирішення та з метою покращення навчально-виховного процесу (управління, методичної роботи тощо).

Другий модуль спецкурсу “Система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій” розкриває поняття, зміст та структуру системи інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій та її компонентів концептуально-теоретичного, змістового, організаційно-педагогічного і технологічного.

У модулі розкрито сучасні і традиційні інформаційні ресурси, джерела, їх характерні особливості; класифікацію інформації про освітні інновації та технології їх поетапного впровадження в ІППО. На практичних заняттях слухачі спецкурсу удосконалюють вміння роботи з сучасними інформаційними носіями, здійснення інформаційних процесів (пошуку, відбору, обробки, захисту, збереження інформації), опановують інформаційно-комунікаційні технології для використання Інтернет-ресурсів, вчать орієнтуватись у середовищі інформаційних потоків та здійснювати інформаційну діяльність.

Ознайомлення педагогічних працівників із сучасними інформаційними ресурсами і можливостями їх використання у професійній діяльності сприяло подоланню психологічного бар’єру до їх участі в інноваційних процесах.

Вивчення та розв'язання проблем щодо створення і застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників та врахування розроблених рекомендацій з її застосування забезпечило ефективність упровадження освітніх інновацій у начальних закладах освіти.

Висновки до третього розділу

Експериментальна апробація моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників у відповідності до поставлених завдань дослідження є завершальним етапом, на якому нами було перевірено її теоретичне підґрунтя та якість і практичну значущість запропонованих структурних компонентів.

Об'єктами для проведення експериментальної апробації було обрано ЦППО ДВНЗ „Університет менеджменту освіти“ НАПН України, Кіровоградський, Житомирський, Хмельницький, Черкаський обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, керівництво яких зацікавилось темою дослідження та сприяли його проведенню. До участі у формувальному експерименті залучено 337 педагогічних працівників ІППО.

Проведення формувального етапу експерименту дозволило виявити рівень інформаційного забезпечення в експериментальних ІППО та підтвердити результативність запропонованої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом порівняння його результатів із результатами констатувального експерименту.

Рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ІППО виявлено за критеріями: 1) якість інформації про освітні інновації, 2) наявність різноманітних і доступних для користувача інформаційних ресурсів і джерел, що містять інформацію про освітні інновації, 3) організованість інформаційних потоків в ІППО, 4) наявність структурних підрозділів з

інноваційної діяльності, 5) застосування сучасних педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

За результатами підрахунків якості інформації у формуальному експерименті виявлено, що показники якості інформації про освітні інновації в експериментальних ППО вище на 0,7, а загальний показник – 1,3, де $J > 1$, це означає, що переважає високий рівень інформаційного забезпечення.

У формуальному експерименті дослідження встановлено якісні зміни стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в експериментальних ППО: 100% наявність структурних підрозділів в ППО та використання ними різних форм роботи для пропаганди освітніх інновацій; 80% респондентів відмітили підвищену роль інформаційного забезпечення серед інших видів забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій; на достатньому рівні застосовувалися сучасні інформаційні джерела (сайти освітніх установ – 60%, інформаційні бази даних – 30%); підвищився рівень досвіду педагогічних працівників щодо участі в інноваційних процесах (12% респондентів вказали на високий, 67% – достатній); підвищився рівень поінформованості педагогічних працівників про освітні інновації (у формуальному експерименті названо 47 освітніх інновацій); у педагогічних працівників експериментальних ППО сформульовано готовність до використання електронних баз (банків) даних та ІКТ у процесі впровадження освітніх інновацій (зазначили 88% респондентів); відповідність інформаційних джерел і ресурсів в експериментальних ППО критеріям доступності, достовірності та об'єктивності підтвердили 74% респондентів.

Створення і застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації сприяло упорядкуванню функцій і завдань структурних підрозділів ППО з інноваційної і інформаційної діяльності та організації зв'язків між їх працівниками та учасниками впровадження освітніх інновацій (працівниками структурних підрозділів ППО, іншими навчальними закладами).

Організація в ІІІО інформаційних потоків, які є елементами технологічного компоненту розробленої моделі інформаційного забезпечення, забезпечило створення різних напрямів руху інформації про дану освітню інновацію; швидкий обмін нею – забезпечення зворотного зв'язку та періодичність; інтенсивність та швидкість передачі та прийому інформації у процесі впровадження освітніх інновацій, що є одним з факторів результативності втілення моделі інформаційного забезпечення.

У навчальний процес експериментальних ІІІО впроваджено спецкурс з проблеми дослідження, який сприяв підготовці педагогічних працівників експериментальних ІІІО до створення та застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО.

Порівняння результатів констатувального і формувального етапів дослідження дозволило відстежити динаміку позитивних змін в експериментальних ІІІО: зросла кількість впроваджених інновацій; систематизовано інформацію про освітні інновації; організовано цілеспрямоване інформування педагогічних працівників на етапах впровадження освітніх інновацій; удосконалено інформаційні потоки для обміну інформацією про освітні інновації в процесі їх впровадження; створено нові інформаційні бази даних в ІІІО та оновлено існуючі; забезпечено доступ до інформаційних джерел для пошуку інформації про освітні інновації; проведено підготовку педагогічних працівників до здійснення інформаційних процесів (збір, обробка, використання, збереження, захист та поширення інформації) та ефективного застосування сучасних інформаційних джерел і ресурсів.

За результатами експериментальної апробації системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників і на основі вивчення проблем її застосування в експериментальних ІІІО розроблено методичні рекомендації, які сприяють ефективному інформаційному забезпеченню процесу впровадження освітніх інновацій у навчальні заклади.

ВИСНОВКИ

1. Здійснене дослідження проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників засвідчує, що інноваційні освітні процеси та їх інформаційне забезпечення підтримуються на державному рівні й розглядаються у науці та педагогічній практиці як сучасні пріоритети розвитку українського суспільства. Законодавчо-нормативна база сприяє здійсненню інноваційної діяльності навчальних закладів і педагогічних працівників.

Проблеми інноватики й інформаційного забезпечення інноваційної діяльності активно вивчаються вітчизняними і закордонними вченими; розроблено фундаментальні положення про інноваційну діяльність, принципи й умови управління інноваційними процесами, впровадженням освітніх інновацій, визначено їх види і класифікацію.

Потреба розв'язання проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників зумовлена необхідністю освоювати сучасні способи передачі інформації у процесі впровадження освітніх інновацій, модернізувати змістове наповнення інформаційних ресурсів, відбирати і систематизувати інформацію про освітні інновації для їх упровадження в ІІІО та задоволення інформаційних потреб педагогічних працівників.

У дослідженні проблема інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників розв'язана на теоретично обґрунтованому рівні; визначено основні поняття дослідження; з'ясовано умови впровадження освітніх інновацій в ІІІО (організаційно-методичні, аналітично-інформаційні й психолого-педагогічні) та виокремлено етапи (підготовчий, формувальний, адаптаційний, корекційний, апробаційний, експертний і презентаційний); відібрано й систематизовано інформацію про освітні інновації, яка потрібна для поетапного впровадження освітніх інновацій; виокремлено і класифіковано види інформаційних джерел

про освітні інновації, визначено відповідні інформаційні ресурси, які уможлиблюють здійснення інформаційних процесів (пошук, збір, відбір, обробка, збереження, захист та поширення інформації про освітні інновації).

Аналіз стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО на констатувальному етапі дослідження показав, що типовими недоліками цього процесу є: відсутність системного інформування учасників упровадження освітніх інновацій; невпорядкованість інформації про освітні інновації; недостатня кількість електронних баз даних освітніх інновацій та інформації про їх існування і можливості застосування педагогічними працівниками; невизначеність змісту й обсягу інформації про освітні інновації; недостатня організація діяльності структурних підрозділів ІІІО щодо надання своєчасної і повної інформації про впровадження освітніх інновацій; надання переваги традиційним засобам збору, обробки і збереження інформації; недостатня готовність педагогічних працівників до активного застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

2. Для вирішення експериментальних завдань дослідження було розроблено та науково обґрунтовано модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Реалізація системного підходу відповідно до теоретичних засад моделювання дала змогу визначити мету і завдання інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІІО, структурні компоненти моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників і принципи її функціонування.

Основними функціями моделі інформаційного забезпечення є організаційно-методична, інформаційно-аналітична, презентаційна; умовами її функціонування: методичні, організаційні, технологічні і комунікаційні.

Головним фактором для виокремлення компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему

підвищення кваліфікації педагогічних працівників є інноваційні процеси в суспільно-освітньому середовищі, які визначають інформаційні потреби педагогічних працівників і навчальних закладів.

Структурними компонентами розробленої моделі визначено: концептуально-теоретичний, що містить концептуальні аспекти інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій, мету, завдання, принципи функціонування, нормативно-правові документи; змістовий, що характеризує якісну інформацію про освітні інновації, сприяє задоволенню інформаційних потреб суб'єктів і об'єктів процесу впровадження освітніх інновацій, інформаційному наповненню етапів цього процесу, розкриттю сутності інформаційних джерел про освітні інновації; організаційно-педагогічний, що передбачає наявність у кожному ІППО відповідних структурних підрозділів, які здійснюють інформаційний супровід впровадження освітніх інновацій, забезпечують оптимізацію обміну інформацією і документообігу, проведення презентаційних заходів тощо; технологічний компонент передбачає здійснення інформаційних процесів на етапах впровадження освітніх інновацій через організацію інформаційних потоків.

Компоненти моделі інформаційного забезпечення характеризується варіативністю поєднання інформаційних елементів та їх узгодженістю і взаємозв'язком.

3. На підставі аналізу репрезентативних статистичних матеріалів експериментальної апробації моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників вважаємо, що її застосування було успішним і є корисним для діяльності експериментальних ІППО.

Згідно з результатами експериментальної апробації, загальний рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО підвищився за визначеними критеріями:

- якість інформації про освітні інновації – висока (загальний коефіцієнт якості інформації про освітні інновації (J) в експериментальних ІППО зріс з 0,6 до 1,3; достатнім було визначено $J = 1$);

- наявність різноманітних інформаційних джерел та електронних ресурсів в ІППО, які містять інформацію про освітні інновації, і їх відповідність критеріям доступності, достовірності й об'єктивності підтвердили 74% респондентів;

- в експериментальних ІППО організовано функціонують інформаційні потоки (постійний обмін інформацією про освітні інновації між суб'єктами і об'єктами інноваційних процесів забезпечують працівники спеціальних структурних підрозділів ІППО з інноваційної та інформаційної діяльності);

- в ІППО функціонують структурні підрозділи з інноваційної та інформаційної діяльності (за результатами анкетування педагогічних працівників і вивчення звітної документації ІППО);

- підвищився рівень застосування сучасних педагогічних й інформаційно-комунікаційних технологій у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників (88% респондентів вказали на їхню готовність до використання сучасних інформаційних ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі впровадження освітніх інновацій).

За результатами дослідження експериментально апробована модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідає вимогам до науково обґрунтованих систем інформаційного забезпечення.

4. Для побудови та застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО розроблено методичні рекомендації для педагогічних працівників обласних ІППО, методистів районних, міських методичних кабінетів, центрів інновацій. Методичні рекомендації можуть бути використані педагогами творчих груп, що створюються у навчальних закладах різних рівнів і типів.

Наукове дослідження педагогічної проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників вважаємо завершеним відповідно до поставленої мети і завдань.

Проведене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх питань визначеної наукової проблеми. Перспективним є розроблення аспектів: інформаційне забезпечення експертизи освітніх інновацій; розвиток інформаційної культури педагогічних працівників закладів післядипломної педагогічної освіти; психолого-педагогічні умови ефективного використання інформаційних ресурсів в інноваційній діяльності педагогічних працівників.

ДОДАТОК А

Програма дисертаційного дослідження з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників

ВСТУП

Актуальність теми. Стрімкий розвиток світової цивілізації у ХХ – ХХІ столітті зумовлений процесами глобалізації, активного застосування новітніх інформаційних технологій в усіх сферах діяльності людини викликав кардинальні зміни в усіх галузях суспільства України та її перехід до моделі інноваційного розвитку, який потребує, в першу чергу, забезпечення людини новітніми знаннями упродовж життя та її готовності успішно реалізуватись в інформаційному суспільстві. Знання стали основною рушійною силою розвитку суспільства, основним капіталом і тим самим визначають вектор інноваційного розвитку освіти та необхідність її реформування шляхом вдосконалення організації і демократизації процесу життєздатності освіти та широким впровадженням освітніх інновацій.

Джерельну базу нормативно-правових документів дисертаційного дослідження становлять:

- закони України: «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (1999), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» (2003), «Про авторське право і суміжні права» (2004), «Про інноваційну діяльність» (2004), «Про інформацію» (2002), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2006), «Про національну програму інформатизації» (1998);
- нормативні документи: Національна доктрина розвитку освіти (2002), Указ Президента України «Про питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів» (2000), Постанова Верховної Ради України «Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» (1999), Державна програма «Вчитель» (2002), Положення про порядок здійснення

інноваційної освітньої діяльності (2000), «Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (2002).

Сучасний стан, перспективи та проблеми реформування вітчизняної освіти відповідно до Концепції державної інноваційної політики і законодавчої бази досліджують українські вчені: І.Д. Бех, В.І. Бондар, В.Г. Кремень, О.Я. Савченко й ін.

Процеси впровадження освітніх інновацій невіддільні від сучасної педагогічної практики, яку вивчає нова галузь загального наукового і педагогічного знання – педагогічна інноватика. Її розвиток як науки про освітні інновації і перебіг інноваційних процесів досліджено у працях відомих українських і зарубіжних учених: К. Ангеловські, Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.В. Попової, К. Роджерса, В.О. Сластьоніна та ін.

Ученими розроблено фундаментальні наукові положення щодо інноваційної діяльності: її принципи, основи управління освітніми інноваціями, їх класифікацію. Створено методики втілення освітніх інновацій в практичну діяльність педагогічних працівників з метою підвищення рівня управління інноваційними навчальними закладами, ефективності навчально-виховного процесу, його наукового, методичного, інформаційного забезпечення.

Теоретичні основи застосування освітніх інновацій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників відображено у працях В.І. Бондаря, В.В. Олійника, Л.П. Пуховської, В.А. Семиченко й ін.; різні аспекти роботи з інформацією і застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі досліджують В.Ю. Биков, В.В. Васильєв, Н.В. Морзе, О.А. Орлов й ін.; проблеми управлінської діяльності керівників навчальних закладів і її інформаційне забезпечення розкрито у працях В.В.Гуменюк, Г.В. Єльнікової, Л.М. Калініної, В.І. Маслова та ін.

Узагальнений аналіз теоретичних джерел і практичного досвіду інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників доводить, що існують певні суперечності між суспільними потребами, вимогами сьогодення до втілення

інноваційних надбань у практику педагогічних колективів навчальних закладів, його інформаційного забезпечення та рівнем компетентності більшості педагогічних працівників щодо здійснення інноваційної діяльності.

Тема дослідження: “Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників”.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у розробці науково обґрунтованої та експериментально апробованої в ІППО моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Відповідно до поставленої мети визначено завдання дослідження:

5. Здійснити аналіз стану теорії і практики інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

6. Розробити науково обґрунтовану модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

7. Провести експериментальну апробацію моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

8. Розробити методичні рекомендації щодо застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Об'єкт дослідження – впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Предмет дослідження – теоретичні засади, зміст і технологія інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Методологічну основу складають: філософські положення про діалектичний взаємозв'язок, взаємозалежність явищ і процесів соціально-педагогічної дійсності (Ю.К. Бабанський, В.П. Беспалько, Б.С. Гершунський); положення філософії і методології демократичних та гуманістичних засад освіти

(В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.С. Лутай, О.Я. Савченко); закономірності перебігу інноваційних процесів, управління освітніми інноваціями (Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.В. Попова, В.О. Сластьонін); положення теорії і методики післядипломної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів освіти (В.І. Бондар, В.І. Маслов, В.В. Олійник, Л.П. Пуховська, Т.І. Сущенко); теоретичні засади розвитку інформаційних технологій та практичне їх застосування в освіті (А.І. Берг, В.Ю. Биков, А.М. Гуржій, Л.М. Калініна, Н.В. Морзе).

Методи дослідження. Теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення дали змогу визначити й обґрунтувати концептуальні й методологічні основи дослідження, базові поняття; порівняльний аналіз застосовано для розгляду сутностей освітньої інновації й інформації, їх джерел і особливостей, для визначення нормативно-правової бази інноваційної й інформаційної діяльності педагогічних працівників; моделювання здійснювалося з метою наукового обґрунтування структури і змісту моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; методи систематизації і класифікації використано для розробки компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників та перевірки отриманих результатів щодо їх застосування в ІППО.

Емпіричні: анкетування, тестування, опитування, інтерв'ювання, бесіди, спостереження за інноваційною й інформаційною діяльностями педагогічних працівників, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) дали змогу отримати інформацію про результати дослідження і виявити рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО; методи математичної статистики використано для обробки й узагальнення інформації про стан інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО та визначення результативності запропонованої моделі інформаційного забезпечення; за допомогою графічних методів (таблиці, схеми, рисунки,

діаграми тощо) наочно відображено структурні компоненти розробленої моделі інформаційного забезпечення, динаміку змін стану інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів:

- *уперше* на теоретично обґрунтованому рівні *розв'язана* проблема інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; аналітично визначені й систематизовані умови, що об'єктивно необхідні для інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в освітній сфері;
- *конкретизовано* етапи впровадження освітніх інновацій в ІППО; *виокремлено і класифіковано* види інформаційних джерел про освітні інновації відповідно до місця їх надходження і суб'єктів використання;
- *науково обґрунтовано* структурні складові і зміст моделі системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- *сформульовано і розкрито* принципи функціонування моделі;
- *узагальнено критерії* якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО;
- *уточнено* основні поняття проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій,
- *набули подальшого розвитку* тенденції оновлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників через упровадження освітніх інновацій та якісне інформаційне забезпечення цього процесу в ІППО.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні технології створення в ІППО інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників; доповненні змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІППО науково-методичними матеріалами (програма і навчально-тематичний план спецкурсу з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх

інновацій, методичні рекомендації з практичного застосування моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій).

Таблиця 1

Етапи дослідження / терміни	
Цілі	Завдання
<i>I. Підготовчий етап (2004 р.)</i>	
Підготовка науково-методичної та емпіричної бази для проведення дослідження	1. Визначити та науково обґрунтувати тему, мету, завдання дослідження, скласти план експериментальної роботи.
	2. Опрацювати та проаналізувати нормативно-правову базу щодо інноваційної і інформаційної діяльності педагогічних працівників, науково-методичну літературу й педагогічний досвід з питань впровадження освітніх інновацій в ІППО та його інформаційне забезпечення.
	3. Здійснити теоретичний аналіз наукової проблеми і практичного досвіду впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників в інститутах післядипломної педагогічної освіти
	4. Узагальнити етапи і уточнити види забезпечень впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, виявити стан інформаційного забезпечення.
	5. На основі одержаних даних сформулювати базові теоретичні поняття, зміст, структуру і методи здійснення дисертаційного дослідження застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх у підвищення кваліфікації педагогічних працівників
	6. Визначити категорії слухачів курсів підвищення кваліфікації для проведення констатувального експерименту та експериментальні ІППО для проведення формульовального експерименту
<i>Проведення констатувального етапу експерименту (2004 – 2006 р.р.)</i>	
Програма експерименту включала	1. Збір і аналіз інформації щодо впровадження освітніх інновацій в ІППО
	2. Розроблення критеріїв визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників

	3. Визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до розроблених критеріїв і отриманих даних статистичних звітів
	4. Методика експерименту передбачала застосування таких методів, як: цілеспрямоване спостереження за інформаційною діяльністю педагогічних працівників ІППО, анкетування, інтерв'ювання, вивчення аналітичних матеріалів та звітних документів ІППО щодо їхньої інноваційної діяльності.
<i>II Основний етап (2007-2009 р.р.)</i>	
Побудова системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників: визначення компонентів.	1. Розробити і науково обґрунтувати модель інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників
	2. Визначити та конкретизовано структуру, зміст і технологію побудови моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО
Проведення формувального експерименту	
Експериментальне підтвердження результативності впровадження системи інформаційного забезпечення в ІППО та її апробація	1. Здійснити експериментальну перевірку моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників в експериментальних ІППО
	2. В ході експериментальної роботи перевірити доцільність розроблених компонентів моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІППО за розробленими критеріями
	3. Розробити та впровадити спецкурс, програму та навчально-тематичний план практичного заняття з проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників для слухачів курсів підвищення кваліфікації ЦІППО
	4. Узагальнення результатів формувального експерименту
<i>III. Заключний етап (2009 –2010 р.р.)</i>	

<p>Перевірка результативності розробленої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розповсюдження результатів дослідження</p>	<p>1. Зіставити результати констатувального і формульовального експерименту.</p>
	<p>2. Визначити результативність запропонованої моделі інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації за розробленими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Якість інформації про освітні інновації. • Наявність різноманітних і доступних для користувача інформаційних ресурсів і джерел, що містять інформацію про освітні інновації. • Організованість інформаційних потоків в ІІПО. • Наявність структурних підрозділів з інноваційної діяльності. • Рівень застосування сучасних педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.
	<p>3. Розробити методичні рекомендації для застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІІПО.</p>
	<p>4. Поширення інформації на конференціях, семінарах про результати проведеного дослідження.</p>

ДОДАТОК Б

Зразок форми для визначення рівня інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій в ІШО

Шановний респонденте,

За спеціальною формою для опитування оцініть вагомість кожного з показників критеріїв якості інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у Вашому навчальному закладі балами: «0» – низький рівень; «1» – достатній рівень; «2» – високий рівень».

Критерії і показники якості інформаційного забезпечення

Кри терії	Показники	Бал	Сума балів
А	Наявність нових відомостей про освітні інновації;	0	1
	Наявність висновків експертів про результати впровадження освітніх інновацій;	0	
	Системність подання інформації через сучасні інформаційні джерела. Обізнаність педагогічних працівників про новітні освітні інновації;	1	
В	Відображення важливих проблем навчання, організації у ПК ІШО;	1	4
	Можливість покращення навчального процесу у ПК ІШО	1	
	Розуміння педагогічними працівниками потреби у впровадженні освітньої інновації	2	
С	Точність даних про освітню інновацію;	1	3
	Реальне відображення інформації про впровадження освітньої інновації;	1	
	Довіра інформаційним джерелам ;	1	
Д	Відповідність повноти і об'єму інформації про освітню інновацію інформаційним потребам ;	0	2
	Наявність інформаційних ресурсів (баз даних	0	

	про освітні інновації); Інформаційні джерела, які забезпечують високий, задовільний або незадовільний рівні інформованості.		
		2	
F	Зрозумілість інформації та рівень засвоєння,	1	3
	Доступність інформаційних базінформаційних джерел,	2	
	Готовність педагогічних працівників до роботи з сучасними інформаційними джерелами	0	
	Усього	15	13

Щиро дякуємо за співробітництво!

Зразок розрахункової таблиці до додатку А

Критерії рівня інформаційного забезпечення	Показники рівня ІЗ					
	1	2	3	1	2	3
А <i>новизна</i>						
В <i>актуальність</i>						
С <i>достовірність</i>						
Д <i>достатність</i>						
Ф <i>комунікативність</i>						
Загальний бал						
Рівень інформаційного забезпечення	високий			низький		

$$J_{\text{в}} = \frac{9+8}{15} = \frac{17}{15} = 1,1 ; j > 1 - \text{високий рівень фахової компетентності}$$

$$J_{\text{вх}} = \frac{6+5}{15} = \frac{11}{15} = 0,6 ; j < 1 - \text{низький рівень фахової компетентності}$$

ДОДАТОК В

АНКЕТА

для слухачів курсів підвищення кваліфікації з проблеми впровадження освітніх інновацій та його інформаційного забезпечення

1. Ви є (зробити позначку у відповідному вікні):

- Керівник (заступник керівника) навчального закладу

- Методист ОІППО

- Методист РМК

Інше (вказіть Вашу посаду)

2. Чи створено у Вашому навчальному закладі структурний підрозділом з питань організації освітньої інноваційної діяльності?

ТАК (назвіть який) _____

НІ (назвіть причину) _____

3. Назвіть форми роботи у Вашому навчальному закладі для пропаганди освітніх інновацій:

4. Чи використовуєте Ви електронні інформаційні бази даних (наприклад, регіональний банк освітніх інновацій, Банк освітніх інновацій ЦІППО) у своїй професійній діяльності?

ТАК (які саме) _____

НІ (вказіть причину) _____

5. Що, на Вашу думку, є головним чинником в процесі впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників?

- Законодавча база

- Потреби суспільства

- Професійно-психологічна готовність кадрів

- Моніторинг потреб слухачів

- Управлінська діяльність керівників структурних підрозділів (завідувачів кафедр) ІППО

- Інформаційна діяльність центрів (відділів, лабораторій) інновацій ІППО

Ваш варіант відповіді

6. Назвіть інноваційні програми (проекти), які впроваджено (проваджуються) у Вашому навчальному закладі:

7. Як Ви оцінюєте свій досвід роботи (участі) в інноваційних програмах (проектах)?

- високий

- достатній
 - недостатній
 - не маю досвіду

8. Визначте Ваш рівень готовності до інноваційної діяльності (продукування, поширення, використання інноваційних ідей і технологій) у відсотках:

- 100
 - 80
 - 50
 -25
 -0

9. Проранжируйте види забезпечення впровадження освітніх інновацій від більш значимого, на Вашу думку, до менш значимого:

- наукове
 - методичне
 - програмне
 - кадрове
 - фінансово-матеріальне
 - інформаційне
 - нормативно-правове
 - організаційне
 - технічне

10. Який рівень інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у Вашому навчальному закладі:

- високий
 - достатній
 - низький

11. Оцініть у 100 бальній системі запропоновані джерела педагогічної інформації про освітні інновації за критеріями: доступність, достовірність, об'єктивність:

Традиційні	Сучасні
☐ - бібліотеки	☐ - інформаційні бази даних (Банк освітніх інновацій)
☐ - семінари , конференції	☐ - сайти освітніх установ
☐ - курси підвищення кваліфікації	☐ - Інтернет-конференції
☐ - ЗМІ	☐ - інноваційні тренінги (дистанційні курси)
☐ - досвід колег	☐ - центр (відділ, лабораторія) інновацій ІППО

Дякуємо за співпрацю!

Гораш Катерина Вікторівна, ст. викладач кафедри менеджменту освіти, економіки і маркетингу ЦППО УМО
 тел. 8-044-481-38-47, katerina712@mail.ru

ДОДАТОК Г

**Інноваційні програми, що впроваджено в ІІПО 2004 – 2006 р.р.
(за результатами обробки анкет)**

Інноваційні програми (проекти)			
№ п/п	Всеукраїнські	№ п/п	Регіональні
1	“Інтел Навчання для майбутнього”	1	Формування дослідницької культури керівників шкіл у системі післядипломної освіти
2	“Рівний - рівному”	2	Модульна технологія навчання в системі післядипломної освіти
3	“Росток”	3	Методичне та організаційне забезпечення профільного навчання старшій школі
		4	Розвиток творчих здібностей учнів у процесі вивчення гуманітарних предметів
		5	Формування вчителя як конкурентноспроможного фахівця за умов модернізації освітньої галузі в Україні
		6	Підготовка педагогічних кадрів до проектно-впроваджувальної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти
		7	Індивідуальний стиль діяльності педагога, керівника: факторно-критеріальна модель становлення
		8	Організаційно-методичні умови професійної діяльності молодих спеціалістів галузі освіти в умовах післядипломної освіти
		9	Впровадження комплексної програм формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків (з проектом „Діалог”).

ДОДАТОК Д

Анкета учасників навчальних тренінгів за інноваційною програмою
“Intel®Навчання для майбутнього”

Опитування учасників програми «Intel® Навчання для майбутнього» „вхідна” анкета (до тренінгу)

Шановні друзі!

Ви починаєте працювати в програмі “Intel®Навчання для майбутнього”. Просимо вас заповнити цю анкету. Ваші відповіді допоможуть фахівцям зробити тренінги більш корисними для Вас.

Заповнювати анкету дуже просто. Уважно прочитайте запитання та варіанти відповіді до них. Виберіть ту відповідь, яка більш за все відповідає Вашій думці і позначте її. Якщо Ви помилково вказали не той варіант відповіді, Ви можете просто це виправити, повторно натиснувши на потрібну позначку. Розгорнуту відповідь напишіть в підготовлених для цього рядках.

Анкета анонімна. Ніхто крім дослідників не буде мати доступ до Ваших відповідей. Ваші відповіді разом з відповідями інших учасників будуть подані лише в узагальненому вигляді.

Бажаємо Вам успіхів і сподіваємося на співпрацю!

1. Ваш вік:

1. До 30 років
2. 31-40 років
3. 41-50 років
4. Старше 51 року

2. Стать:

1. Чоловіча	2. Жіноча

3. Ви викладаєте:

1. Природничо-математичні науки
2. Гуманітарні науки
3. Інші

4. Ваша кваліфікаційна категорія:

1. Вчитель-спеціаліст
2. Вчитель 2 категорії
3. Вчитель 1 категорії
4. Вчитель вищої категорії
5. Інше

5. Ваше звання:

1. Старший вчитель
2. Вчитель-методист
3. Інше

6. Стаж педагогічної діяльності:

1. 0-3 роки
2. 4-10 років
3. 11-20 років
4. Понад 20 років

7. Ви працюєте в системі:

1. Дошкільної освіти
2. Шкільної освіти
3. Позашкільної освіти
4. Професійно-технічної освіти
5. Вищої освіти
6. Післявузівської освіти
7. Інше _____

*напишіть***8. Ви мешкаєте:**

1. В місті, де є центр Intel
2. В іншому місті
3. В сільській місцевості

9. Чи знали Ви про програму Intel до цих курсів?

1. Так
2. Ні → *Переходьте до запитання №11*

10. Звідки Ви узнали про програму Intel? _____*напишіть***11. Як Ви попали на курси Intel?**

1. Дізнався (дізналася) від своїх колег і попросив (попросила) направити
2. Направила адміністрація
3. Прийшла (прийшов) самостійно
4. Інше _____

*напишіть***12. Для чого Ви прийшли навчатися на курси Intel? (Оберіть не більше 3-х відповідей)**

1. Цікаво дізнатися про щось нове
2. Для самовдосконалення в професійній діяльності
3. Це потрібно для моєї кар'єри
4. Для одержання сертифікату
5. Для одержання нових професійних контактів
6. Для можливості продовження освіти
7. Для наукової діяльності
8. Щоб не псувати стосунки з адміністрацією
9. Для підвищення свого статусу в колективі
10. Для того, щоб не відставати від своїх учнів, розуміти їх
11. Не знаю
12. Інше _____

*напишіть***13. Чи маєте Ви досвід роботи з комп'ютером?**

1. Не вмію ним користуватися

2. В загальних рисах знаю, як набирати текст
3. Працюю на комп'ютері впевнено

14. В яких програмах Microsoft Office Ви працюєте впевнено?

1. Word
2. Excell
3. Access
4. Internet Explorer
5. Publisher
6. Acrobat Reader
7. Power Point
8. Photoshop
9. Інші _____

напишіть

15. Чи маєте Ви постійний доступ до комп'ютера?

1. Так
2. Ні

16. Де Ви, як правило, користуєтесь комп'ютером?

1. На робочому місці
2. Вдома
3. В навчальних класах
4. В інших місцях

17. Чи маєте Ви доступ до Інтернету?

1. Так
2. Ні

18. Для чого саме Ви використовуєте доступ до Інтернету?

1. Для спілкування з колегами (форуми, електронна пошта)
2. Для пошуку додаткової інформації з робочих питань
3. Для дозвілля, вирішення своїх сімейних проблем

19. Чи використовували Ви комп'ютерні технології для своєї педагогічної діяльності?

1. Так
2. Ні → *Переходьте до запитання №22*

20. Як часто Ви використовували комп'ютерні технології для своєї педагогічної діяльності?

1. Кожного дня
2. 1 раз в 2 тижні
3. 1 раз на місяць
4. 1 раз на чверть
5. Інше

21. Для чого саме Ви використовуєте комп'ютерні технології у своїй педагогічній діяльності?

<i>Дайте відповідь по кожному рядку!</i>	Використовую	Не використовую
1. Для презентації матеріалів, тем на уроках	1	2
2. Для пошуку інформації при підготовці до уроків	1	2
3. Для показу фільмів, фото	1	2
4. Для тестування знань учнів	1	2
5. Для підготовки дидактичних матеріалів до уроків	1	2
6. Інше _____ <i>напишіть</i>	1	2

ДОДАТОК Е

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

“Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій”

І. АНОТАЦІЯ

Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій Навчально-тематичний план і програма спецкурсу / Авт. К.В. Гораш. –УМО, 2007

ІІ. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Впровадження освітніх інновацій - складний багатогранний процес, який забезпечує планомірний і цілеспрямований вплив на педагогічну систему з метою її ефективного функціонування та розвитку. Питання удосконалення практики впровадження освітніх педагогічними системами залежить від того, наскільки повно реалізується одна з основних вимог сучасного розвитку освіти: постійне підсилення інформованості педагогічних працівників та удосконалення їх вмінь роботи з інформацією. Виконання цієї вимоги прямо пов'язане з науковим обґрунтуванням інформаційної діяльності педагогічних працівників, адже процес впровадження освітніх інновацій, як і будь-який інший є, перш за все, процесом переробки інформації. Від умінь педагогічних працівників організувати своєчасне надходження інформації, її обробку, збереження і раціональне використання залежить якість та ефективність застосування інноваційних ідей.

Науковці приходять до аналогічних висновків, гостро піднімаючи питання актуальності проблеми інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій. При цьому головним бачиться не створення програм для комп'ютера, а розробка педагогічного змісту інформації та теоретичних засад діяльності педагогічних працівників щодо організації наукової системи інформаційного забезпечення.

Питання інформаційного забезпечення управління впровадженням освітніх інновацій знайшли відображення в працях вітчизняних і зарубіжних науковців.

У дослідженнях В.І.Бондаря, В.В. Васильєва, А.С. Капто, А.І. Кондакова й ін. акцентується увага на важливості інформації для функціонування і розвитку навчально-виховних закладів. Основні підходи до систематизації управлінської інформації розглядаються в роботах Л.І.Даниленко, Г.В. Єльнікової, В.І.Маслова, Ю.А. Конаржевського, Н.М. Острроверхової й ін..

У працях В.В. Васильєва, М.Л. Портнова, Н.Г. Протасової, В.А.Сластьоніна розглядаються основні інформаційні джерела, які застосовуються у навчальному процесі.

Цінність вищезазначених досліджень полягає в тому, що вони складають підґрунтя для подальшого вивчення та розвитку теорії і технології

системи інформаційного забезпечення педагогічних систем та їх складової – впровадження освітніх інновацій у начільних закладах.

Складність інформаційної ситуації в процесі впровадження освітніх інновацій полягає в тому, що на даному етапі її розвитку накопичено величезний масив інформації, причому, інформація багатоманітна, різного ступеню репрезентативності. Потoki інформації частіше функціонують стихійно, ніж організовано, під впливом керівників чи працівників інформаційних служб. При цьому відсутнє єдине структурне уявлення всіх інформаційних елементів процесу управління.

Актуальність спецкурсу зумовлена недостатньою готовністю педагогічних працівників до раціональної роботи з інформацією, гострою потребою знань, вмінь і навичок управління процесами інтенсивного надходження інформації, використання технологій структуризації інформаційних потоків, які функціонують в педагогічних системах, інформаційних елементів процесу управління, що породжує наукові і практичні проблеми, знижує ефективність впровадження освітніх інновацій; інформаційної культури керівників закладів.

Основна мета спецкурсу – сформувати у слухачів курсів підвищення кваліфікації:

- знання про модель системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій і можливості її ефективного застосування в професійній діяльності педагогічних працівників;
- розуміння інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти, сутності і спрямованості освітніх інновацій, особливостей інноваційної освітньої діяльності педагогічних працівників;
- навичок використання сучасних інформаційних ресурсів та джерел, пошуку, збору, використання, захисту, збереження і поширення інформації про освітні інновації.

Завдання спецкурсу:

- удосконалення та оновлення знань з інноваційної і інформаційної діяльності педагогічних працівників;
- отримання додаткових знань і умінь у галузі інноватики і інформації як об'єкту інформаційного забезпечення; практичного застосування системи інформаційного забезпечення у процесі впровадження освітніх інновацій;
- активізація самостійної діяльності слухачів (студентів) шляхом надання відомостей про додаткові ресурси Інтернет (ресурси з теми спецкурсу для поглибленого вивчення питання).

Слухач спецкурсу з питань інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій повинен знати:

- визначення понять “педагогічна інноватика”, “освітня інновація”, “інноваційна освітня діяльність”, “інформаційне забезпечення”
- науково – методичні засади впровадження освітніх інновацій;
- інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти, сутність і спрямованість освітніх інновацій;
- стратегію і пріоритетні напрями інноваційного розвитку системи освіти;

- можливості використання сучасних інформаційних потоків у процесі впровадження освітніх інновацій;
- складові системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, її форми і технології;
- інноваційні підходи та технології в освіті.

Слухач спецкурсу з питань інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій повинен вміти:

- застосовувати в професійній діяльності отримані знання з питань впровадження освітніх інновацій та інформаційного забезпечення цього процесу;
- характеризувати експериментальну інноваційну діяльність закладів освіти;
- здійснювати самоаналіз готовності до інноваційної педагогічної діяльності;
- застосовувати складові системи інформаційного забезпечення на усіх етапах впровадження освітніх інновацій у навчальному закладі;
- користуватися сервісами Інтернету та ресурсами;
- визначати типи освітніх інновацій та можливості їх застосування у педагогічній діяльності;
- аналізувати та проводити критичну оцінку інноваційної діяльності навчального закладу;
- практично користуватись сучасними інформаційними засобами.

III. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Зміст	Усього годин	Практичне заняття	Семінар, навчальний тренінг	Самостійна робота
1.	Інноваційні тенденції розвитку освіти.	4			
1.1	Інноваційні процеси в системі освіти, закони їх перебігу	1		1	
1.2	Освітні інновації в Україні: класифікація освітніх інновацій, практичне застосування інноваційних технологій	2		1	1
1.3	Життєвий цикл інновації та етапи впровадження у систему освіти	1	1		
2.	Система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій	8			
2.1	Поняття, зміст та структура системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій	1		1	
2.2	Сучасні і традиційні види та засоби інформаційного забезпечення (бази даних, Інтернет – ресурси).	4	2	1	1
2.3	Технології ефективного застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій	3	1	1	1
Разом:		12	4	5	3

V. ПРОГРАМА КУРСУ

Модуль 1. Інноваційні тенденції розвитку освіти.

Тема 1.1

Інноваційні процеси в системі освіти, закони їх перебігу.

Інноваційність освіти як наслідок та основна вимога стрімкого розвитку суспільства і держави. Інноваційна політика держави в галузі освіти. Фактори виникнення освітніх інновацій.

В ході заняття розглядаються загальні характеристики понять: “педагогічна інноватика”, “інновація”, “інноваційні освітні процеси”, “освітня інновація”, “педагогічні нововведення”, “педагогічний експеримент”, “інноваційна діяльність”, “інноваційний навчальний заклад”.

Зміст теми розрахований на формування та поглиблення знань з теорії та історії виникнення педагогічної інноватики як науки, її сутність, структуру і загальні засади; розгляд освітніх інноваційних процесів, законів їх перебігу, типів структур та гуманістичну спрямованість.

Передбачено різні форми діяльності слухачів (робота в парах та групах, інтерактивні методи навчання): педрада, мозкова атака, дискусія, рефлексія, під час яких слухач вчиться критично мислити, обґрунтувати та висловлювання власну думку.

Запитання. Завдання.

1. Охарактеризуйте причини і сутність кризи традиційної системи освіти. (педрада)
 2. Обґрунтуйте роль інноваційних процесів у сучасній освіті. (мозкова атака)
 3. Обґрунтуйте причини виникнення педагогічної інноватики.
 4. У чому спільність і відмінність понять “інноватика”, “інновація”, “інноваційні освітні процеси”?
 5. Охарактеризуйте основні закони перебігу інноваційних процесів.
 6. Чому важливо знати структуру інноваційних освітніх процесів? (дискусія)
- Література [6, 11, 12, 14, 18, 21, 28].

Тема 1.2.

Освітні інновації в Україні: класифікація освітніх інновацій, практичне застосування інноваційних технологій.

Інновація як процедура постійного оновлення, “зміна на краще”. Освітні і педагогічні інновації. Класифікації освітніх інновацій, їх зміст і структура. Інноваційні технології: сутність, особливості і головні ознаки. Системні, модульні та локальні інноваційні педагогічні технології.

Ситуативна гра «Увага! Необхідні зміни!» (Слухачі поділяються на групи, розподіляються ролі і пропонуються проблемні ситуації. Завдання: знайти, обґрунтувати і запропонувати шляхи вирішення проблеми та етапи впровадження інноваційних ідей).

Пошук та оцінювання інноваційних ідей, технологій для використання у педагогічній практиці з метою покращення навчально-виховного процесу (управління, методичної роботи, професійного рівня тощо).

Запитання. Завдання.

1. Класифікуйте освітні інновації за компонентами педагогічного процесу.
 2. Яка специфіка інноваційного навчання та його роль у розвитку особистості?
 3. Визначте взаємозв'язок інновації і традиції. (педрада).
 4. Наведіть приклади масштабних та локальних інновацій в ЗНЗ.
 5. Обґрунтуйте своє ставлення до проблеми постійного оновлення та впровадження змін в освітні процеси.
- Література [7, 15, 17, 24, 26].

Тема 1.3.

Життєвий цикл інновації та етапи впровадження у систему освіти.

Інноваційна діяльність: структура та особливості як процесу створення, внесення та масового застосування освітньої інновації (“життєвий цикл інновації”). Впровадження освітніх інновацій як складова інноваційної діяльності. Етапи впровадження освітніх інновацій та види забезпечень цього процесу. Проблеми впровадження освітніх інновацій та умови успішного здійснення даного процесу.

Запитання. Завдання.

1. Обґрунтуйте особливості інноваційної діяльності педагогічного працівника.
2. Охарактеризуйте етапи впровадження освітніх інновацій у навчальний заклад.
3. Визначте проблеми на кожному етапі впровадження освітніх інновацій та можливі шляхи їх вирішення.
4. Наведіть приклади з власного досвіду щодо участі у процесі впровадження освітніх інновацій.

Дану тему винесено для самостійного опанування слухачами, тому пропонується використання Інтернет – ресурсів (Додаток 1).

Література [13, 16, 27, 29].

Модуль 2.

Система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій

Тема 2.1.

Поняття, зміст та структура системи інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій.

Система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій як сукупність концептуальних поглядів на інформаційні процеси. Зміст інформації про освітні інновації і процес впровадження; прямо пропорціональна залежність якості інформації і якісного інформаційного забезпечення процесу впровадження. Характеристика інформаційних джерел та технологій проведення пошуку, збору, обробки, збереження, передачі якісної інформації різними видами і способами під час організації взаємного функціонування усіх складових системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, які створюють системне інформування педагогічних працівників на кожному етапі

впровадження освітніх інновацій. Побудова системи інформаційного забезпечення, характерні особливості її складових.

Запитання. Завдання.

1. У чому полягає суть інформаційного забезпечення будь-якого процесу?
 2. Охарактеризуйте складові системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.
 3. Визначте спільне і відмінне у поняттях “інформаційні процеси”, “інформаційне забезпечення”, “інформаційні технології”.
 4. Запропонуйте додаткові складові системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій (мозкова атака).
- Література [1, 9, 10, 19, 20, 30, 33].

Тема 2.1.

Сучасні і традиційні види та засоби інформаційного забезпечення (бази даних, Інтернет – ресурси).

Види та засоби інформаційного забезпечення, їх характеристика. Порівняння сучасних і традиційних видів інформаційного забезпечення, визначення позитивних і негативних відмінностей. Класифікація інформації про освітні інновації та технології їх впровадження. Інформаційне забезпечення кожного етапу впровадження освітніх інновацій.

Бази даних освітніх інновацій України та зарубіжжя як сучасні інформаційні засоби в процесі розповсюдження освітніх інновацій.

В процесі практичних занять слухачі удосконалюють вміння:

- роботи з сучасними інформаційними носіями в Інтернеті;
- пошуку освітніх інновацій за параметрами в базах даних;
- орієнтуватись у середовищі інформаційних потоків.

Запитання. Завдання.

1. Які існують сучасні форми отримання та передачі інформації.
2. У чому переваги сучасних видів і засобів інформаційного забезпечення?
3. Створіть власну базу даних для забезпечення впровадження інноваційної ідеї (вдосконалення навичок пошуку, оцінювання, обробки, застосування, збереження та розповсюдження інформації).

Дану тему винесено для самостійного опанування слухачами, тому пропонується використання Інтернет – ресурсів (Додаток 1).

Література [2, 4, 8, 20, 23, 32, 34].

Тема 2.2

Технологія ефективного застосування системи інформаційного забезпечення освітніх інновацій.

Стан інформаційної компетентності педагогічних працівників як чинника інформаційних процесів в педагогічній діяльності. Основні параметри та особливості технології застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій. Презентація результатів впровадження освітньої інновації (публікації, ЗМІ, Інтернет – конференція, сайт, проведення традиційних масових заходів)

Навчальна діяльність слухача зорієнтована на самостійне оновлення і збагачення знань про систему інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій та практичне використання технології ефективного її застосування у педагогічній діяльності.

Запитання. Завдання.

1. Охарактеризуйте запропоновану технологію застосування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій.
2. Презентуйте інноваційну ідею (результати впровадження інновації, або результати отримані на одному з етапів впровадження освітньої інновації) за запропонованою технологією застосування системи інформаційного забезпечення.
3. Запропонуйте шляхи вдосконалення даної технології.

Дану тему винесено для самостійного опанування слухачами, тому пропонується використання Інтернет – ресурсів (Додаток 1).

Література [2, 5, 8, 22, 30].

V. Організаційно-методичні вказівки

Теоретичні заняття (лекції, семінар) проводяться в аудиторії. Для забезпечення наочності використовується мультимедійна презентація та роздаткові матеріали для роботи в групах; практичне заняття, навчальний тренінг проводиться в комп'ютерному класі, який має робочі місця з виходом в Інтернет.

Під час самостійної роботи слухачів передбачено спілкування в режимі он-лайн (електронна пошта та сервіси Веб 2.0).

По закінченні спецкурсу слухачам пропонується анкета для оцінювання змісту, навчально-методичного, організаційного і інформаційного забезпечень навчального процесу, форм проведення занять та роботи тьютора.

VI. Термінологічний словник

Антиінноваційні (*грец. anti – проти і англ. innovate – запроваджувати нововведення*) **бар'єри** – зовнішні, або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає у педагога наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексивності.

Діагностика (*грец. diagnostikos – здатний розпізнавати*) **інноваційної діяльності педагога** – сукупність способів вивчення і оцінювання професійної готовності педагога до реалізації інноваційної діяльності.

Експеримент – метод дослідження, що передбачає відокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу варіювати ними задля досягнення оптимальних результатів; контрольована педагогічна діяльність, спрямована на створення та апробування нових технологій навчання й виховання, розвитку дітей, управління навчально-виховним закладом.

Експериментальні навчальні заклади – навчально-виховні заклади, призначені для обґрунтування, розроблення та перевірки нових педагогічних ідей, вивчення практичного досвіду педагогів.

Інновативність (лат. *innovatio* – оновлення, зміна) – емоційно-оцінне ставлення до нововведень, відмінність у сприйнятливості суб'єктів до інновацій, нових ідей, досвіду.

Інноваційна компетентність (лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистих якостей, що забезпечують ефективність використання нових педагогічних технологій.

Інноваційна мета освіти – створення сприятливих умов для творчості, реалізації природної суті, соціальних потреб людини.

Інноваційна освіта – система ідей, головною метою яких є збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Започаткована Міжнародною академією наук вищої школи (МАН ВШ).

Інноваційна педагогічна діяльність – заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Інноваційні освітні процеси – зумовлені суспільною потребою комплексні процеси створення, впровадження, поширення інновацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл.

Інновація – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях.

Інформаційне забезпечення – спеціально організована система відбору, переробки, збереження і подальшого використання чіткого визначення комплексу інформатизації, що відображає основні напрями впровадження освітніх інновацій.

Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій - цілісна система, результатом якої є прискорення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників і забезпечення якості інноваційних процесів.

Новизна – один з основних критеріїв оцінювання педагогічних досліджень; результат творчого процесу; властивість і самостійна цінність будь-якого нововведення. Н. Має відносний характер як в особистісному, так і в історичному плані.

Педагогічна інноватика – вчення про створення, оцінювання, і використання педагогічних інновацій.

Педагогічна інновація (нововведення) – сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання й навчання; цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєння нового (засобу, методики, технології, програми тощо).

Рекомендована література:

1. Бачинська Є.М. Організаційний механізм формування інноваційного освітнього просторув регіоні.- <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2007-1/07/bemopr.htm>.
2. Биков В.Ю., Руденко В.Д. Системи управління інформаційними базами даних в освіті. - К.: ІЗМН, 1996. – 228 с.
3. Васильєв В.В. Информационное обеспечение управления общеобразовательной школы. – Воронеж: Из-во Воронеж. ун-та, 1990. – 114с.
4. Ващенко Л.М. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління // Освіта і управління. – 2003. – Т. 6. – Число 3. – С. 153–161.
5. Вербицкая А.О., Бодряков В.Д. Учебный процесс: информация, анализ, управление. - М.: Сентябрь, 1998. – 128 с.
6. Гораш К.В. Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій в інституті післядипломної педагогічної освіти. Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький держ. пед. Університет ім. Г. Сковороди” 2007. – С.114 – 118 .
7. Гуменюк В.В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 31.05.01./ЦППО. – К., 2001. – 20 с.
8. Гальчинський А., Засць В., Кінах А., Семиноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. –К.: Знання України, 2004.
9. Даниленко Л.І., Теоретичні аспекти освітньої інноватики. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 5. К. – 2001р.
10. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 358 с.
11. Дичківська І.М. – Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник.- К.: Академвидав, 2004.- 351 с.
12. Інноваційні пошуки в сучасній освіті/ За ред. Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук. – К.: Логос, 2004.--220 с.
13. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності: Збірник законодавчих актів / Верховна Рада України. офіц. вид. — К.: Парламентське вид - во, 2007. — 152 с.
14. Закон України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007– 2015 роки” / Урядовий кур’єр «Орієнтир». : 2007. – № 6.
15. Закон України “Про інформацію” // Відомості Верховної Ради, 1992. — № 48, ст. 650 .
16. Інформаційно–аналітичні матеріали щодо тематики парламентських слухань на тему “Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації”. — К.: Парламентське вид - во, 2007. — 36 с.
17. Калініна Л.М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології: Монографія. – К.: Інформавтодор, 2008. – 472 с.

18. Маслов В.І., Шпак О.Т., Драгун В.П. Система інформації та комп'ютерної технології в управлінні школою: Посібник для слухачів факультету післядипломної освіти та керівників шкіл. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1996. – 80с.
19. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект. Науково-методичний посібник./За редакцією Л.Даниленко.-К.:Логос, 2001.-185 с.
20. Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 5, К., 2001р.
21. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. –Харків, 2001. – С.212.
22. Сафулін В.І. Інноваційний пошук нових технологій навчання // Інноваційні пошуки в сучасній освіті: Науково-методичний посібник /За ред. Л.І. Даниленко, В.Ф.Паламарчук.- К.: Логос, 2004.-С. 55-64.
23. Толковый словарь по основам информационной деятельности / Под ред. Н.Н. Ермошенко. – К.: Укр. ИНТЭИ, 1995. – 252 с.
24. Шапиро С.Б., Тарасенко В.В. Информационное обеспечение менеджмента, маркетинга и инноваций. Харьков: ООО «Калейдоскоп», 1997.- 100 с.

Додатки до спецкурсу

Додаток 1.

Зразок

списку рекомендованих Інтернет – ресурсів для пошуку інформації про освітні інновації.

Пошукові сервери

- 1 <http://www.triton.kiev.ua/>
- 2 <http://info.reconrcecop.net/>
- 3 <http://ukrnews.kiev.ua/>
- 4 <http://fas.sfu.ca/cs/library/>
- 5 <http://pwp.starketinc.com/larryg/index.html>
- 6 <http://rambler.ru/>
- 7 <http://searchenginewatch.com/>

Інформаційні освітні ресурси

- 10 http://www.niurr.gov.ua/ru/econom/inprog/systema_pidtrymky/actualno/4zakon.htm
- 11 <http://elearning.kmpu.edu.ua/course/category.php?id=53>
- 12 <http://www.myslenedrevo.com.ua/>
- 13 <http://dndiii.lviv.ua/informacijna-infrastruktura/formuvannya-informacijnyx-resursiv-dlya-nauky-i-osvity-na-bazi-yedynoji-merezhevoji-infrastruktury/>
- 14 <http://www.refine.org.ua/pageid-2298-1.html>
- 15 http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/505
- 16 http://www.udec.ntu-kpi.kiev.ua/ua/regulatory_framework/documents/constitution_about_lr/
- 17 <http://ua.textreferat.com/referat-8350.html>
- 18 http://www.nbu.gov.ua/Articles/KultNar/knp100/pdf/100t2/knp100t2_122

- [126.pdf](#)
- 19 <http://www.setlab.net/?view=info-resources>
- 20 <http://checkreferat.com/referati-3644/>
- 21 <http://documentoved.at.ua/load/2-1-0-155>
- 22 http://smcae.kiev.ua/pdf/projects/nakaz_inform.pdf
- 23 http://www.pravo.vuzlib.net/book_z809_page_43.html
- 24 <http://www.google.com/Top/World/Ukrainian/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/>
- 25 <http://www.google.com/Top/World/Ukrainian/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/>
- 26 <http://www.osvita.org.ua/>

Додаток 2

**Сторінка Банку освітніх інновацій ЦПО,
де розміщено інформацію про інновацію**

Назва інновації:	Методична система підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання інформаційно - комунікаційних технологій у навчальному процесі за програмою « Intel® Навчання для майбутнього»
Автор інновації	Дирекція освітніх програм корпорації “ Intel” в Україні
Керівник інновації	Морзе Н.В. доктор педагогічних наук, проректор Академій праці і соціальних відносин ФПУ.
Зміст інновації	Програма «Intel® Навчання для майбутнього» спрямована на те, щоб навчити вчителів використовувати інформаційно-комунікаційні технології за допомогою ефективної організації навчальної роботи учнів, розвивати в них навички мислення високого рівня - аналіз, синтез, оцінювання - та навички критичного мислення: вміти правильно оцінювати їх самостійне /індивідуальне чи групове/ дослідження та прищепити смак до систематичного застосування інформаційно - комунікаційних технологій, мультимедіа і Інтернету в повсякденному житті. До особливостей реалізації програми можна віднести: навчання через практичну діяльність; спрямованість на конкретний власний практико орієнтований результат - Портфоліо, вміст якого демонструє своїм колегам, а потім впроваджується у навчальний процес у вигляді навчального проекту; застосування ІКТ для реалізації педагогічних ідей, використання інтерактивних методів навчання; постійна зміна видів діяльності вчителів; формування навичок в парах, малих групах; проектування всіх видів діяльності та подання результатів за допомогою комп'ютера ти ін. За впровадженою програмою експерименту вчителі не лише оволодівають технічними навичками, а й одержують інформацію про принципи застосування інноваційних технологій в процесі навчання і виховання, що дозволить їм використовувати одержані знання відразу ж по закінченню курсів
Мета	Розробка, обґрунтування, експериментальна перевірка та запровадження у навчальний процес моделі методичних систем підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання у навчальному процесі ІКТ у системі післядипломної педагогічної освіти та педагогічних університетах; Очікувані результати: - в результаті організації і проведення експерименту буде: - створено центр інформаційно-комунікаційних технологій на базі опорної ЗОШ № 4 м. Гуляйполе для підготовки вчителів до впровадження

	ІКТ в навчально-виховний процес; - зростає інтерес учителів до проведення уроків та виховних заходів з комп'ютерною підтримкою; - підвищиться ефективність використання комп'ютерної техніки в школах; - вчителі оволодіють технологією інтерактивного навчання, проектною методикою, сформулюють навички проектування всіх видів діяльності та подання результатів за допомогою комп'ютера; - апробовано посібник і відповідний компакт - диск для вчителів щодо використання інформаційно - комунікаційних та інноваційних технологій у навчально-виховному процесі;
Сфера застосування	Заклади загальної середньої освіти
Результати застосування	отримані результати: (на рівні району): - На базі опорної ЗОШ № 4 м. Гуляйполе створено центр інформаційно - комунікаційних технологій, у якому підготовлено за програмою експерименту 79 педагогічних працівників. 6 учителів підготовлено в Запорізькому ІППО; - учасниками експерименту розроблено і впроваджуються в навчально- виховний процес 85 навчальних проектів, проведено їх презентацію на семінарах керівників шкіл, РМО, учителів - предметників; - значно зросла кількість учителів, які беруть участь в апробації програмних електронних засобів навчання; - збільшилась кількість уроків з комп'ютерною підтримкою;
Критерії, показники ефективності	
Джерела, носії інформації, що містять її повний опис	Морзе Н.В., Дементьева Н.П., «Intel. Навчання для майбутнього», видавнича група ВНУ, Київ, 2004р
Тип інновації	Засоби навчання
Стадія інновації	Експеримент
Тема дослідно-експериментальної роботи	Методична система підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання інформаційно - комунікаційних технологій у навчальному процесі» за програмою «Intel® Навчання для майбутнього
Орган управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, апробації	Міністерство освіти і науки України
Установа, що здійснює наукове керівництво експериментом	Інститут післядипломної педагогічної освіти
Дата початку експерименту	2004
Дата закінчення експерименту	2008
Примітки	
Навчальні заклади, де проволитись:	Гуляйпільська загальноосвітня середня школа І-ІІІ ступенів № 4

АНКЕТА ОЦІНЮВАННЯ СПЕЦКУРСУ

Шановний респонденте!

Пропонуємо Вам взяти участь в оцінці заняття, яке Ви відвідали. Ваші відповіді будуть використані для удосконалення його змісту, структури і методики проведення.

1. Ви є (зробити позначку у відповідному вікні):

- Керівник (заступник керівника) навчального закладу

- Методист ОППО, РМК

Інше (вказіть Вашу посаду) _____

2. До відвідування заняття Ви мали:

Мінімальний рівень знань про освітні інновації та інноваційні процеси в освіті;

Розумілись у поняттях «педагогічна інноватика», «інноваційна технологія», «інноваційні освітні процеси»;

Маєте значний досвід роботи щодо впровадження інноваційних технологій.

3. Основним джерелом інформації про освітні інновації для Вас є:

Бібліотеки, періодичні видання;

Інтернет: освітні сайти, бази даних;

лекції, семінари, конференції

Назвіть інші джерела інформації _____

4. Зазначте, якою мірою Ви погоджуєтесь або не погоджуєтесь з кожним із тверджень. Використовуйте шкалу: 1= абсолютно згоден; 2= згоден; 3= не визначився; 4= не згоден

Зміст заняття повністю розкриває тему заняття

Надана повна інформація про впровадження освітніх інновацій

Заняття містить різні форми роботи з аудиторією

Розкриті важливі технології, застосування яких є необхідним в роботі сучасного педагога

5. Які теми заняття найбільше зацікавили Вас і є корисними:

Освітні інновації в Україні: класифікація освітніх інновацій, практичне застосування інноваційних технологій.

Поняття, зміст та структура системи інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій.

Сучасні і традиційні види та засоби інформаційного забезпечення (бази даних, Інтернет – ресурси).

Технології ефективного застосування системи інформаційного забезпечення освітніх інновацій.

7. Як би Ви оцінюєте якість даного заняття порівняно з іншими (підкресліть потрібне) :

а) позитивно б) негативно в) не визначились

8. Як Ви оцінюєте викладача:

а) позитивно; б) негативно; в) не визначились; г) Ваша порада _____

9. Ваші пропозиції щодо покращення змісту заняття:

Дякуємо за співпрацю!

ДОДАТОК Ж

**Електронні адреси сайтів ІШПО та
розміщених на них інформаційних баз даних освітніх інновацій**

№ п/п	Назва ІШПО	Адреса сайту	URL – адреса: бази даних освітніх інновацій, електронні бібліотеки
1	ЦППО	www.cippe.edu.ua	http://cippe.edu.ua/index.php?page=search
2	Київ	www.ippo.org.ua	http://ippo.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=16&Itemid=39
3	Черкаси	www.oipoppe.d-sp.net	http://oipoppe.d-sp.net/content/view/152/67/
4	Одеса	www.osvitaodessa.org	http://www.osvitaodessa.org/?mod=about
5	Донецьк	www.ippo.dn.ua	http://ippo.dn.ua/fakul-tet-pidvichshennja-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv/
6	Вінниця	http://www.voipoppe.vn.ua/	http://www.voipoppe.vn.ua/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=20&Itemid=95
7	Херсон	http://loippo.lviv.ua	Сторінка не доступна
8	Львів	http://uk.wikipedia.org/wiki/	Сторінка не доступна
9	Луганськ	http://www.loippo.lg.ua/	http://www.loippo.lg.ua/experem_%202003-2008.htm
10	Запоріжжя	http://www.zoippo.zp.ua/	Сторінка не доступна
11	Рівно	http://www.roippo.rivne.com/	Сторінка не доступна
12	Житомир	http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=559	http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=128
13	Хмельницький	www.osvitakm.org	http://osvitakm.org/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=11
14	Суми	http://soippo.edu.ua/dekanat	http://soippo.edu.ua/innovatsijna-diyalnist1.htm
15	Харків	http://edu-post-diploma.kharkov.ua/	http://edu-post-diploma.kharkov.ua/index.php?option=com_booklibrary&Itemid=106
16	Кіровоград	http://www.koippo.kr.ua	http://www.goldenpages.kiev.ua/icard2.phtml?id=214915&l=ua
17	Київська обл.	http://www.kristti.com.ua/	http://www.kristti.com.ua/modules.php?name=Pages&go=cat&cid=57
18	Крим	http://krippo.criimea.edu	Сторінка не доступна
19	Дніпропетровськ	http://www.doippo.org.ua	Сторінка не доступна

20	Івано-Франківськ	http://www.ippo.if.ua	Сторінка не доступна
21	Миколаїв	http://www.moiippo.mk.ua	Сторінка не доступна
22	Волинь	http://vipppo.byethost12.com	Сторінка не доступна
23	Полтава	www.ippo.poltava.ua	Сторінка не доступна
24	Тернопіль	http://www.ippo.edu.te.ua	Сторінка не доступна
25	Чернівці	www.cvoippo.edu.ua	Сторінка не доступна
26	Чернігів	http://choippo.edu.ua	Сторінка не доступна
27	Севастополь	http://ipo.smuh.edu.ua	Сторінка не доступна

ДОДАТОК 3

**Тематика освітніх інновацій, що впроваджуються в обласних ІППО
2008 – 2010 р.р.**

(за результатами аналізу змісту Банку освітніх інновацій ЦПППО
ДВНЗ „Університет менеджменту освіти“)

№ п/п	Тема
1	<u>Розробка та апробація моделі гуманітарної школи художньо-естетичного спрямування</u>
2	<u>Комплексна психологічна, медична, педагогічна реабілітація вихованців санаторних шкіл-інтернатів</u>
3	<u>Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах</u>
4	<u>Створення та апробація адекватної новим завданням загальної середньої освіти особистісно орієнтованої системи виховання школярів.</u>
5	<u>Створення особистісно орієнтованого середовища загальноосвітнього навчального закладу</u>
6	<u>Програмно-методичне забезпечення Базового компонента дошкільної освіти в Україні, МОН України № 44/7 від 22.02.99 р.</u>
7	<u>Розробка і впровадження нових технологій навчання іноземних мов учнів загальноосвітніх навчальних закладів Черкаської області</u>
8	<u>Психолого-педагогічне проектування соціального розвитку особистості гімназиста</u>
9	
10	<u>Програма досліджень з проблем наступності навчально-виховної роботи у взаємодії дошкільних установ, школи-гімназії, вузів</u>
11	<u>Запровадження неперервної валеологічної освіти та розробка методики викладання валеології в загальноосвітній школі</u>
12	<u>Психологічна, медична, педагогічна корекція та соціальна реабілітація дітей і підлітків з девіантною та делінквентною поведінкою</u>
13	<u>Розвиток художньо-творчого мислення особистості засобами взаємодії різних видів мистецтв і прикладних ремесел</u>
14	<u>Психолого-педагогічне проектування соціального розвитку особистості учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів</u>
15	<u>Всебічний розвиток дитини за програмою “Крок за кроком” в умовах України</u>
16	<u>Методика формування читацьких умінь у дітей раннього дошкільного віку</u>
17	<u>Особистісно зорієнтована система громадянського виховання учнів</u>
18	<u>Організаційно-педагогічні засади використання персональних комп'ютерів у навчально-виховному процесі</u>
19	<u>Експериментальна апробація Програми всебічного розвитку дитини “Крок за кроком” в умовах України</u>
20	<u>Проект виховного напрямку “Запобігання насильства над дітьми” програми Всеукраїнського фонду “Крок за кроком”</u>
21	<u>Експериментальна апробація програми особистісного та естетичного розвитку “ФОМ” (формування образного мислення)</u>
22	<u>Проектно-модульний підхід до моделювання та організації функціонування системи загальної середньої освіти сільського адміністративного району</u>

23	Проектування соціального розвитку особистості
24	Реалізація культуротворчої моделі загальноосвітнього закладу
25	Формування здорового способу життя як фактор зміцнення моральності в суспільстві та здоров'я нації
26	Створення моделі Школи сприяння здоров'ю
27	Формування національно свідомого господаря землі як складова виховання громадянина держави в умовах сільської школи, (Наказ МОН України, №105 від 12.02.2004р.)
28	Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах.
29	Особистісно орієнтоване навчання в школі II ступеня на базі загальноосвітніх шкіл України (Наказ МОН від 27.08.2001р.№ 610,наказ УОН від 26.11.2001р. № 516)
30	» Особистісно-зорієнтоване виховання і навчання в умовах школи нового типу.(Наказ МОН України №643 від 24.09.2003р.)
31	Особистісно орієнтована модель навчання і виховання дітей 4 – 10років у комплексі „дошкільний заклад – початкова школа”.
32	Організаційно-педагогічні засади управління розвитком авторської загальноосвітньої школи повного дня
33	Розвиток творчих здібностей учнів у системі діяльності НВО ” Школа I-III ст - позашкільний заклад”
34	Комплексна програма розвитку дітей “Росток”.
35	Становлення особистості дитини в навчально-виховному процесі, побудованому на засадах вальдорфської педагогіки. 2001 – 2014 рр.
36	Створення моделі особистісно орієнтованого середовища в загальноосвітньому навчальному закладі.
36	Навчання вчителів ефективному використанню інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховному процесі.
38	Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх класах
39	Розробка і впровадження нових технологій навчання іноземних мов учнів загальноосвітніх навчальних закладів
40	Нові підходи до викладання біології, організації позакласної роботи як засоби виявлення і розвитку інтелектуально обдарованої дитини
41	Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку у процесі знайомлення з фізичними явищами природи
42	Методична система навчання майбутніх вчителів в системі вищої педагогічної освіти і вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти основам інформаційно-комунікаційних технологій
43	Впровадження Комплексної програми формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків (за проектом „Діалог”).
44	Соціалізація учнівської молоді в умовах малого міста України
45	Методична система підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання інформаційно - комунікаційних технологій у навчальному процесі» за програмою «Іпіеі. Навчання для майбутнього
46	Педагогічна діагностика рівня навчальних досягнень студентів у вищому навчальному закладі
47	Підвищення ефективності роботи педагогічного колективу школи з модульно – розвивального навчання

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва І.М. Роль інституту удосконалення вчителів у здійсненні і впровадженні педагогічних інновацій / І.М. Авдєєва, Л.М. Гура, М.І. Лапенюк // Шляхи розвитку та удосконалення системи післядипломної освіти. Ч. II. – К., 1995. – С. 171–172.
2. Ангеловски К. Учителя и инновации / Крісте Ангеловски. – М. : Просвещение, 1991. – 159 с.
3. Андрощук Г. Государственная инновационная политика / Г. Андрощук // Бизнесинформ. – 1997. –№ 1.
4. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть : [досвід соціально-філософського аналізу] / Віктор Петрович Андрущенко. – К. : Атлант ЮЕ мСі, 2006. – 503 с.
5. Андрущенко В.П. Сучасна соціальна філософія / В.П. Андрущенко, М.І. Михальченко. – К. : Генеза, 1996. – 368 с.
6. Аносов І.П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект: [моногр.] / Іван Павлович Аносов. – К. : Твім. інтер, 2003. – 391 с.
7. Афанасьев В.Г. Социальная информация и управление обществом / Виктор Григорьевич Афанасьев. – М. : Политиздат, 1975. – 408 с.
8. Афанасьев В.Г. Системность и общество / Виктор Григорьевич Афанасьев. – М.: Политиздат, 1980. – 368 с.
9. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований : дидактик. аспект / Юрий Константинович Бабанский. – М. : Педагогика, 1982. – 192 с.
10. Барви творчості : наук.-метод. зб. / [за ред. І.Г. Єрмакова] – К., 1995. – 254 с.
11. Бачинська Є.М. Організаційний механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні [Електронний ресурс] / Є.М. Бачинська. – Режим доступу : <http://www/nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/2007-1/07bemopr.htm>.

12. Берг А. И. Управление, информация, интеллект / Аксель Иванович Берг. – М. : Мысль, 1976. – 279 с.
13. Березняк Е.С. Руководство современной школой / Е.С. Березняк. – М. : Просвещение, 1993. – 167 с.
14. Беспалько В.П. Общее среднее образование – педагогическая система / Владимир Павлович Беспалько // Сов. педагогика. – 1988. – № 6. – С. 27–31.
15. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / Владимир Павлович Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 191 с.
16. Бех І.Д. Виховання особистості: навч.-метод. вид. у 2 кн. – Кн.1. Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
17. Биков В.Ю. Системи управління інформаційними базами даних в освіті / В.Ю. Биков, В.Д. Руденко. – К. : ІЗМН, 1996. – 288 с.
18. Блауберг И.В. Системный подход / И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин // Философский энциклопедический словарь. – М., 1980. – С. 19–21.
19. Блюменау Д.И. Информация и информационный сервис. – Л. : Наука, 1989. – 192 с. – (Серия „Наука и технический прогресс“).
20. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти : навч.-метод. посіб. / Я.Я. Болюбаш . – К. : ВВП „Компас”, 1997. – 62 с.
21. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів: навч. посібник / Володимир Іванович Бондар // Вересень, зб. наук. пр. УДПУ ім. М.П. Драгоманова. – К. : 1996. – 129 с. 34
22. Бондар В.І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / Володимир Іванович Бондар. – К. : Школяр, 2000. – 191 с.
23. Бондаревская Е.В. Парадигмальный подход к разработке содержания ключевых педагогических компетенций / Е.В. Бондаревская, С.В. Кульневич // Педагогика. – 2004. – № 10. – С.23–31.

24. Буркова Л.В. Педагогічні інновації та їх діагностична експертиза : теоретичний аспект / Л.В. Буркова . – К. : Наук. світ, 1999. – 37 с.
25. Васильев Ю.В. Педагогическое управление в школе: методология, теория, практика / Ю.В. Васильев. – М.: Педагогика, 1990. – 263 с.
26. Васильев В.В. Информационное обеспечение управления общеобразовательной школой / В.В. Васильев – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1990. – 139 с.
27. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : моногр. / Л.М. Ващенко. – К. : Вид. об-ня „Тираж”, 2005. – 380 с.
28. Ващенко Л. Зміст і структура інноваційного педагогічного процесу : інноваційна діяльність ЗНЗ / Людмила Ващенко. ; [упоряд. Л. Галіцина]. – К. : Вид. дім „Шкіл. світ” ; Вид. Л. Галіцина, 2005. – 128 с.
29. Ващенко Л. Інноваційна політика як динамічна система управління освітою / Людмила Ващенко. // Директор школи. – 2001. - № 42 (186). – С. 1–4.
30. Ващенко Л. Педагогічна сутність і термінологічна характеристика інноваційних процесів / Л. Ващенко // Управління експериментальною діяльністю ЗНЗ / [упоряд. Н. Мурашко]. – К. : Шк. Світ, 2007. – 128 с.
31. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. В.Т. Бусел. – К. – Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
32. Вербицкая Н.О. Учебный процесс : информация, анализ, управление / Н.О. Вербицкая, В.Ю. Бодряков. – М. : Сентябрь, 1998. – 128 с.
33. Вовчак І.С. Інформаційні системи та комп'ютерні технології в менеджменті: навч. посіб. / І.С. Вовчак. – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 375 с.
34. Волков В.Н. Теория систем и методы анализа в управлении и связи / В.Н. Волков, В.А. Вороно, А.А. Денисов. – М. Радио и связь, 1983. – 248 с.
35. Гвишиани Д.М. Организация и управление / Д.М. Гвишиани. – М., 1972. – С. 25–158.
36. Гершунский Б.С. Педагогическая прогностика : методология, теория, практика / Борис Семенович Гершунский. – К. : Вища шк., 1986. – 200 с.

37. Глонь О.В. Моделювання систем керування в умовах невизначеності / О.В. Глонь, В.М. Дубовой. – Вінниця : УНІВЕРСУМ. – 2004. – 169с.
38. Годин В.В. Информационное обеспечение управленческой деятельности : учеб. / В.В. Годин, К.К. Корнеев. – М. : Высш. шк., 2001. – 240 с.
39. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / Семен Устимович Гончаренко. – К., 1995. – 45 с.
40. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
41. Гораш К.В. Банк освітніх інновацій як сучасний інформаційний носій : зміст та структура / К.В. Гораш // Гуманіт. вісн. : ДВНЗ "Переяслав-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди" : наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 114–118.
42. Гораш К.В. Інтеграція освітньої інноваційної програми „Intel® Навчання для майбутнього” в освіту України : стан та перспективи / К.В. Гораш // Наук. зап. Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. – Серія: „Пед. науки“ – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2009. – Вип. 82. Ч. 1. – С. 33–37.
43. Гораш К.В. Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій в інституті післядипломної педагогічної освіти / К.В. Гораш // Гуманіт. вісн.: ДВНЗ "Переяслав-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди" : наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2007. – С. 74–77.
44. Гораш К.В. Впровадження освітніх інновацій у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників як наукова проблема [Електронний ресурс] / К.В. Гораш // Теорія та методика управління освітою : електронне наук. фахове видання. / за заг. ред. д. пед. н., проф. Г.В. Єльнікової : ДВНЗ "Університет менеджменту освіти". – К., 2009. – Вип. 2. – Режим доступу до журн. : <http://www.tme.umo.edu.ua/docs/2/09gortsp.pdf>.
45. Гораш К.В. Теоретичне обґрунтування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників [Електронний ресурс] / К.В. Гораш // Теорія та

методика управління освітою : електронне наук. фахове видання. / за заг. ред. д. пед. н., проф. Г.В. Єльнікової : ДВНЗ "Університет менеджменту освіти". – К., 2009. – Вип. 3. – Режим доступу до журн. <http://www.tme.umo.edu.ua/docs/3/Horash.pdf>.

46. Гораш К.В. Зміст та структура діяльності Банку освітніх інновацій / К.В. Гораш // Науково-організаційні основи експертизи інноваційної освітньої діяльності в регіоні : наук.-метод. посіб. / [Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.І. Зайченко та ін.] ; за ред. Л.І. Даниленко. – К. : Логос, 2006. – С. 121–130.

47. Гуменюк В.В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Гуменюк Віра Василівна. – К., 2001. – 220 с.

48. Гуменюк В.В. Інформаційне забезпечення управління школою : наук.-метод. посіб. / Віра Василівна Гуменюк. – Хмельницький, 2003. – 51 с.

49. Гуменюк В.В. Стратегічні напрями діяльності керівників закладів освіти в умовах інформатизації суспільства / В.В. Гуменюк // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Вип. 1. – Хмельницький: ХГПА, 2007. – С. 54–59.

50. Грищенко О.А. Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутнього вчителя / О.А. Грищенко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Вінниця, 2000. – С. 331–334.

51. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті / Л.І. Даниленко. – К. : Шкіл. світ, 2007. – 120 с.

52. Даниленко Л.І. Основні проблеми освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці / Лідія Іванівна Даниленко // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. / ред. кол. : Л. І. Даниленко (гол. ред.) [та ін.]. – К. : Логос, 2000. – 308 с.

53. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : моногр. / Л.І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.

54. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні / М.М. Дарманський. – Хмельницький : Поділля, 1997. – 384 с.
55. Делор Ж. Освіта – справжній скарб / Ж. Делор // Шлях освіти. – 1997. – № 3. – 218 с.
56. Державна програма «Вчитель» : Інформаційно-правовий портал «Закони України» [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://uazakon.com/document/spart15/inx15292.htm>.
57. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
58. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент у системі освіти : [навч. посіб.] / Дмитренко Г.А. – К. : МАУП, 1999. – 176 с. : іл. – Бібліогр. : с. 171–172.
59. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент : цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу : [навч. посіб.] / Дмитренко Г.А. – К. : ІЗМН, 1996. – 140 с.
60. Дубовой В.М. Програмування систем моделювання інформаційних процесів / В.М. Дубовой // Серія "Нове в науці та техніці". - К. : ІСДО, 1994.
61. Економіка й організація інноваційної діяльності: підручник / [О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.] ; під ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.
62. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна Економічна Фундація, 2000. – 600 с.
63. Енциклопедія освіти / Акад. пед.наук України ; [гол. ред. В.Г. Кремень.]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
64. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : моногр. / Галина Василівна Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
65. Єрмаков І.Г. Нова школа нової України на зламі століть / Іван Гнатович Єрмаков // Психологія і педагогіка життєтворчості. – К. : ІЗМН, 1996. – С. 21.

66. Жерносек Г. Сьогодення потребує нових вимог до навчання / Г. Жерносек // Освіта України. – 2005. – № 38–39. – С. 3–6.
67. Закон України “Про вищу освіту” // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки : офіц. вид. – К. : Парламентське вид - во, 2004. – С. 168–221.
68. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 р. № 40-IV.
69. Закон України “Про освіту” // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки: офіц. вид. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – С. 21–52.
70. Закон України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” / Урядовий кур’єр «Орієнтир». : 2007. – № 6. – С. 2–4.
71. Законодавство України про освіту: Зб. законів. – К. : Парламент. вид.-во, 2002. – 159 с.
72. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності: Зб. законодавчих актів / Верховна Рада України. : офіц. вид. – К.: Парламент. вид-во, 2007. – 152 с.
73. Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти : офіц. вид. – К. : Парламент. вид-во, 2004. – 404 с.
74. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору : зб. наук. праць / за ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука / Ін-т засобів навч. АПН України. – К. : Атіка, 2004. – 240 с.
75. Захарова И.Г. Информационные технологи в образовании : учеб. пособ. для студентов высш. учеб. заведений / И.Г. Захарова. – 5-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 193 с.
76. Зубко А.М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Анатолій Миколайович Зубко. – К., 2002. – 188 с.

77. Інноваційна складова економічного розвитку : моногр. / НАН України, Ін-т економіки. Відп. ред. Л.К. Безчасний. – К., 2000 – 262 с.
78. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо тематики парламентських слухань на тему “Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації”. – К. : Парламент. вид-во, 2007. – 36 с.
79. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу : інноваційні засоби і технології : Кол. моногр. за ред. В.Ю. Бикова. – К. : Атіка, 2005. – 252 с.
80. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації : організаційно-правові питання теорії і практики : моногр. / [Калюжний Р.А., Шамрай В.О., Швець М.Я., Павловський В.Д. та ін.] ; за ред. Р. А. Калюжного, В. О. Шамрая. – К., 2002. – 296 с.
81. Информатика как наука об информации : информ., док., технол., экон., социал. и орг. аспекты / под ред. Р.С. Гиляревского. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 592 с.
82. Информационная теория социальных систем. – К. : Украинская Академия Информатики, 1993. – 233 с.
83. Калініна Л. Інформаційні і комунікаційні технології як засіб підвищення ефективності управління закладами освіти / Л. Калініна, В. Лапінський, Ю. Дорошенко. // Нова пед. думка. – 2002. – № 3-4 (31-32). – С. 221–238.
84. Калініна Л.М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології: моногр. / Людмила Миколаївна Калініна. – К. : Інформавтодор, 2008. – 472 с.
85. Киричук О. Принцип розбудови інноваційної педагогічної системи освітнього закладу / Олександр Киричук // Рідна шк. – 2000. – № 10 (850). – С. 3–9.
86. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе : анализ зарубежного опыта / Михаил Владимирович Кларин. – М. : Знание, 1989. – 80 с.

87. Кларін М.В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках : пособие к спецкурсу для высших педагогических учебных заведений, институтов усовершенствования учителей, повышения квалификации работников образования / М.В. Кларін. – М. : Арена, 1994. – 222 с.
88. Клименюк О.В. Системний підхід до інтенсифікації технологічних процесів / Олександр Васильович Клименюк. – Тернопіль : Лілея, 1998. – 264 с.
89. Клокар Н.І. Дистанційне навчання вчителів у вимірі сучасних моделей / Наталія Іванівна Клокар. – К. : ОКО, 2000. – 86 с.
90. Клокар Н.І. Характеристика моделі підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах диференційованого підходу / Наталія Іванівна Клокар. – 2007. – № 4. – С. 53–62.
91. Кнорринг В.И. Искусство управления : учеб. – М.: Из – во БЕК, 1997. – 288 с.
92. Князева Е. Законы эволюции и самоорганизация сложных систем / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – М. : Наука, 1994. – 326 с.
93. Ковалев Г.Д. Инновационные коммуникации : учеб. пособ. для вузов / Ковалев Г.Д. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2000. – 288 с.
94. Козлова О.Г. Методика інноваційного пошуку вчителя : навч.-метод. посіб. / Козлова Олена Григорівна – Суми : ВВП „Мрія-1” ЛТД, 1998. – 96 с.
95. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки “ / О.Г. Козлова. – К. : 1999. – 20 с.
96. Конаржевский Ю.А. Что нужно знать директору школы о системах и системном подходе / Юрий Анатольевич Конаржевский. – Челябинск : ЧГПУ, 1986. – 134 с.
97. Конституція України // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки : офіц. вид. – К. : Парламентське вид - во, 2004. – С. 7–18.

98. Концепція державної інноваційної політики України : проект // Світ. – 1997. – 11 серп.
99. Красовицький М.Ю. Лекція в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів / М.Ю. Красовицький // Радянська школа. – 1978. – № 10. – с. 93–99.
100. Красовицький М.Ю. Особенности повышения квалификации педагогических кадров / М.Ю. Красовицкий // Высш. шк. и среднее образование : науч.- метод. сб. – К. : Вища шк., 1980. – С. 51–56.
101. Красовицький М.Ю. От педагогической науки к практике / М.Ю. Красовицкий, Т.И. Беседа, А.В. Сердюк. – К., 1990. – С. 36–120.
102. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
103. Кремень В. Україна : альтернативи поступу / Кремень В., Табачник Д., Ткаченко В. – К. : Фірма” Ars-Ukraine”, 1996. – 778 с.
104. Кремень В. Філософія освіти ХХІ століття / Кремень Василь // Уряд. кур’єр. – 2003. – № 23. – С. 7–8.
105. Крисюк С.В. Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917 – 1941 рр.) / С.В. Крисюк– К. : УПКККО, 1995. – 174 с. 97
106. Кузьмина Н.В. Понятие „педагогическая система” и критерии ее оценки // Методы системного педагогического исследования : учеб. пособие / под ред. Н.В. Кузьминой. – Л. : Изд-во Ленингр. Ун-та, 1980. – 172 с.
107. Куликовский Л.Ф. Теоретические основы информационных процессов : учеб. пособие / Л.Ф. Куликовский, В.В. Мотов. – М. : Высш. шк., 1987. – 248 с.
108. Лепенок М.І. Безперервна педагогічна освіта. Досвід системного дослідження діяльності інституту післядипломної освіти : моногр. / М.І. Лепенок, І.М. Авдєєва, Л.М. Гура. – Севастополь : Рібест, 2003. – 165 с.
109. Мазін В.М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога / В.М. Мазін // Педагогіка і психологія

формування творчої особистості : проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2007. – Вип. 41. – С. 217–225.

110. Малихіна В.М. Актуальні проблеми інноваційної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах / В.М. Малихіна // Розвиток освітніх систем і технологій : наук.-метод. інформ. журнал для керівників закладів освіти. – Харків, 2004. – № 14. – С. 5–11.

111. Малярчук С.М. Інформатика в означеннях, таблицях і схемах. 10 – 11 класи. – 7-е вид. – Х.: Весте : Ранок, 2008. – 112 с. – (Серія «Рятівник»).

112. Манькусь І.В. Формування готовності вчителя фізики до використання освітніх технологій у професійній діяльності : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04./ І.В. Манькусь – Миколаїв. 2006. – 276 с.

113. Маслов В.І. Наукові засади визначення змісту підвищення кваліфікації та підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів / В.І. Маслов // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 63–66.

114. Маслов В. І. Наукові основи та функції управління ЗНЗ : навч. посіб. / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 150 с.

115. Маслов В.І. Система інформаційних та комп'ютерних технологій в управлінні школою : [посіб. для слухачів ф-ту післядиплом. освіти та керівників шкіл] / В.І. Маслов, О.Т. Шпак, В.П. Драгун – К. : ІЗМН, 1996. – 80 с.

116. Маслов В.І. Функції моделювання в теоретичній і практичній діяльності / В.І. Маслов // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2008. – № 2(3). – С. 71–75.

117. Матіюк І. Інноваційні підходи до створення моделей навчального процесу / Матіюк І. // Директор школи. – 2001. – № 19 (163). – С. 4–5.

118. Матрос Д.Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга / Д.Ш. Матрос, Д.М. Полев, Н.Н. Мельникова – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 170 с.

119. Мельник Л.Г. Экономика и информация : экономика и информация в экономике : энцикл. слов. / Л. Г. Мельник. – Сумы : Университ. кн., 2005. – 384 с.

120. Морзе Н. Як визначити педагогічну цінність електронних засобів навчального призначення / Н. Морзе, В. Вембер // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – № 4. – С. 31–37.

121. Морзе Н.В. Ухань П.С. Організація дистанційного навчання на базі використання основних можливостей Інтернет / Н.В. Морзе, П.С. Ухань // Педагогічні інновації: ідеї, реалізація, перспективи / Ред. кол. Л.І. Даниленко та ін. – К. : Логос, 2000. – Вип. 3 – С. 167–175.

122. Науково-організаційні основи експертизи інноваційної освітньої діяльності в регіоні: наук.-метод. посіб. / [Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, О.І. Зайченко та ін. ; за ред. Л.І. Даниленко. – К. : Логос, 2006. – 194 с.

123. Наукові основи управління школою : навч. посіб. для директорів шкіл та факультету підготовки і підвищення кваліфікації організаторів народної освіти / за ред. Г.В. Єльнікової. – Х. : ХДПУ, 1991. – 170 с.

124. Навчально-тематичні плани курсів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів на 2006 рік / уклад. Л.І. Даниленко, А.І. Чміль, В.Т. Розмариця та ін. – К. : ЦППО, 2006. – 460 с.

125. Нанаєва Т. Інноваційні освітні програми корпорації Intel : спрямованість на вдосконалення якості світової освіти та підготовку учнів до економіки знань / Тетяна Нанаєва // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – №2(7). – С. 23–25.

126. Наукове та методичне забезпечення впровадження педагогічних інновацій : зб. наук. праць / ред. кол. : Л. Даниленко (відп. ред.) та ін. – Херсон : ЦНТЕІ, 1999. – С. 5.

127. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – 24 квіт. – 1 трав. – С. 2–4.

128. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : моногр. / Станіслав Миколайович Ніколаєнко. – К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2008. – 419 с.

129. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н.Г. Ничкало // Неперервна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журн. – 2001. – Вип. 1 – С. 9–22.

130. Ніколаєнко С.М. Освіта і наука: законодавчі та методологічні основи / С. М. Ніколаєнко навч. посіб. – К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2004. – 280 с.

131. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов ; под ред Н.Ю. Шведова. – М. : Сов. Энцикл., 1973. – 846 с.

132. Олійник В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті : організаційно-педагогічний аспект : навч. посіб. / Віктор Олійник. – К. : ЦППО, 2001. – 148 с.

133. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : моногр. / Віктор Васильович Олійник. – К. : Міленіум, 2003. – 594 с.

134. Олійник В.В. Управління розвитком системи підвищення кваліфікації працівників професійно-технічної освіти : наук.-метод. посіб. / Віктор Васильович Олійник – К. : ЦППО, 2002. – 185 с.

135. Орлов А.А. Научные основы управления общеобразовательной школой / А.А. Орлов. – М. : МОПИ, 1982. – 102 с.

136. Островерхова Н. М. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект : моногр. / Надія Михайлівна Островерхова, Лідія Іванівна Даниленко. – К. : Школяр, 1996. – 302 с.

137. Паламарчук В.Ф. Системний підхід до впровадження педагогічних ідей у практику роботи школи / Валентина Федорівна Паламарчук // Рад. шк. – 1987. – №12. – С. 16–20.

138. Паламарчук В. Ф. Сучасні тенденції розвитку вищої школи в контексті європейського вибору : [Електронний ресурс] / В.Ф. Паламарчук, Л.І. Даниленко // Інтернет-конференція Інституту педагогіки і ЦППО АПН України „Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи – 2003”. – Режим доступу : [www. Cipre. @ ua. Net](http://www.Cipre.@ua.Net).

139. Педагогічний словник / В. Стадова. – К. Педагогічна думка, 2001, – 480 с.
140. Педагогика: учебное пособие / [В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов]. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
141. Педагогический словарь. – М: Академія, 2000. – С. 136.
142. Педагогическая энциклопедия: в 4. т. – М.: Сов. Энцикл., 1965. – Т. 2. – 911 с.
143. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
144. Підласий І. Педагогічні інновації / Підласий І., Підласий А. // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3–17.
145. Пикельная В.С. Теоретическое основы управления (школоведческий аспект) : метод. пособ. / В.С. Пикельная. – М. : Высш. школа, 1990. – 175 с.
146. Пікельна В.С. Управління школою / В.С. Пікельна, О.А. Удод. – К. : Альфа, 1998. – 260 с.
147. Пілюшенко В.Л. Наукове дослідження : організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. / В.Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Є.І. Словенко. – К. : Лібра, 2004. – 344 с.
148. Пінчук В. Інноваційні процеси – підґрунтя проєктування нових освітніх технологій / Пінчук В. // Освіта і управління. – 1998. – № 3. – С. 88–97.
149. Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук. – метод. посібник. / за заг. ред. В.В. Олійника, Л.І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2005. – 230 с.
150. Погрібна Н. Принципи інноваційної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу / Погрібна Н. // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 2. – С. 96–100.
151. Покроєва Л.Д. Роль обласного інституту післядипломної педагогічної освіти в Україні / Покроєва Людмила Денисівна // Освіта на Луганщині. – 2003. – №2 (19). – С. 50–54.

152. Положення про післядипломну освіту в Україні (проект). – ЦППО АПН України. – К., 2002. – 23 с.
153. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Директор школи. – 2001. – № 4 (148). – С. 7–10.
154. Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d47.htm>
155. Пономаренко Л.А. Комп'ютерні технології управління інноваційними проектами : підруч. / Л.А. Пономаренко – К. : К. : Нац. торг. - екон. ун-т, 2001. – 423 с.
156. Попова О.В. Інновації в сучасній освіті / О.В. Попова // Лекції з педагогіки вищої школи : навч. посіб. – Х: «ОВС», 2010. – С. 276–302.
157. Попова О.В. Концептуальні засади підготовки майбутнього вчителя до інноваційної діяльності / О.В. Попова // Актуальні питання навчання та виховання особистості : зб. наук. праць. – Х., 2007. С. 74–86.
158. Попова О.В. Основи педагогічної інноватики / О.В. Попова, Г.Ф. Пономарьов, Л.О. Петриченко : навч. посіб. – Х., 2009. – 192 с.
159. Попова О.В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Попова Олена Володимирівна. – Х., 2001. – 530 с.
160. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні в ХХ столітті : наук. посіб. / О.В. Попова. – Харків: ОВС, 2001. – 256 с.
161. Порох Л. Шляхи інноваційних перетворень у закладах освіти / Порох Л. // Рідна школа. – 2001. – № 7. – С. 10–13.
162. Поташник М.М. Как развивать педагогическое творчество / М.М. Поташник. – М. : Знание, 1987. – 80 с.
163. Програма обласного науково-методичного дослідження „Запровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес” // Інноваційна діяльність ЗНЗ / [упоряд. Л. Галіцина] – К. : Вид. дім „Шкіл. світ”, 2005. – 128 с.

164. Про авторське право і суміжні права : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12>.

165. Про інформацію : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1992. - №48. – С. – 650.

166. Про загальну середню освіту : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.org.ua/pravo/law_02/.

167. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1977-12>.

168. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iprgroup.info/docs.php?p=1312>.

169. Про науково-технічну інформацію : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.org.ua/pravo/law_07/.

170. Протасова Н.Г. Синергетичний підхід до управління інноваційними процесами у післядипломній освіті / Н.Г. Протасова // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць. – К. : Логос, 2000. – С. 281–282.

171. Протасова Н.Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку / Н.Г. Протасова. – К. : АТЗТ „Експрес-об’ява”, 1998. – 176 с.

172. Професійна освіта : слов. : навч. посіб. / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало : – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.

173. Пуховська Л.П. Стратегія розвитку професіоналізму педагогів на зламі століть / Л.П. Пуховська // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 29–32.

174. Пуцов В.І. Післядипломна педагогічна освіта як система / Володимир Іванович Пуцов // Освіта на Луганщині. – 2004. – № 1. – С. 8–10.

175. Романенко М.І. Гуманізація освіти / М.І. Романенко. – Дніпропетровськ : Промінь, 2001. – 160 с.

176. Романенко М.І. Післядипломна педагогічна освіта процесів формування глобальної освіти / М.І. Романенко // «Нива знань». – 2008. - № 1. – С. 6–11.

177. Рудницька О.П. Мистецтво у професійній підготовці вчителя / О.П. Рудницька // Наук. зап. психол. пед. ф – ту: зб. ст. – Ч. 1. – Полтава, 1996. – С. 62–66.

178. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / Олександра Яківна Савченко. – К. : Абрис. 1997. – 420 с.

179. Савченко О. Цілі і цінності реформування сучасної школи / Олександра Савченко // Філософія освіти в сучасній Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К., 1997. – С. 47–54.

180. Сафулін В.І. Інноваційний пошук нових технологій навчання / В.І. Сафулін // Інноваційні пошуки в сучасній освіті : наук.-метод. посіб. / за ред. Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук. – К. : Логос, 2004. – С. 55-64.

181. Сгадова В. Інноваційна діяльність – вимога часу / Сгадова В. // Директор школи. – 1999. – № 42 (90). – С. 1–4.

182. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека : модульный курс психологии : модуль „Направленность” : (лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы) / В.А. Семиченко – К. : Миллениум, 2004. – 521 с.

183. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. – К. : Вища шк., 2004. – 335 с.

184. Сенчук Ж.О. Інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю педагогів загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 / Жанна Олександрівна Сенчук; Держ. вищ. навч. закл. "Ун-т менеджменту освіти АПН України". – К., 2009. – 20 с. – укр.

185. Сластенин В. А. Педагогика : инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 221 с.

186. Советский энциклопедический словарь / [гл. ред А.М. Прохоров]. – 2-е изд. – М. : Сов. Энцикл., 1982. – 1600 с.

187. Сорочан Т.М. Фасилітація – нова функція післядипломної педагогічної освіти / Тамара Михалівна Сорочан // Освіта на Луганщині. – 2004. – 32 (21). С. 8–11.
188. Сухомлинська О. Розробка проблеми національної педагогіки / Ольга Сухомлинська // Освіта України. – 1998. – 21 січ. (№4).
189. Сухоруков А.І. Проблеми інноваційної безпеки / А.І. Сухоруков // Стратегіч. панорама. – 2002, № 2. – С. 131–139.
190. Сучасні та перспективні методи і моделі управління в економіці [Текст] : моногр. : у 2 ч. / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – Ч. 1. – 232 с.
191. Глумачний словник української мови / [уклад. Т.В. Ковальова, Л.П. Коврига]. – Х. : Синтекс, 2005. – 672 с.
192. Толковый словарь по основам информационной деятельности / под ред. Н.Н. Ермошенко. – К.: Укр. ИНТЭИ, 1995. – 252 с.
193. Український педагогічний словник. – К. Либідь, 1997. – 534 с.
194. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посіб. у 2 ч. Ч. 1. Абетка менеджера освіти / О.І. Мармаза, О.М. Касьянова, В.В. Григораш та ін. – Харків: Веста: Вид. «Ранок». 2003. – 160 с. – (Серія «Управління школою»)
195. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6-ти т. / К.Д. Ушинский. – М.: Педагогика, 1988. – Т. 1. – 446 с.
196. Федонюк С.В. Основи міжнародних інформаційних відносин: робоча навч. прогр. дисципліни / С.В. Федонюк, О.І. Міронова. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 44 с.
197. Федоров Г.В. Актуальные проблемы научно-методического обеспечения непрерывного повышения квалификации педагогических кадров / Г.В. Федоров. – К., 1990.
198. Философский энциклопедический словарь. – М. : Инфра – М, 1997. – 576 с.

199. Философский энциклопедический словарь / редкол. : С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильчев [и др.]. – [2-е изд.] – М. : Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с.

200. Философский словарь / [под ред. М. М. Розенталя]. – М. : изд-во полит. л-ры, 1972. – 496 с.

201. Фишман Л.И. Обратные связи в управлении педагогическими системами : автореф. дис... д-ра пед. Наук : 13.00.01 / Фишман Леонид Иванович. – СПб., 1994. – 41 с.

202. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / Химинець Василь Васильович – Ужгород : Інформ.-вид. центр ЗППО, 2007. – 364 с.

203. Худоминский П.В. Развитие системы повышения квалификации педагогических кадров советской общеобразовательной школы (1917 –1981 гг.) / П.В. Худоминский. – М. : Педагогика, 1986. – 182 с.

204. Чепурна Н.М. Методична культура педагога / Наталія Миколаївна Чепурна : зб. наук. праць. – К. – Черкаси, 2003. – Вип. 2. – С. 145–148.

205. Чихос Х. Системний аналіз в трибоніке / Х. Чихос. – М. : Мир, 1982. – 351 с.

206. Чудакова В.П. Деякі інноваційні аспекти управлінської діяльності у розбудові нової школи / Чудакова В.П. // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Херсон, 23–25 верес. 1997). – К., 1998. – С. 298–304.

207. Шамова Т.И. Управление образовательными системами / Т.И. Шамова, Н.П. Капустин, П.И. Третьяков. – М. : ВЛАДОС, 2002. – 320 с.

208. Шамова Т.И. Совершенствование системы внутришкольной педагогической информации как важнейшее условие реализации школьной реформы / Т.И. Шамова, Т.К. Чекмарева – М. : МГПИ, 1985. – 82 с.

209. Шапиро С.Б. Информационное обеспечение менеджмента, маркетинга и инноваций / С.Б. Шапиро, В.В. Тарасенко. – Харьков : ООО «Калейдоскоп», 1997. – 100 с.

210. Шейко В.М. Організація і методика науково-дослідницької діяльності : підруч. / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – [3-є вид, стер.]. – К. : Знання-Прес, 2003. – 295 с.

211. Юсуфбекова Н.Р. К проблеме разработки основ педагогической инноватики / Н.Р. Юсуфбекова // Новые исследования в педагогических науках. – М. : Педагогика, 1990. – Вып. 1. (55). – 96 с.

212. Юсуфбекова Н.Р. Тенденции и законы инновационных процессов в образовании / Н.Р. Юсуфбекова // Новые исследования в педагогических науках. – М., 1991. – Вып. 2 (58). – 285 с.

213. Ядов В.А. Социологические исследование. Методология. Программа. Методы / В.А. Ядов. – М. : Наука, 1992. – 239 с.

214. Сайт Intel Навчання для майбутнього. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://iteach.com.ua>

215. Сайт Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. [Електронний ресурс] Режим доступу : www.cippe.edu.ua

216. Fortune. Europe Edition. May 9, 2005/ No.7

217. Larry Bossidy, Ram Charan. Execution. The Discipline of Getting Things Done. 2002. p.21.